

Him Yaaim Me Krajs Jon Kewisim Mau Tiwei Menmen mekre tiwei ik

Jon Baptais katip mit him me God 1:19-34

Jisas kehimitan mit disaipel narak 1:35-51

Jisas katip mit him me God 2:1-12:50

Jisas katip mit disaipel him mirak 13:1-17:26

Mit newenkek Jisas kaa 18:1-19:42

Jisas pike kekrit mit nirek 20:1-31

Jisas ketike mit disaipel neit Galili 21:1-25

Nipaa enum eik mit ik kiut ip kepu kakwetai him yaaim

¹ *Nipaa enum eik, God kiriak ti wen au, mitik kiut ip kepu kerek kakwetai him yaaim. Hirak kau ketike God, hirakit tau niut ip tipirakit.

² Menmen mepu wen au, hirak kau ketike God.

³ *God katip mitik ik, te hirak kewis menmen yapirwe kerek mepu, hirak kiriakem. Menmen meiyam miut ip ap te hiremes mekrit au. Hirak Haai ke himin hak yaaik kikaap mit hir nanu nanit tipmain tipmain enum eik. ⁴ *Hirak kikaap mit nertei God, hir nanu werek nanir ke si mir te mit hir nanir yayiwe. ⁵ *Him me mitik ik hiram mire si mirius ein ein. Menmen enum mire witaan toto mekre han ke haiu mit ap te maminem mamawaankem taau.

* **1:1** Jo 17:5; 1Jo 1:1-2; Rev 19:13 * **1:3** 1Ko 8:6; Kl 1:16-17; Hi
1:2 * **1:4** Jo 5:26 * **1:5** Jo 3:19

6 *God keriuwet mitik kakwepyapir menmen im, hirak itai kai niuk mirak Jon. 7 Hirak kan katip mit me mitik ik. Hirak yaaik kire si mir, te mit yapirwe nemtau him me Jon, hir nanises mitik ik. 8 *Hirak hirekes ap mitik ik au. Hirak kan katip mit him me mitik ik yaaik kire si mir.

9 *Mitik ik hirak kire si, hirak kan ti. Hirak kikaap mit miyapir kerek nepu te hir nertei God. 10 *Nipaa God kiriak ti keriuwerek, te mitik ik kan kau ti. Mit nau ti nepitari mitik ik hirak Mitik Iuwe kiriak menmen im au. 11 Hirak kan ti kerek nipaa hirak kiriakek, te mit nirak en ne weiwik me Isrel neweikin sip newetiwek. 12 *Te mit han kerek nemtewek nisesik, hirak katip hiram werek te hir nire nikerek ne God. 13 *Hir ap nire nikerek ne God nentar miye haai ninen au. Hir nikerek ne God nentar God kehimiteni hir nirak.

14 *Mitik ik kan ti keit yink kar ke haiu mit. Haiu mirek hirak Mitik Yaaik kire God, hirak kereyei haiu mit menmen yaaim, hirak katip him kempin au. Hirak kiriak menmen im yaaim kentar hirak Nikan kiutip kerekek God kiriakek, te hirak mitik kar ek. 15 *Jon kewepyapirek katip mit kar ik: "Mitik ik hirak mitik nipaa hi hetpiyek har ik: 'Hirak kikaru kakwepyapir him te hirak iuwe kinina kentar nipaa miye wina wen au, hirak kepu ketike God.' "

* 1:6 Mt 3:1; Lu 1:13-17, 76, 3:2 * 1:8 Jo 1:20 * 1:9 Jo 8:12; 1Jo 2:8 * 1:10 Jo 1:3, 17:25; Kl 1:16 * 1:12 Ga 3:26 * 1:13 Jo 3:3-6; Je 1:18; 1Pi 1:23 * 1:14 Ga 4:4; Fl 2:7; Hi 2:14; Ais 60:1-2; Lu 9:32; Jo 2:11 * 1:15 Jo 1:27, 30; Mt 3:11

16 *Haiu mīt meit menmen yaaim me God mentar mītik ik ketenen menmen mīrak yapīrwe kewetaiyem keteipim keteipim. 17 *Nīpaa God kewet Moses hīm lo mīrak hīrak kewetaiyem haiu emisesim o au en, haiu mami. Te Jīsas Kraīs kerekek kerekeyi yaaim kewetai hīm mīrak ham yaaim. 18 *Mītik kiutīp keiyak ap kīr God au. Mītik kiutīp kerekek hīrak hīrekes kīre God kau ketikerek menep, hīrak epei kewepyapīrek keteiknaiyek te haiu mertei God hīrak kīre mekak.

Jon Baptais

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Lu 3:2-18)

19 Wī ham mīt iuwe naanmīpre mīt ne Isrel hīr neriuwet mīt pris netike mīt han ne weiwīk miutīp me Livai kerek hīr nīkaap pris nīrīak menmen, hīr nan nitehi Jon nar ik: “Ti hatīp ti keimīn?” 20 *Hīrak kepakīn au hīrak kewepyapīrem ketpor kar ik: “Hi ap Mītik God kehīmītena hi akaap mīt ne Isrel au.” 21 *Hīr pīke nitīwekhi, “Ti ap Mītik God kehīmītenut ti ekepai haiu mīt ne Isrel au, te ti keimīn? Ti mītik profet Ilaija o au?” Hīrak ketpor: “Hi ap Ilaija au.” Hīr nitīwekhi neteipim: “Ti mītik profet haiu memeriyut ti enen o au?” Hīrak katīp: “Hi mītik profet ik au.” 22 Hīr netpīwek: “Te ti keimīn? Mīt kerek neriuwetai haiu man in hanhan nanīrtei ti atīp mīt ti keimīn. Te ti etpai.” 23 *Jon ketpor kar

* **1:16** Kl 2:10 * **1:17** Eks 34:28; Ro 6:14, 10:4 * **1:18** Eks 33:20; Jo 6:46; 1Ti 6:16; 1Jo 4:12; Mt 11:27 * **1:20** Jo 3:28 * **1:21** Mt 11:14; Diu 18:15, 18; Jo 6:14, 7:40; Ap 3:22 * **1:23** Ais 40:3

ik: “Hi mitik ik ek. Hi mitik herp wit tenhaan weinik mit ap newi hi hinap hatip, ‘Yi mit einetit yayiwe eiriakem yaaim te Mitik Iuwe kakitetik kaknen.’” Nipaa profet Aisaia hirak kewis him im mau tiwei.

²⁴ Mit ne Farisi kerek ninin nertei him me Moses hir nisesim, hir keriyen neriuwet mit in nan nitehi Jon menmen im. ²⁵ *Te mit in hir nitehi Jon, “Ti ap Mitik God kehimitenut ti ekaap haiu mit ne Isrel, ti Ilaija au, ti mitik haiu memeriyut au, ti henmak te ti hikir mit miyapir neriuwe tipar a?” ²⁶ Itai kai Jon ketpor, “Hi hikir mit neriuwe tipar weinim, te mitik kiutip kerp nimin ke yi mit yi yepitariyek. ²⁷ *Hirak kisisa, te hirak Mitik Iuwe kinina, hi hire mitik enuk weinik.” ²⁸ *Menmen im man meit wit Betani meit menke men pinak ein ke mani Jodan kerek Jon kikiri keitai en.

Jisas Nikan kire Sipsip ke God kaki kakisak menmen enum maiu

²⁹ *Maain wi ham itai kai Jon kir Jisas kaknen kakirek hirak katip, “Eiyirek! Mitik ik ek hirak kire Sipsip ke God. Hirak keriuwetek kan in kaki kakikrehir ke haiu mit te hirak kakisak menmen enum haiu miriakem. ³⁰ *Hirak mitik kerekek kerek nipaa hi etpiyek kerek maain kkaru kakisisa kaknen, hirak Mitik Iuwe kinina kentar nipaa hirak kinina kepu ketike God me wi miye ap wina wen au. ³¹ Nipaa hi ap hertei

* **1:25** Mt 21:25; Jo 1:33 * **1:27** Jo 1:15; Ap 13:25 * **1:28** Mt 3:6; Jo 10:40 * **1:29** Jo 1:36; Ais 53:6-7; 1Pi 1:18-19 * **1:30** Jo 1:15

h̄irak kakre keim̄in, te hi h̄ik̄ir m̄it har ik ek te hi eteik̄in yi m̄it ne Isrel yi eiȳrtei h̄irak keim̄in.”

³² *Jon kat̄ip h̄im im me menmen h̄irak k̄irem. H̄irak kat̄ip, “Hi h̄ir God H̄im̄in Yaaik kenke keke nepni kan k̄ire hore tapi kan kenterik. ³³ *Hi n̄ipaa hep̄itari God kehimit̄anek h̄irak m̄it̄ik kerek kak̄ikepai, te God keriuweta hi ak̄iri eiriuwe t̄ipar em, h̄irak ketpo, ‘Ti ah̄ir God H̄im̄in Yaaik kak̄inke kaknen kak̄ikre m̄it̄ik, m̄it̄ik ik kerekkek kakwet m̄it God H̄im̄in Yaaik kaku kakreri.’ ³⁴ *Hi epei h̄irek, te hi etpi h̄irak N̄ikan ke God.”

Jisas keithis m̄it̄ik̄it disaipel tekyaāit (4)

³⁵ Teipmen, itai kai Jon wen kepeit mani Jodan ketike m̄it̄ik̄it disaipel wiketeret. ³⁶ *H̄irak k̄ir Jisas kan ken te h̄irak kat̄ip, “M̄it̄ik ik h̄irak Sipsip ke God. H̄irak keriuwetek kan kaki kak̄ikaap haiu m̄it.” ³⁷ M̄it̄ik̄it wik temtau Jon kat̄ip kar ik, te h̄irak̄it tises Jisas ten tetikerek. ³⁸ Jisas keweik̄in k̄iret tisesik, te h̄irak kit̄iwek̄ithi, “Yi yaȳr mekam?” H̄irak̄it tetp̄iwek, “Rabai, ti hau heit nein?” (Haiu meweik̄in h̄im Rabai h̄iram mat̄ip M̄it̄ik Iuwe tisa.) ³⁹ H̄irak kat̄ip, “Einen eiȳrem.” Te h̄irak̄it tetikerek tariyak̄it ten t̄ir wit kerek h̄irak kewiyen, te h̄irak̄it ten en tetikerek ere w̄itaan (H̄iram epei h̄inkew̄i te h̄irak̄it tetp̄iwek menmen im.)

⁴⁰ *M̄it̄ik hak niuk m̄irak Endru h̄irak n̄ikik ke Saimon Pita h̄irak m̄it̄ik kiut̄ip ke m̄it̄ik̄it wiketeret h̄irak kemtau h̄im me Jon te h̄irak

* **1:32** Mt 3:16 * **1:33** Lu 3:2-3 * **1:34** Mt 3:17, 17:5, 27:54

* **1:36** Jo 1:29 * **1:40** Mt 4:18-20

kises Jisas. ⁴¹ *Wasenum, mitik Endru kinaaiwir Jisas ken kinapin heiyiwe kirak Saimon, hirak ketp+wek, “Hawir epei winapin Mitik Iuwe Mesaia.” (Hau meweikin him Mesaia hau matip Krai, Mitik kerek God kehimitanek kakikaap hau mit.) ⁴² *Hirak ketp+wek epei au, Endru keithis Saimon keiyik ken kir Jisas. Jisas kerek, hirak ketp+wek, “Ti Saimon nikan ke Jon. In ek hi eweikin niuk mit mamre Sifas.” (Hau meweikin him hiram matip, “Pita” o “Nan”.)

Jisas kenine Filip ketike Nataniel hirakit tisesik

⁴³ *Wi ham Jisas kekrit kakno provins Galili. Hirak han kitet kakno en te hirak kinapin mitik Filip ketp+wek kar ik: “Ti enen eisasa!” ⁴⁴ Filip hirak ke wit Betsaida, wit ke Endru ketike Pita. ⁴⁵ *Te Filip kinapin Nataniel hirak ketp+wek, “Hau epei minapin mitik kerek nipaa Moses kewisim mau t+wei mirak, hirak ketike mit profet newisim mau t+wei. Hau epei minapinek, hirak Jisas, nikan ke Josep ke Nasaret.”

⁴⁶ *Nataniel ketp+wek, “Menmen mei miutip yaaime ap te mamike Nasaret mamnen auye!” Filip kewenhi ketp+wek kar ik: “Ti eno ehirek.”

⁴⁷ *Jisas kir Nataniel kan kakirek, hirak katip, “Eiyirek. Hirak mitik ke Isrel ap kemipin au.”

⁴⁸ Nataniel ketp+wek, “Ti harkeik te ti herteiya?” Jisas ketp+wek, “Filip keninut wen au, hi hirit kerek ti hau hinik nu fik ek.”

* **1:41** 1Sml 2:10; Sam 2:2; Jo 4:25 * **1:42** Mt 16:18; Mk 3:16

* **1:43** Mt 8:22; Mk 2:14 * **1:45** Diu 18:18; Ais 7:14, 9:6; Jer 23:5;

Esi 34:23 * **1:46** Jo 7:41, 52 * **1:47** Sam 32:2

49 *Nataniel ketpɨwek kar ik: “Ti Mitɨk Iuwe, ti Nɨkan ke God kerekek. Ti Mitɨk Iuwe ehinɨn naanmamrai haiu mit ne Isrel.”

50 Jisas ketpɨwek, “Hi hetput hi hɨrit hau hinɨk nu fik te me menmen in ti han kiteta hi Mitɨk Iuwe a? Hi hetput maain ti ehɨr menmen iuwe minɨn menmen im em.” 51 *Te Jisas ketpor, “Hi hetpi werek. Yi maain yayɨr wit ke God kakwep te yi eiyɨr mit ensel ne God nanɨniu nanɨkiuwe nanɨntar hi Mitɨk ke wit ke Mitɨk Iuwe.”

2

Mitɨk hak keit mite te Jisas keweikɨn tɨpar weinɨm hɨram mɨre wain

1 *Wɨ wikak epei men, mitɨk ketike mite nanɨtan nanɨt wit Kena keit provins Galili. Jisas miye pɨrak hɨre wepeit en. 2 Te Jisas ketike mit disaipel nɨrak natɨp nanɨno nanɨri nanɨtan. 3 *Maain hɨr naam tɨpar wain mɨr epei au, Jisas miye wetpɨwek war ik: “Hɨr naam tɨpar wain epei au mesi.”

4 *Jisas ketpɨwe, “Ti ap etpo menmen hi ehisesim. Hɨram ap menmen mit. Au, hɨram menmen mai. Wɨ ap man wen au te hi hewepyapɨr hɨrekes hi keimɨn.”

5 Te Jisas miye pɨrak watɨp mit kerek nɨriak menmen me mit en, “Yi eirɨk menmen eiyises hɨm mɨrak kerek hɨrak ketpi ek.”

* 1:49 Mt 14:33, 16:16, 27:42; Mk 3:11; Jo 12:13 * 1:51 Jen 28:12

* 2:1 Jo 1:43 * 2:3 Jo 19:26 * 2:4 Jo 7:30, 8:20

⁶ *Mít ne Isrel newis hím lo mau tíwei matíp hír naninín nankemyet his te hír naním menmen. Me menmen im hír newis mín iuwe mar hispínak kiutíp (6) (híram mire heurek nun) híram mepu. Híram iuwe te mamtenen típar yapírwe (Mar ke heurek hiswiyen hiswiyen hiswiyen (30). ⁷ Te Jisas katíp mít en, “Yi eiwen típar emíkren mín.” Te hír newen típar mekrerem ere mau hím. ⁸ Epei au, hírak ketpor, “Yi eiwen típar mei eiyím eino eiwet mítík naanmípre menmen me neitan em.” Hírak katíp epei au, hír neiyím nen newet mítík ek em. ⁹ Hír neiyím nen newetíwekem, hírak kaam típar mei kike kerek Jisas keweikínhis em mire típar wain, hírak kepítari mít neit típar wain im neit nein. (Te mít kerek nímian (o nímín) típar im em hír nerteiyem.) Te hírak keníne mítík kerek keit míte ep hírak ketpíwek kar ik: ¹⁰ “Mít yapírwe newet mít típar wain yaaim, hír ninín naním, te maain hír netaritari, hír newetír típar yaaim kike. Te ti au! Ti etenen típar wain yaaim ti ewet mít em emakaru.”

¹¹ *Menmen im híram menmen iuwe Jisas kinín kírákem. Hírak kírákem keit Kena hírak wit kike ke provins Galili. Ik ek keteikín haiu mít disaipel nírak menmen iuwe God kewetíwekem, te haiu han kitet hírak Mítík God keriuwetek kan kakíkepai haiu mít.

¹² *Epei au, Jisas ketike miye pírak kikrek tírak netike mít disaipel nírak nen wit Kapaneam nau en wí ham.

* **2:6** Mk 7:3-4 * **2:11** Jo 1:14, 4:54, 11:40; Lu 9:32 * **2:12** Mt 4:13

Jisas kepir mīt nesiuwe menmen neit pewek neit wīnak iuwe ke God keit Jerusalem

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

13 *Wī Pasova menep mamnen te mīt ne Isrel han tewenīn nīpaa God kenep mīt ne Isip, te maamrer nīr au. Me wī im Jisas ken wit iuwe Jerusalem. 14 Hīrak ken kekwe wīnak iuwe ke God, hīrak kīr mīt kerek nesiuwe bulmakau metike sipsip, hore nīmanp nanīt pewek mamrerim. Hīrak kīr mīt in netike mīt han nau yeno hīr neit pewek me mīt nerer wit wit newetīr pewek ham yaaim me Isrel. 15 Hīrak kīr menmen im, Jisas keit waai kīriakek kīre nīpīn kīwaaiyek kenep sipsip bulmakau. Mīt nau yeno netenen pewek hīrak kepīri nen witeik. Hīrak kepīri nen wit eik, hīrak kenke kīnaan keit pewek mīr kewīrem mesikenīk mīwaai tī. 16 *Hīrak katīp mīt kerek nesiuwe hore kar ik: “Yi eikinīm eiyīm einō wit eik. Hi hīnapen yi yīriak wīnak ke Haai kai enuk kīre wīnak maket mīt neiyīk neisuwe menmen neitak.” 17 *Haiu mīt disaipel nīrak han kitet hīm nīpaa haiu mekinaam mau tīwei me God hīram matīp mar im: “Hi hanhan iuwe me naanmamprut wīnak kit kaku werek werek.”

18 *Hīrak kīriak menmen im epei au, hīr mīt iuwe ne kaunsil ke Isrel nan netpīwek, “Ti eriak menmen iuwe manmen emteikīn God kewisit te ti han hepīr menmen im meit wīnak iuwe kīrak ik ek.”

* **2:13** Eks 12:1-17; Jo 6:4, 11:55 * **2:16** Lu 2:49 * **2:17** Sam 69:9 * **2:18** Mt 21:23

19 *Jisas ketpor kar ik: “Yi yaiwen wɪnak ke God ik ek, te wi wikak hi pɪke eimaak.”

20 Hɪr pɪke netpɪwek, “Me 46 tito mɪt nime wɪnak iuwe ke God ik ek. Te ti hatɪp ti pɪke eimaak me wɪ wikak keremem a? Taauye!”

21 *Jisas ap katɪp me wɪnak ke God. Au, hɪrak katɪp me yɪnk kɪrak. 22 *Te maain mɪt nenep Jisas kaki, God kɪkɪak hɪrak kekrit kepu, haiu mɪt disaipel nɪrak meket han hɪm nɪpaa hɪrak ketpim, te haiu mises hɪm nɪpaa God kewisɪm mau tɪwei. Hɪram metike hɪm me Jisas.

Jisas kertei han ke mit yapirwe

23 *Jisas wen kepu Jerusalem me wɪ Pasova, wɪ kerek mɪt han tewenɪn God kenep mɪt ne Isrel au, mɪt ne Isip keriyen. Me wɪ im mɪt yapirwe nisesik nentar menmen yaaim iuwe hɪr nɪrek hɪrak kɪrɪakem. 24 Te Jisas ap kemtau hɪm hɪr netpɪwekem kisesim au. Hɪrak ap kewisi hɪr nehɪmɪtanek mɪtɪk iuwe king kɪr naanmɪpri au, kentar hɪrak kertei menmen mɪt ne tɪ hɪr hanhanem. 25 *Hɪrak epei kertei werek werek menmen mekre han ke mɪt ne tɪ ap mɪtɪk hak te kakɪnɪnek kertei han ke mɪt te hɪrak ketpɪwekem au.

3

Jisas ketike Nikodimas tewepnak

1 *Mɪtɪk niuk mɪrak Nikodimas kepu. Hɪrak mɪtɪk hak ke mit ne Farisi kerek hɪr ninɪn nises

* 2:19 Mt 26:61, 27:40; Ap 6:14 * 2:21 1Ko 6:19 * 2:22 Jo 12:16, 14:26 * 2:23 Jo 7:31 * 2:25 Mk 2:8 * 3:1 Jo 7:50, 19:39

hım me Moses. Hırak mıtık iuwe hak ke mıt kerek ninın naanmıpre mıt ne Isrel. ² *Wıtaan ham hırak kan kır Jıas ketpıwek kar ik: “Mıtık luwe, haiu mertei God kerıuwetıt ti han tı het-eiknai menmen. God kekepit ti hırak menmen. Mıt neıyan ap te nanrıak menmen iuwe mamır ke tı hırakem taau!” ³ *Jıas ketpıwek kar ik: “Hi hetput hım im em hıram yaaım. Mıtık ap kakweıkın yaaık kakır ke nıkan miye wınaak ek, hırak ap te kaku kaktike God taau!”

⁴ Nikodımas kıtıwekhi kar ik: “Markeık te mıtık nepei enuk ke mıtık hırak pıke kakre mıtık pıpıak. Hırak pıke kaku kakıkre tu ke miye pırak te hıre pıke wawınaak?”

⁵ *Jıas kewenhi ketpıwek kar ik: “God ap te kakinın naanmampre mıt ere mıt han nankırı nanrıuwe tıpar, God Hımın Yaaık kakrıak hımın kır hırak yaaık. ⁶ *Mıtık kerek miye wınaak, hırak kıre mıtık kerekek. Mıtık God Hımın Yaaık kakrıakek hımın kırak hırak yaaık, hırak kıre God. ⁷ Ti ap han kekrit epıpır entar hım im hi hetputem me yı yapırwe God Hımın Yaaık ekrekyı hımın ki hırak kakre yaaık. ⁸ *Nıme mıniu mepno in mepno ein. Yı yemtau hıram matıp, te yı ap yerteı hıram meke neın man, te mamno neın. God Hımın Yaaık hırak kıre nıme. Haiu mepıtari karkeık hırak kırıak menmen kıkıap mıt au.”

⁹ Nikodımas kıtıwekhi kar ik: “Mamırkeık te menmen im em manmen?”

* **3:2** Mt 22:16; Jo 9:16 * **3:3** Mt 18:3; 1Pi 1:23 * **3:5** Esi 36:25, 27; Ta 3:5 * **3:6** Sam 51:5; Jo 1:13 * **3:8** Ekl 11:5

10 Jisas ketpɨwek, “Ti mɨtik iuwe tisa ti hertei menmen yapɨrwe hinɨn mɨt ne Isrel, te ti ap hertei menmen im au a? Menmen mit!
 11 *Hi hetput werek. Haiu matɨp menmen haiu epei merteyem, haiu matɨp menmen haiu epei mɨrem. Te yi yeweikɨn sip yewet menmen haiu metpiyem. 12 *Hi nepei hetpi menmen me tɨ im e te yi ap han kiketim yisesim au. Te hi hetpi me menmen me wit ke God, mamɨrkeik te yi yayɨmtau menmen hi etpiyem me wit ke God yi yayisesim a? Taauye! 13 *Mɨtik keiyak ap nɨpaa ken wit ke God heven au. Hi Mɨtik ke wit ke Mɨtik luwe kerekek, hi hɨnaaiwir wit kɨrak hekiuwe han tɨ ik e. 14 *Nɨpaa Moses kɨkɨak manpen kau niu keit wit weinɨk mɨt ap newi. Mar im, mɨt nanwenkɨka hi Mɨtik ke wit ke Mɨtik luwe nanwisa antar nu tentarakɨt. 15 *Te mɨt yapɨrwe kerek nises God, hɨr nanu nantikerek tipmain tipmain enum eik.

16 *“God hanhan mɨt ne tɨ ik iuwe te hɨrak keruwet nɨkan kɨrak kiutɨp kerekek kan tɨ ik. Te neimɨn kerek nanisesik, hɨr ap nani au. Hɨr nanu nanɨt nantike God tipmain tipmain enum eik. 17 *God ap kesiuwe hi Nɨkan kɨrak hi han tɨ ik skelim mɨt au. Hi han hahi akaap mɨt ne tɨ ik. 18 *Neimɨn nisɨsa hi Nɨkan ke God ap te God skelim hɨr nanɨno si au. Te neimɨn kerek ap nisɨsa hi Nɨkan ke God ehu, hɨrak God epei

* **3:11** Jo 3:32, 8:26 * **3:12** Lu 22:67 * **3:13** Pro 30:4; Ro 10:6
 * **3:14** Nam 21:9; Jo 8:28, 12:32 * **3:15** Jo 20:31 * **3:16** Ro 5:8, 8:32; 1Jo 4:9-10; Jo 3:36, 10:28
 * **3:17** Lu 19:10; Jo 5:22, 12:47; Ap 17:31 * **3:18** Jo 3:36, 5:24

skelim mit in nentar hir ap han kitet he Nikan kiutip kerekek kirak ahisak menmen enum hir niriakem. ¹⁹ *God skelim mit kakir ik. Him mai yaaim mire wepni kir, hi han ti ik heteikin mit menmen me God. Te hir hanhan menmen enum me ti hiram mire witaan toto. Menmen yaaim em me God au. Hir hanhan menmen enum me ti nentar hir niriak menmen enum enum. ²⁰ *Neimin hir niriak menmen enum hir nire mit enun nepan ne menmen yaaim me God. Te hir ap naninen nanises hi Nikan ke God nanintar hir ninapen hi ewepyapir menmen enum hir niriakem. ²¹ Te neimin hir hanhan nanriak menmen yaaim, hir naninen hi Nikan ke God kerek him mai yaaim hiram mire wepni te hir nanteikin mit yapirwe hir niriak menmen yaaim God katip hir enriakem.”

Jon kewepyapir Jisas hirak keimin

²² *Jisas katip Nikodimas epei au, Jisas ketike mit disaipel nirak ninaaiwir Jerusalem nen wit hak kike ke Judia. Hirak kau en ketikeri wi ham, hir nikir mit miyapir neriuwe tipar. ²³ Jon hirak kikir mit neriuwe tipar menep ti niuk mirak Inon, hirak menep wit Selim. Hirak kikir mit in kentar tipar yapirwe meitai. Mit nen nanirek te hirak kikiri. ²⁴ *(Mitik iuwe King Herot ap kewis Jon kekere winak enuk ke gavman wen au.)

²⁵ Mit disaipel han ne Jon netike mitik hak ke Isrel hir nenehan nentar menmen me nikir mit neriuwe tipar nises him mit ne Isrel nipaa nis-esim. ²⁶ *Te hir nen Jon nitiwekhi nar ik: “Mitik

* **3:19** Jo 1:5, 9, 8:12 * **3:20** Ef 5:11-13 * **3:22** Jo 4:1-2 * **3:24**

Mt 4:12 * **3:26** Jo 1:26-34

luwe, ti han kitet mitik kerek nipaa ketikewit yeit mani Jodan yeit pinak eik, kerek ti hatip him mirak em? Hirak epei kikir in ek, te mit yapirwe nanino nanirek.”

27 *Jon ketpor, “God keit wit kirak Heven ap keruwet mitik kiutip menmen hirak ap kaktiwem au. 28 *Yi hiras yertei him mai kerek nipaa hi hetpim. Hi hatip har ik: ‘Hi ap Krais au. God keruweta te hi hinin han hewepyapirek.’ 29 *Mitik kerek kakit mite hire mite pirak. Jisas hirak kire mitik ik. Mit nises him mirak hir nire mite pirak. Mitik kerek wariyakit kirak kemtewek hirak kaknen ketpewek menmen, hirak han yaaik kar ke in ek hi han yaaik iuwe. Te hi ap yink enuk hentar mit yapirwe nisesik au. In ek hi han yaaik iuwe. 30 Hirak kakre Mitik luwe keit niuk iuwe, te hi au hi hire mitik weinik.”

31 *Jisas kerek keke wit ke God kan ti ik hirak kinin mit. Keimin hirak ke ti ik hirak mitik kerekek, hirak han kitet menmen me ti ik. Hirak kerek ke wit ke God hirak hirak kinin menmen yapirwe. 32 *Hirak kewepyapir him me menmen hirak epei kirem, menmen hirak apei kemtewem. Hirak kewepyapirem katip mit em te mitik keyiak ap kemtewem kisesim au. 33 Mitik kerek hirak kentaui kises him mirak hirak keteikin mit han God hirak katip him yaaim. 34 *Mitik kerek God keruwetek hirak kakwepyapir him me God kentar hirak kewetiwek

* 3:27 Jo 19:11, 1Ko 4:7, Hi 5:4 * 3:28 Jo 1:20, 23; Mt 11:10

* 3:29 Mt 9:15 * 3:31 Jo 8:23; 1Jo 4:5 * 3:32 Jo 3:11 * 3:34 Jo 1:32; Ap 10:38

Him̄in kirak Yaaik keneises han kirak kekepik kir̄iakem. ³⁵ *God Haai hanhan N̄ikan kirak, te hirak kewetiwek menmen yap̄rwe meit his mirak. ³⁶ *Neim̄in nises n̄ikan ke God nan̄it him̄in yaaik kaku kak̄it tipmain tipmain enum eik. Neim̄in neweik̄in sip newet him̄ me n̄ikan ke God, hir̄ ap te nanu nan̄it au. God han enuk kakriuw̄eri.

4

Jisas ketike m̄ite pe Sameria hir̄ newepnak

¹ *Me w̄i im̄ m̄it ne Farisi kerek nin̄in nises him̄ me Moses nemtau him̄ ham̄ mar im̄: “Jisas keithis m̄it yap̄rwe te hirak k̄ik̄iri nin̄in Jon.” ² Te Jisas hirekes ap k̄ik̄ir m̄it au. Hir̄ m̄it disaipel n̄irak keriyen n̄ik̄iri. ³ Jisas kertei menmen m̄it ne Farisi hir̄ nemtewem, te hirak k̄inaaiw̄ir provins Judia hirak p̄ike kepno provins Galili. ⁴ *Te yayiwe hirak kitetik ek ken kerekir provins Sameria.

⁵ *Te hirak ken wit hak iuwe ke Sameria niuk mirak Saika. Wit ik hirak menep t̄i me ni kerek n̄ipaa enum eik Jekop epei kewet n̄ikan kirak Josep em. ⁶ Hei ke m̄it hir̄ nanm̄ian t̄ipar keit in kerek n̄ipaa maam ke Isrel hirak kekin̄ik. Jisas h̄it mekek te hirak kau menep hei kerekek. Wepni nepei kan kau n̄im̄niuwe. ⁷ Jisas kau en, m̄ite hap pe Sameria wan waum̄ian t̄ipar. Te Jisas kit̄iwehi, “Ti eweto t̄ipar mei eh̄im̄.” ⁸ (Hir̄ m̄it disaipel ne Jisas epei nen wit eik nanw̄ir

* **3:35** Mt 11:27; Jo 5:20, 10:17 * **3:36** Jo 3:16-18; 1Jo 5:12; Lu 3:7 * **4:1** Jo 3:22, 26 * **4:4** Lu 9:52 * **4:5** Jen 33:19; Jos 24:32

pewek nanit menmen me hir nanim.) ⁹ *Mite pe Sameria wewenhi watip, “Ti mitik ke Isrel, hi mite pe Sameria. Kenmak te ti hitauhi tipar te ti ehim a?” (Mit ne Isrel ap te nanit menmen me Sameria mire tikenup wenkepuye kerek naam menmen nekrerem em au. Hir han kitet God kaktip hir enun naninterim.)

¹⁰ *Jisas ketpwe, “Ti ertei werek menmen God kakweti yi mit em, ti hertei hi keimin hi hituthi, ‘Ti eweto tipar mei ehim’, te ti etpo, ‘Ti eweto tipar mei yaaim mamu mamit tipmain tipmain enum eik.’” ¹¹ Mite watip war ik, “Mitik Iuwe, ti ap heit menmen me tipar. Hei ke tipar ik hirak kesikekre. Te ti ehit tipar yaaim mamkaap haiu mit mamu werek tipmain tipmain enum eik ehit nein? ¹² *Nipaa maam nipu kiau Jekop kewetei hei ik. Hirak nipaa ketike nikerek, sipsip, bulmakau mirak, hir naam tipar im em. Ti are iuwe hinin maam kiau Jekop?” ¹³ Jisas kewenhi katip, “Mit yapirwe nanim tipar im em maain hir pike him niu enuk (o mar kakwenikor him) nanim tipar meiyam. ¹⁴ *Te neimin nanim tipar kerek hi ewetirem, maain hir ap te hir pike him niu enuk (o mar kakwenikor him) au. Tipar kerek hi ewetirem hiram mamre tipar mamikre han kir mamu mamit mamkaap mit nanu werek werek tipmain tipmain enum eik.”

¹⁵ Hire pike witiwekhi war ik: “Mitik Iuwe, ti eweto tipar mei im em. Te hi ap pike him niu

* **4:9** Esr 4:1-5, 9:1-10:44; Lu 9:52-53 * **4:10** Jo 4:26, 7:37-38;
 Rev 21:6 * **4:12** Jo 8:53 * **4:14** Jo 6:35

enuk (o mar kakwenkikor hım) au. Te maain hi ap pıke anen in amıan tıpar mei au.”

¹⁶ Jisas ketpıwe, “Ti eno enıne mıtik kit te ti pıke enen in.”

¹⁷ Mıte watıp, “Hi ap heit mıtik au.” Jisas ketpıwe, “Ti hatıp ti mıtik au. Ti atıp werek.

¹⁸ Nıpaa ti heit mıkaan nar hispınak (5). In ek mıtik ti hau hetikerek hırak ap mıtik kit. Ti epei hatıp werek.”

¹⁹ *Hıre wetpıwek, “Mıtik İuwe, hi hertei ti hıre mıtik profet. ²⁰ *Maamrer nai ne Sameria nises God newenıpiyek neit mıniyu (o neiyıp) ik ek. Te haiyu emwenıpi God emeitak. Te yi mıt ne İsrıl yatıp wit İuwe Jerusalem hırak yaaik kerekek. Wit hak au.”

²¹ Jisas ketpıwe, “Mıte, ti ehises hım mai. Maain wı ham mamnen te yi mıt ne tı yaiwenıpi niuk me Haai kai yayıt mıniyu (o neiyıp) ik au, o yayıt wit İuwe Jerusalem au.”

²² *Jisas ketpıwe, “Yi mıt ne Sameria ap yertei werek keımın yi yisesik yewenıpiyek. Haiyu mıt ne İsrıl mertei werek keımın haiyu misesik mewenıpiyek. Menmen God hırak kırıakem kei-thıs mıt miyapır hır nisesik, hırak kewetaiyem.

²³ Wı epei mamnen menep te mıt kerek hır yaain nises God Haai, hır nanwenıpiyek nerıuwe han kır. Te mıt nar ik God Haai hanhan hır enisesik enwenıpiyek. ²⁴ *God hırak Hımın Yaaik kerekek. Hır mıt hır newenıpi niuk mırak,

* **4:19** Jo 7:40, 9:17; 1Ko 14:24-25 * **4:20** Diu 12:5-14; Sam 122:1-5 * **4:22** 2Kin 17:29-41; Ais 2:3; Ro 9:4-5 * **4:24** 2Ko 3:17; Ro 12:1; Fl 3:3

h̄r enises menmen yaaim enwen̄piyek enriuwe h̄m̄n k̄r yaaik.”

25 *Te m̄te wetp̄wek, “Hi hertei maain m̄tik Mesaia kerek God kehimitanek kaknen, h̄r m̄t nenewek Krais, maain h̄rak kaknen h̄rak kak̄tpai menmen yap̄rwe.”

26 *Jisas ketp̄we kar ik: “Hi kerekek hi at̄p etikewit hi Krais.”

27 H̄rak kat̄p kar ek, h̄r m̄t disaipel n̄rak h̄r n̄rek kat̄p ketike m̄te hap, h̄r han kitet yap̄rwe. Te in ek m̄tik keiyak ap kit̄wehi kar ik: “Ti eh̄t mekam?” O h̄r nit̄wekhi, “Kenmak te ti hat̄p hetikerep?”

28 H̄re w̄naaiw̄r heurek ke t̄par m̄re, h̄re p̄ike wen wit iuwe eik, te h̄re wen wat̄p m̄t yap̄rwe. 29 H̄re wetpor, “Yi einen eiȳr m̄tik ik. H̄rak ketpo menmen yap̄rwe kerek hi n̄paa h̄riakem. H̄rak m̄tik Mesaia kerek God kehimitanek kak̄kaap haiu m̄t?” 30 H̄re wetpor, te h̄r n̄naaiw̄r wit ek nen nan̄r Jisas.

31 M̄te wen wit k̄re eik, m̄t disaipel nat̄p Jisas, “M̄tik Iuwe, ti eh̄m menmen.”

32 Te Jisas ketpor, “Hi menmen mai yi ap yerteiyem hi hah̄m.”

33 M̄t disaipel n̄rak h̄ras nat̄p nar ik: “M̄tik keiyak ket̄wek menmen keiȳm kan o?”

34 *Jisas ketpor, “Menmen mai mar im: Hi hises h̄m me Haai h̄rak n̄paa keriuweta te hi han. Hi ariak wok m̄rak enemt̄n h̄ram mar ke menmen hi ah̄m.” 35 *Yi m̄t yat̄p yar ik: “Wenke tekyaāit (4) ere w̄ mamnen te haiu mamket menmen

* 4:25 Jo 1:41 * 4:26 Mk 14:61-62; Jo 9:37 * 4:34 Jo 6:38,

17:4 * 4:35 Lu 10:2

mau ni. Hi hetpi. Yi eiwaanaan heriyai heriyai eiyir ni werek werek. Teket epei me yaaim te yi eiketim mamnen. ³⁶ Mitik hirak kerek epei keit menmen, hirak keit pewek hiram mamu werek. Hiram mar ke hirak kari han ke mit hir enises him me God te hir enu enit tipmain tipmain enuk eik. Mitik kerek kamir ni hirak ketike mitik kerek keit menmen me ni hirakit han yaaik tekiyakit. Mit han natip mit him me God netike mit hir nari han ke mit hir nises him me God hir nire mitikit wik it. ³⁷ Mar ek te him im hiram yaaim. 'Mitik kiutip kamir menmen, maain mitik hak kakiketim.' ³⁸ Nipaa hi eriuweti yi yen yari han ke mit hir nises him me God yar ke mitik kakit menmen epei me yaaim meit ni eim. Nipaa yi ap yen yetpor menmen, te yi yikiak han kir te hir nanises him me God. Mit han keriyen niriak menmen im. Te in ek yi yikaap mit hir nanises him me God."

³⁹ Maain mit yapirwe ne wit kike Saika ke provins Sameria nises Jisas nentar hir nemtau him me mite hire epei wetpor, "Hirak ketpo menmen yapirwe nipaa ein hi hiriakem." ⁴⁰ Te mit ne Sameria nan nir Jisas hir netpiwek eku ektikeri. Te hirak kau ketikeri neit wit eik wi wik.

⁴¹ Mit han yapirwe hir nemtau him mirak te hir nisesik.

⁴² *Te hir natip mite, "In ek haiu memtau him mirak te haiu misesim. Haiu ap misesim mentar menmen nipaa ti etpaiyem au. Haiu hiras memtewem te haiu han kitet hirak Mitik Krai kerek God keriuwetek kaknen kakikaap haiu mit miyapir ne ti."

* 4:42 1Jo 4:14

Jisas kikaap nikan ke mitik iuwe ke gavman

⁴³ *Wɨ wik epei au, Jisas kinaaiwɨr wit ik hirak ken Galili.

⁴⁴ *Jisas hirekes epei katɨp, “Mitik profet niuk mirak iuwe meit wit kirak au.” ⁴⁵ *Te wɨ Jisas epei ken kiun provins Galili, mit nau en netpɨwek, “Ti yaaik ti han.” Hir netpɨwekem nentar hir hiras nɨpaa nen nɨr menmen me wɨ Pasova neit Jerusalem me wɨ mit nererik han tewenɨn God nɨpaa kenep mit ne Isip hir naa. Te hir epei nɨr menmen yaaim hirak kirakem keit ein. ⁴⁶ *Epei au, Jisas pɨke ken wit Kena ke provins Galili, wit kerek nɨpaa hirak keweikɨn tɨpar weinɨm mɨre tɨpar wain. Mitik iuwe ke gavman keit Kapaneam kau in. Nikan kirak hirak kinap.

⁴⁷ *Hirak kemtau Jisas epei kinaaiwɨr provins Judia kan Galili, te hirak ken kerek kitɨwekhi eknen ekikaap nikan kirak kinap. Nikan kirak epei menep kaki. ⁴⁸ *Jisas ketpɨwek, “Yi ap yɨr menmen iuwe hi arɨakem, te yi ap eiyɨmtau hɨm mai eiyisesim au.”

⁴⁹ Mitik iuwe ke gavman ketpɨwek, “Mitik iuwe, ti esiukɨn, o au en, nikan kai kaki.”

⁵⁰ *Jisas ketpɨwek, “Ti eno! Nikan kit kaku werak.” Mitik ik kemtau hɨm me Jisas kisesim te hirak kinaiwɨrek ken. ⁵¹ Hirak kepno winak kirak, mit kerek nerekyɨwek menmen hir nan newenek yayiwe hir netpɨwek, “Nikan kit epei kire yaaik.”

* **4:43** Jo 4:40 * **4:44** Mt 13:57 * **4:45** Jo 2:23 * **4:46** Jo 2:1-11
 * **4:47** Mt 8:5-6 * **4:48** Jo 2:18; 1Ko 1:22 * **4:50** Mt 8:13; Mk 7:29

⁵² H̄irak kitorhi, “Kewaa*i* meruri n̄ikan kai h̄irak k̄ire yaaik?” H̄ir netp̄iwek, “Nep̄ip wepni kau n̄im̄niuwe h̄irak ȳink sisi epei au meit.” ⁵³ *Te haai kertei me nep̄ip wepni kau n̄im̄niuwe, Jisas ketp̄iwek n̄ikan kaku werek. Te h̄irak ketike m̄ite n̄ikerek n̄irak h̄ir nises h̄im me Jisas.

⁵⁴ *Menmen im h̄iram menmen yaaim wik h̄irak k̄ir̄iakem me w̄i h̄irak k̄inaaiw̄ir Provins Judia ken kiun provins Galili.

5

Jisas k̄ikaap m̄it̄ik hak k̄inap h̄irak k̄ire yaaik keit wan werweik ke Betesda

¹ Jisas k̄ikaap n̄ikan ke m̄it̄ik iuwe epei au, w̄i ham kerek m̄it̄ ne Isrel nererik naam menmen epei man. Te Jisas p̄ike ken Jerusalem. ² Meit Jerusalem menep weip̄ir iuwe ke sipsip, wanwerweik iuwe k̄iwaairi. M̄it̄ nat̄ip h̄im H̄ibru h̄ir nenewek Betesda. Menep wan werweik kerekek m̄it̄ newep weisaak hisp̄inak (5) te m̄it̄ n̄inapen wepni o haw̄i te h̄ir n̄isaw̄in newim. ³ M̄it̄ miyap̄ir yap̄irwe kerek h̄ir n̄inap h̄ir n̄iwaairi. H̄ir m̄it̄ han nanam̄ir toto, m̄it̄ han his h̄it̄ m̄in enum, m̄it̄ han his h̄it̄ epei maa. ⁴ W̄i ham m̄it̄ik ensel ke M̄it̄ik Iuwe God kenke kan wan kerekek te h̄iram t̄ipar m̄itan̄ik. T̄ipar m̄itan̄ik nep̄ei au, m̄it̄ik kin̄in kak̄ikwe kakno kak̄ikre t̄ipar, h̄irak kakre yaaik. ⁵ M̄it̄ik kiut̄ip kau weisaak n̄ipaa h̄irak k̄inap ere 38 tito. ⁶ Jisas k̄ir m̄it̄ik ik k̄ipwaa*i* en, h̄irak kertei h̄irak k̄inap k̄iwaai w̄i

* **4:53** Ap 16:14-15, 31 * **4:54** Jo 2:11, 23

yapirwe, te Jisas ketp>wek kar ik: “Ti hanhan ti p>ike are yaaik a?”

⁷ Mit>ik ik kerek k>inap h>irak ketp>iwek, “Mit>ik Iuwe, kerek t>ipar m>irir>ir, hi ap m>it nei nekina newisa hekre t>ipar au. Hi h>irekes eno, m>it han h>ir n>inat>in nan nin>ina.”

⁸ *Jisas ketp>iwek, “Ti ekrit eh>irp eh>it yeno mit eiy>im eno.” ⁹ *Wasenum h>irak m>it>ik k>inap ek h>irak k>ire yaaik. H>irak keit yeno m>irak keiy>im ken.

W>i im h>iram w>i Sabat. ¹⁰ *M>it iuwe ne Isrel n>ir m>it>ik ik kemer>ir yeno m>irak te h>ir nenerek netp>iwek, “Petepin h>iram w>i Sabat. W>i im em ti ap emer>ir yeno mit em>it!” ¹¹ H>irak kewenhi ketpor, “H>irak m>it>ik kerekya hi h>ire yaaik ketpo, ‘Ekin yeno mit eiy>im ekrit eno.’ ”

¹² H>ir nit>iwekhi, “Keim>in h>irak ketput ti ekin yeno mit eiy>im ekrit eno a?” ¹³ Mit>ik kerek Jisas kekepek ap kertei h>irak keim>in kentar Jisas k>inaiw>irek ken ek, m>it yapirwe nererik neit wit eik e.

¹⁴ *Maain Jisas k>inap>inek keit w>inak iuwe ke God h>irak ketp>iwek, “Ti epei h>ire yaaik. Ti ap p>ike hanhan ehises menmen enum te menmen ham iuwe enum mamnen mamwit.” ¹⁵ H>irak ketp>iwek epei au, m>it>ik ik ken katip m>it iuwe ne Isrel kar ik: “Mit>ik kerekek kerekya hi yaaik h>irak Jisas.”

¹⁶ *H>irak ketpor Jisas kekepek te m>it iuwe ne Isrel h>ir nin>in n>ir>ak Jisas enum nentar h>irak

* **5:8** Mt 9:6 * **5:9** Jo 9:14 * **5:10** Nia 13:19; Jer 17:21; Lu 13:14 * **5:14** Jo 8:11 * **5:16** Mt 12:14

kikaap mitik enuk kinap iuwe hirak kire yaaik me wi Sabat (kerek mit niriak menmen au. Hir nau weinim.) ¹⁷ *Hir natip Jisas enum nenerek, te hirak ketpor, “Hekrit hekrit Haai kai kiriak menmen, te hi ariakem har ke hirak kiriakem.”

¹⁸ *Him im kerek Jisas ketpim miriak mit iuwe ne Isrel han enuk iuwe te hir hanhan naninep Jisas kaki. Hir hanhan nankip kentar hirak kikaap mitik ke wi Sabat kerekek au. Hir han enuk nankip nanintar hirak katip God hirekes Haai kirak, te hirak kiriak hirekes iuwe kire God Haai.

God kehimitan nikan kirak hirak iuwe kiriak menmen mirak

¹⁹ *Mit iuwe ne Isrel nenerek, te Jisas ketpor, “Hi etpi him yaaim! Hi Nikan ap te hi hirekes ariak menmen mei weinim me han kai au. Hi hiriak menmen mamir ke hi hir Haai kai kiriakem. Haai kai kiriak menmen, hi herteiyem te hi hiriakem. ²⁰ *Haai hirak hanhan keriuwa hi Nikan kirak, hirak keteikno menmen iuwe hirak kiriakem. Maain hirak kakteikno menmen iuwe minin menmen hi epei hiriakem te yi yapirwe han kakikrit kakriuwere. ²¹ *Hiram mar ke Haai kikian mit kerek epei naa ek te hir pike nekrit nau, te hi nikan kirak ehises han kai awis himin yaaik kaku kakikre han ke mit kerek hi hanhan hewisik kakikre han kir. ²² *Haai kai hirekes ap skelim mit au. Hirak kewisa hi Nikan kirak hi ekrehir kirak hi skelim mit. ²³ *Te mit

* 5:17 Jo 9:4 * 5:18 Mt 26:4; Jo 7:1, 30, 10:30, 33 * 5:19
Jo 5:30, 8:28 * 5:20 Jo 3:35 * 5:21 Ro 4:17; Ef 2:5; Jo 11:25
* 5:22 Jo 3:17; 5:27; 9:39; Ap 10:42 * 5:23 Fl 2:10-11; 1Jo 2:23

yapirwe nanwenipi niuk me hi Nikan mamir ke hir newenipi niuk me Haai kai. Mit kerek ap newenipi niuk me hi Nikan, hir ap nanwenipi niuk me Haai kai kerek keruweta hi han in.

24 **“Hi hetpi him yaaim. Neim+n nemtau him mai hir nisesim, te hir nanises him me hirak kerek keruweta hi han in, te hir nanit him+n yaaik kaku kakit tipmain tipmain enum eik. Hi ap te skelim mit au. Hir nepei ninaaiwir menmen enum, hir neit him+n yaaik nanu werek.*

25 **Hi hetpi him yaaim. Wi kerek nipaa God kehimitanem hiram epei man, te mit nipaa naa hir nanimtau him me hi Nikan ke Mitik Iuwe God. Te neim+n nanimtwem, hir nanit him+n yaaik nanu werek.* 26 **God Haai hirak kaki au. Hirak Haai ke menmen mamkaap menmen yapirwe mamu mamit. Te hirak keweto hi Nikan kirak menmen te hi ap hahi au. Hi hetenen menmen im te hi akaap mit miyapir te hir nanu nanit tipmain tipmain enum eik.* 27 **Hirak kewisa hi Iuwe hi skelim mit hentar hi Mitik ke wit kirak.* 28 *Yi ap han kekrit ke menmen im epei au emit. Wi mamnen te mit kerek nipaa naa mit newisi nekre hei nanimtau him me hi Nikan ke Mitik Iuwe.* 29 **Te hir naninaaiwir hei, hir nanitpaan naninen witik. Neim+n kerek nipaa niriak menmen yaaim e, hir nanikrit nanu nanit. Te mit nipaa niriak enum, hir nanikrit nanino si enum.*

Menmen mewepyapir Jisas hirak mitik God

* 5:24 Jo 3:15-18, 8:51; 1Jo 3:14 * 5:25 Mt 8:22; Ef 2:5-6 * 5:26
 Jo 1:4 * 5:27 Jo 5:22 * 5:29 Dan 12:2; Mt 16:27; Jo 6:40; Ap 24:15

keriuwetek kan

³⁰ **“Hi ap hiriak menmen hises han kai au. Menmen hi hemtau God ketpewem te hi hisesim skelim mit ariuwere. Hi skelim mit werek werek hentar hi ap hises han kai. Hi hises han ke God kerek keriuweta te hi han ti ik e. ³¹ *Te hi kerekek etpi menmen me hi hirekes yi han kitet hi hemipin. ³² *Mitik kiutip kepu kewepayapir him mai. Hi hertei him im hiram matip mit me hi hiram him yaaim. ³³ Yi nipaa yesiuwe mit hir nen nir Jon nit+wekhi menmen, te hirak ketpi him im me hi hiram yaaim. ³⁴ *Hi ap han kitet yapirwe me mitik hirak kewepyapir niuk mai au. Hi hetpiyem te yi eiyirteiyem eiyises him mai te God kakikepi yi eiyu eitikerek eiyu werek werek. ³⁵ Jon hirak kire si keteikni yayiwe, hirak keteikni menmen me God. Me wi hirak kepu yi hanhan yisesik. ³⁶ *Menmen ham minin him nipaa Jon ketpim me hi. Hiram im. Menmen yaaim haai kai ketpo hi hiriakem. Menmen ham nipaa hi hiriakem, hiram meteikin mit miyapir te hir nertei Haai kai God keriuweta te hi han in. ³⁷ *Haai kerek keriuweta hi han in, hirak kewepayapir ketpi hi keimin. Te yi ap yemtau him mirak au. Yi ap nipaa yr ninaan mirak au. ³⁸ *Him mirak ap mau mekre han ki. Yi ap yemtau him me hirak Mitik Iuwe kerek keriuweta hi han ti ik. ³⁹ *Yi han kitet him*

* **5:30** Jo 5:19, 6:38 * **5:31** Jo 8:13-14 * **5:32** Jo 5:36-37; 1Jo 5:9 * **5:34** Jo 1:19-34, 3:27-30 * **5:36** Jo 3:2, 10:25, 38; 14:11
 * **5:37** Mt 3:17; Jo 5:32, 8:18 * **5:38** Jo 6:29 * **5:39** Lu 24:27, 44; Ap 13:27; 2Ti 3:15-17; 1Pi 1:10-11

me God mau t̄wei, yi yekinaam te yi han kitet h̄ram mamkepi yi eiyu eitike God, God kakweti h̄m̄n yaaik te yi eiyu tipmain tipmain enum eik. Te h̄m̄ im yi yekinaam h̄ram mat̄p me hi! ⁴⁰ Te yi ȳnapen eiȳmtau h̄m̄ mai te hi akepi yi eiȳt h̄m̄n yaaik te yi eiyu eiȳt tipmain tipmain enum eik. ⁴¹ Hi ap hanhan m̄t nanwen̄ipi niuk mai nant̄p hi yaaik. H̄ram menmen wein̄m. ⁴² Te hi hertei yi m̄t yi ȳre mekak. Yi ap hanhan God yekre han ki au. ⁴³ *Hi han hekreh̄r ke Haai kai, te yi ap yises h̄m̄ mai au. M̄t han ne t̄ h̄r nan̄nen netpi h̄r m̄t iuwe, yi yemtau h̄m̄ m̄r yisesim. Te yi ap yemtau h̄m̄ mai au! ⁴⁴ *Yi m̄t hanhan yaiwen̄ipiyān niuk mi, te yi ȳnapen M̄tik Iuwe kiut̄p h̄rak God h̄rak kakwen̄ipi niuk mi kak̄t̄pi yi yaain. Yi han kitet menmen im h̄ram wein̄m. Yi ap hanhan h̄rak kakt̄p yi yaain, te yaȳrkeik te yi hanhan eiyises h̄m̄ mai? ⁴⁵ *Yi ap han ekitet hi esiuwi h̄m̄ hat̄p Haai kai me menmen yi ȳr̄akem. Au, h̄m̄ kerek Moses kewis̄m mau t̄wei kerek yi yekinaam han kitet h̄ram mamkepi te God kakt̄p yi yaain, h̄ram mamsiuwi h̄m̄. ⁴⁶ *Yi yises h̄m̄ me Moses werek werek, te yi eiyises h̄m̄ mai yentar h̄rak kewis̄m h̄m̄ me hi. ⁴⁷ *Te yi ap yises h̄m̄ Moses kewis̄m mau t̄wei, te yi ap eiyises menmen hi hetpiyem au!”

6

Jisas kewet m̄t yap̄rwe nar 5,000 menmen h̄r

* 5:43 Mt 24:5 * 5:44 Jo 12:43 * 5:45 Diu 31:26-27 * 5:46
 Diu 18:15; Ap 3:22 * 5:47 Lu 16:31

*naam**(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)*

¹ Jisas ketpor menmen im epei au, h̄rak ken kerekir wan iuwe ke Galili (kerek m̄t nenewek niuk ham Wan ke Taibirias). ² M̄t yap̄rwe nises Jisas nentar h̄r n̄paa n̄r menmen iuwe h̄rak k̄r̄iakem k̄kaap m̄t n̄naap. Mar ik te h̄r nisesik. ³ Jisas ken k̄niu m̄niu wank ken kau ketike m̄t disaipel n̄rak. ⁴ *W̄ Pasova man menep. H̄ram w̄ kerek m̄t ne Isrel nererik naam menmen han tewen̄n w̄ n̄paa God kenep m̄t ne Isip, k̄kaap m̄t ne Isrel. ⁵ Jisas kerenaan k̄r m̄t miyap̄r yap̄rwe nan n̄rek. Te h̄rak kat̄p Filip, “Haiu mam̄t niu o bret mam̄t nein te haiu mamwet m̄t miyap̄r em h̄r nan̄m?” ⁶ (Jisas kat̄p m̄t̄k Filip h̄m im em te h̄rak kakri han k̄rak kakises mekam. Jisas epei kertei menmen h̄rekes kakr̄iakem.)

⁷ Filip kewenhi ketp̄wek kar ik: “Haiu mew̄r 200 kina mam̄t niu o bret meriuwerem h̄ram ap werek te m̄t in nan̄m kike kike au.” ⁸ Disaipel ke Jisas niuk m̄rak Endru, h̄rak n̄kik ke Saimon Pita h̄rak kat̄p Jisas kar ik: ⁹ “M̄t̄k pip̄ak ik e keit bret bali mar hisp̄nak (5) metike saauk wik. Te h̄ram ap iuwe me m̄t yap̄rwe nar ik.”

¹⁰ Jisas ketpor, “Yi eiwen m̄t miyap̄r enu t̄. Yenkis yap̄rwe meit in.” Te m̄t 5,000 h̄r yap̄rwe keriyen nererik nau yenkis keremem nau t̄.

¹¹ H̄r nau t̄ epei au, te Jisas keit bret keiȳm kitehi God, te h̄rak kewenem keketim kewet m̄t n̄rak em h̄r newet m̄t miyap̄r em. Epei au, h̄rak keit saauk kewepim kewet̄rem kar ke

* 6:4 Jo 2:13

nepei ein h̄irak kewet̄ir bret bali, te h̄irak kewet m̄it menmen mar ke h̄ir hanhanem. ¹² H̄ir epei naam tu iuwe, Jisas kat̄ip m̄it disaipel n̄irak kar ik: “Eikinen yinam yinam m̄it ap naam. Hi h̄inapen h̄ir nanw̄isim mamu t̄i. Yi ap eiwis mei kike mamu au.” ¹³ H̄irak kat̄ip epei au, h̄ir nekor̄irim (o nekurerim) ere epei au mesi, te h̄ir nemi mekre tan̄ik mar hiswiyen wik (12) meke bret hisp̄inak (5) n̄ipaa Jisas ket̄iwem kewet m̄it em h̄ir naam. ¹⁴ *M̄it miyap̄ir n̄ir menmen yaaim Jisas k̄ir̄iakem te h̄ir nat̄ip, “H̄iram h̄im yaaim. M̄it̄ik ik h̄irak profet ik ek kaknen t̄i.” ¹⁵ *Jisas kertei h̄ir hanhan nantenenik nan̄ihim̄itanek h̄irak m̄it̄ik iuwe king k̄ir h̄irak kaku kakin̄in naanm̄ipror. Te h̄irak k̄inaiw̄iri h̄irak kerekek p̄ike ken m̄iniu (o neiȳip) eik.

Jisas ken kitet wan keke niu
(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

¹⁶ Me h̄inkew̄i disaipel ne Jisas h̄ir nekiuwe nen wan eik.

¹⁷ H̄ir neh̄in n̄iniu nekre bot newik nerekir wan nan̄ino p̄inak ein. H̄ir nen Kapaneam. Nepei au w̄itaan, te Jisas ap kan kiunor wen au.

¹⁸ In ek n̄ime iuwe m̄iniu te wan kewen̄in iuwe.

¹⁹ H̄ir neit niu m̄irak neiȳik nari wan ere 5 o 6 kilomita nau n̄im̄in, h̄ir n̄ir Jisas kitet wan kitet t̄ipar keke niu ken menep bot. H̄ir n̄irek te h̄ir n̄inaain. ²⁰ Te Jisas ketpor, “Hi kerekek han. Yi ap einaain.” ²¹ H̄irak ketpor te h̄ir han yaaik net̄iwekhis k̄iniu ketikeri nekre bot. Te wasenum bot kepno menep wit h̄ir hanhan nan̄inori.

* **6:14** Diu 18:15; Jo 5:46 * **6:15** Jo 18:36; Mt 14:23

Hir mit miyapir ninatin Jisas

²² Hekrit eik, mit miyapir hir wen nepeit wan pinak eik, hir nertei nepip bot ap keiyak kepu au. Kiutip kerekek kepu, Jisas ap kau ketike disaipel au. Hir disaipel keriyen nekre bot ik ek te hir nen.

²³ *Te bot ham me Taibirias man menep wit kerek Jisas kewetir bret hir naam newi. ²⁴ Mit yapirwe nir Jisas hirak ap ketike mit disaipel ap nau, te hir nehin nekre bot hak, hir nen Kapaneam ninetnivek.

Jisas hirak kire bret yaaik kikaap mit hir nanu werek

²⁵ Maain mit ninapin Jisas keit wan pinak ein epei au, hir netpivek, "Mitik Iuwe, hewaai meruri te ti han in a?"

²⁶ *Jisas kewenhi ketpor, "Hi hetpi werek. Yi yinyetno yentar yi epei yaak bret ere tu iuwe. Yi ap han kitet menmen yaaim iuwe hi hiriakem au. ²⁷ *Yi ap hanhan yayit menmen me yayim keremem hiram mamwaank au ekit! Yi hanhan eiyit menmen yaaim hiram mire menmen me yi eiyim, hiram mamkepi te yi yayit himin yaaik ke kaku kakit tipmain tipmain enum eik. Menmen im hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe awetiyem hentar God Haai kiriak menmen keteikin mit hirak keriuweta hi hiriak menmen mirak."

²⁸ Hirak ketpor him im, te hir nitivekhi natip nar ik: "Haiu emriak mekam te haiu emriak menmen God han yaaik keriuwerem?"

²⁹ *Jisas kewenhi ketpor, "Menmen yi yiriakem God han yaaik keriuwerem hiram im. Yi eiyises

* 6:23 Jo 6:11 * 6:26 Jo 6:11-12 * 6:27 Jo 4:14; 6:48-58

* 6:29 1Jo 3:23

hīm me hi Mītik kerek God keriuweta hi han tī ik.”

³⁰ *Hīr newenhi natip, “Ti erīak mekam iuwe te haiu emīrem te haiu emises hīm mit a?

³¹ *Maamrer naiu naam menmen niuk mīram mana neit wit weinīk mīt ap newi en. Hīm me God matip Moses kewetīr menmen meke wit ke God hīr naam.”

³² Jisas ketpor, “Hi hetpi werek. Moses kewetīr menmen au. Haai kai kewetīrem. Menmen me nīpaa hīram ap bret yaaim mamkaap hīmīn ki au. In ek Haai kai kerekek keweti menmen yaaim me wit kīrak, hīram yaaim mīre bret mamkaap hīmīn ki kaku werek. ³³ Bret God kewetiyek ek, hi Jisas kerek heke wit ke Mītik Iuwe han hi bret ik. Hi aweti hīmīn yaaik kaku kakīkri tipmain tipmain enuk eik.”

³⁴ *Hīr nitīwekhi nar ik: “Mītik Iuwe, ti ewetai bret kit eknen in ere tipmain tipmain enum eik.”

³⁵ *Jisas ketpor, “Hi hīrekes hīre bret hīkaap mīt nanu nanīt hīmīn yaaik. Hīr neimīn nanisīsa te hīr ap nīnīpī mamīn. Neimīn hīr nanisīsa ap te hīm niu enuk (o mar kakwenkīkor hīm) hanhan nanīm tīpar mei au. Neimīn hīr nanisīsa ap te hīm niu enuk (o mar kakwenkīkor hīm) hanhan nanīm tīpar mei au.

³⁶ * “Hi hetpi yi epei yīra te yi ap yises menmen hi etpiyem.

³⁷ *Mīt neimīn kerek Haai kai God kewetauri, hīr nanīnen nanisīsa. Hi ap te aweikīn sip

* **6:30** Mt 16:1; Jo 2:18 * **6:31** Eks 16:14-15; Nam 11:7-9; Sam

78:24 * **6:34** Jo 4:15 * **6:35** Jo 4:14, 6:48-58 * **6:36** Jo 20:29

* **6:37** Jo 17:6-8; Mt 11:28

ewet neim̄n kerek nan̄nen nanis̄sa au. ³⁸ *Hi h̄naaiw̄r wit ke God te hi hises han kai au. Hi hises han ke h̄rak M̄tik Iuwe kerek keriuweta hi han t̄ ik e. ³⁹ *H̄rak kerek keriuweta hi han t̄ ik h̄rak hanhan menmen im. H̄rak hanhan hi ap h̄naaiw̄r m̄tik kiut̄ip ke m̄t yap̄rwe h̄rak epei keriuweta au. Hi akīan m̄t miyap̄r yap̄rwe nan̄krit nanu me w̄ maain God skelim m̄t. ⁴⁰ *Menmen im Haai kai God hanhanem h̄ram im: Neim̄n n̄ra hi N̄kan k̄rak, h̄r nis̄sa nan̄mtau h̄m mai, h̄r nan̄t h̄m̄n yaaik kaku kak̄it tipmain tipmain enum eik, te hi akīan nanu nan̄t me w̄ maain God skelim m̄t.”

⁴¹ H̄rak kat̄ip epei au, m̄t ne Isrel nat̄ipan nen Jisas nentar h̄rak kat̄ip h̄m im: “Hi bret kerek heke wit ke God hi han in.” ⁴² *Te h̄r nat̄ip, “M̄tik ik h̄rak kerekek n̄kan ke Josep. Haiu mertei miye haai n̄rak. Kenmak te h̄rak kat̄ip h̄rak keke wit ke God kan a?”

⁴³ Jisas kewenhi ketpor, “Yi ap eit̄ip einehan me yi h̄ras em̄t! ⁴⁴ *M̄tik kiut̄ip ap te kakis̄sa ere God Haai kerek keriuweta hi han h̄rak kakri han k̄rak. Hi akīak h̄rak kak̄it h̄m̄n yaaik ke kaku kak̄it me w̄ maain God skelim m̄t. ⁴⁵ *M̄t profet newis h̄m im mau t̄wei h̄ram mat̄ip mar im: ‘M̄t yap̄rwe te God kak̄itpor menmen kak̄ikepi werek werek.’ M̄t neim̄n niut̄ip niut̄ip kerek epei nemtau h̄m me Haai kai God te h̄r nanis̄sa. ⁴⁶ *M̄tik kiut̄ip ke m̄t yap̄rwe ap te k̄r God Haai ek au. Hi M̄tik kerek God keriuweta hi han t̄

* **6:38** Mt 26:39; Jo 4:34 * **6:39** Jo 10:28-29, 17:12 * **6:40** Jo 11:24 * **6:42** Mt 13:55 * **6:44** Jo 6:65 * **6:45** Ais 54:13
* **6:46** Jo 1:18

ik ek, hi kerekek epei h̄irek. ⁴⁷ *Hi hetpi werék. H̄irak keim̄in kises h̄im mai kak̄it h̄im̄in yaaik ke kaku kak̄it tipmain tipmain emum eik. ⁴⁸ *Hi h̄irekes kerekek h̄ire bret, hi akaap m̄it nanu nan̄it tipmain tipmain enum eik. ⁴⁹ Maamrer ni n̄ipaa naam menmen mana God kewet̄irem neit wit wein̄ik m̄it ap newi, te h̄ir ap nepu au. H̄ir epei naa. ⁵⁰ Hi M̄it̄ik kerek h̄inaaiw̄ir wit ke God han t̄i ik ek hi h̄ire bret m̄ikaap m̄it nanu. Neim̄in nis̄sa h̄ir nani au. H̄ir nanu tipmain tipmain enum eik. ⁵¹ Hi h̄ire bret akaap m̄it nanu nan̄it tipmain tipmain enum eik. Hi heke wit ke God han. M̄it kerek nan̄im bret im h̄ir nanu nan̄it tipmain tipmain enum eik. Bret im h̄iram ȳink kai kerek hi hewet m̄it ne t̄i h̄ir nan̄im te hi akepi h̄ir nan̄it h̄im̄in yaaik.”

⁵² Menmen im h̄irak ketpor menip m̄it ne Isrel nenehan nat̄ipan h̄im me h̄ir h̄iras, h̄ir nat̄ip nar ik: “M̄it̄ik ik kak̄irkeik te h̄irak kakwetei naan me ȳink k̄irak haiu mam̄ik a? Taauye!”

⁵³ Jisas ketpor, “Hi hetpi werék. Yi ap yaȳik ȳink kai ke hi M̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik luwe, o yi ap yaȳim hemkre mai, te yi ap yaȳit h̄im̄in yaaik kak̄ikri. ⁵⁴ Neim̄in nan̄ik ȳink kai o nan̄im hemkre mai, h̄ir nan̄it h̄im̄in yaaik. Te hi ak̄ian h̄ir m̄it kerek n̄ipaa naa, h̄ir p̄ike nan̄ikrit nanu nanre m̄it me w̄i maain God skelim m̄it. ⁵⁵ Ȳink kai h̄irak menmen yaaik k̄ire samiyak kak̄ikepi. Hemkre mai h̄iram m̄ire t̄ipar yaaim mamkepi. ⁵⁶ *Neim̄in naak ȳink kai ketike hemkre mai, h̄ir nau netikewa nises h̄im mai, te hi hau hekre han

* **6:47** Jo 3:15-16 * **6:48** Jo 6:35, 58 * **6:56** Jo 15:4-5; 1Jo 3:24

kir⁵⁷ God kerek h̄rak Haai ke menmen yap̄rwe mepu, h̄rak keriuweta hi han, h̄rak kenipa hi ahu tipmain tipmain enum eik. Neim̄n nan̄k ȳnk kai h̄r nanu nan̄t nanriuwerek.⁵⁸ Hi h̄rekes hi h̄re bret keke wit ke God kan. Bret ik h̄rak ap k̄re menmen n̄paa maamrer ni n̄paa naam au. H̄r naam ere h̄r ne m̄t te h̄r naa. Neim̄n nan̄k bret ik h̄rak yaaik kak̄kepi te h̄r nanu nan̄t tipmain tipmain enum eik.”⁵⁹ Jisas kat̄ip m̄t menmen im keit w̄nak kerek m̄t nererik nekine h̄m me Moses neitai en neit wit Kapaneam.

Jisas kat̄ip h̄m yaaim mamkaap m̄t nanu tipmain tipmain enum eik

⁶⁰ M̄t yap̄rwe kerek n̄paa nises h̄m m̄rak nemtau menmen im epei au, h̄r nat̄ip, “H̄m im h̄ram enum merekyei han enuk. Neim̄n nanu nan̄mtau h̄m mam̄r im a? Taauye!”⁶¹ Jisas epei kertei kekere han k̄rak h̄r m̄t disaipel n̄rak nat̄ipan menmen im h̄rak ketpor kar ik: “H̄m mai merekyi te yi han enuk a? ⁶² *Maain yi eiȳr hi M̄t̄k ke wit ke M̄t̄k Iuwe hi p̄ike h̄niu eno wit kerek n̄paa hi hewik, te yi han enuk yeriwa wisenum a! ⁶³ *Yi m̄t h̄ras ap te eikaap h̄ras te yi yayu tipmain tipmain enum eik taau. God H̄m̄n Yaaik kerekek kak̄kepi. H̄m im hi epei hetpim em, h̄ram mamkepi h̄m̄n ki te yi yayu tipmain tipmain enum eik. ⁶⁴ *Te m̄t han ne yi m̄t ap yis̄sa au.” (Jisas epei kertei w̄ kerek h̄rak kehimitan m̄t disaipel n̄rak, keim̄n

* 6:62 Jo 3:13; Ap 1:9-11 * 6:63 2Ko 3:6 * 6:64 Jo 13:11

ap kakisesik kakwepyap+rek kakwet mit enun nepan ek hir neiy+k nan+no nank+ip.) ⁶⁵ *Jisas wen kat+ip, “N+ipaa hi hetpi ap mit+ik keim+in kis+isa ere God Haai kakri han kirak hirak kakis+isa.” ⁶⁶ Hirak kat+ip epei au, mit yap+irwe n+ipaa nisesik neweik+in sip newet+iwek. ⁶⁷ Hir neweik+in sip newet+iwek, hirak kat+ip mit disaipel n+irak nar hiswiyen wik (12) kitorhi kar ik: “Yi eiweik+in sip eitikeri einaiw+ra a?”

⁶⁸ Saimon Pita kewen+iwekhi ketp+iwek kar ik: “Mit+ik Iuwe, haiu mamno keim+in? Ti kerekek hetpei h+im mamkepei te haiu mamu tipmain tipmain enum eik. ⁶⁹ *In ek haiu h+iras keriyen merteyit ti keim+in haiu misesit. Ti Mit+ik kerek God kehimitenit ti akaap haiu mit.”

⁷⁰ Jisas ketpor kar ik: “Hi hirekes hehimitan yi mit yar hiswiyen wik (12), te mit+ik hak kiut+ip ke yi mit hirak enuk k+ire Seten.” ⁷¹ Hirak kat+ip ke Judas n+ikan ke Saimon ke wit Iskeriot. Hirak mit+ik kiut+ip ke mit hiswiyen wik (12), maain hirak kakwepyap+ir Jisas kakwet mit enun ek.

7

Jisas kikrek n+irak ap han kitet hirak Kraiss

¹ *Menmen im epei au, Jisas ken kerer wit wit me provins Galili hirak kinapen kakno kakrer wit wit me provins Judia kentar mit iuwe nare nank+ip. ² *Wi epei man menep te mit ne Isrel nanrerik nan+im menmen nau nekre weisaak m+ir, hir newet God menmen mei me ni m+ir. ³ Jisas

* **6:65** Jo 6:44 * **6:69** Mt 14:33, 16:16; Mk 1:24; Jo 1:49 * **7:1**

Jo 5:18 * **7:2** Lev 23:34

kikrek n̄rak nemip̄n netp̄wek, “Ti enaaiw̄r wit ik e eno Judia, te m̄t kerek nises h̄m mit en̄nen en̄r menmen yaaim ti eriakem. ⁴ M̄t̄ik kerek hanhan m̄t nan̄rteiyek ap te kakriak menmen kaksaw̄nem au. H̄rak kakriakem kakrer wit wit te m̄t yap̄rwe en̄rem. Ti ariak menmen im yaaim, ti eno wit Jerusalem eteik̄n m̄t iuwe rem.” ⁵ * (Kikrek n̄rak nat̄p̄ menmen im nentar h̄r ap han kitet h̄rak Kraiskerek God kakriuwtek kaknen kak̄kaap m̄t au.)

⁶ * Te Jisas ketpor kar ik: “W̄i mai ap epei man te hi awepyap̄r h̄rekes hi M̄t̄ik Iuwe kerek God keriuweta hi han t̄i ik. W̄i yi han kitetim yi yaino, te yi einowit Jerusalem eitike m̄t eiȳm menmen. ⁷ * M̄t̄ ne t̄i ik ek h̄r ap han enuk neriuwi au. Te h̄r han enuk neriuwa nentar hi hewepyap̄r menmen enum h̄r n̄riakem. ⁸ Yi einowit eitikeri eiȳm menmen. Hi au, hi ehu in me w̄i ham hentar hi ap ewepyap̄r hi M̄t̄ik God kehimitena wen au.” ⁹ H̄rak ketpor epei au, h̄rak wen kepu provins Galili.

Jisas ken kau ketike m̄t kerek nererik naam menmen nekre weisaak

¹⁰ Jisas kikrek n̄rak nen netike m̄t han nererik naam menmen epei au, Jisas kepno. H̄rak ap ketike m̄t yap̄rwe nen au. H̄rak kerekek ken kau k̄ire m̄t̄ik k̄isaw̄n. ¹¹ * M̄t̄ iuwe ne Isrel n̄inat̄n Jisas neit wit kerek h̄r nererik naam menmen neitai ein. H̄r nitehiyan, “H̄rak keit nein?”

* **7:5** Mt 13:55; Ap 1:14 * **7:6** Jo 2:4, 7:30 * **7:7** Jo 15:18
 * **7:11** Jo 11:56

12 Neit ein ek, mit yapirwe newepnak natipan me Jisas. Mit han natip hirak yaaik, mit han au natip hirak enuk kari han ke mit yapirwe hir nises him mirak. 13 *Ap mit nei natip nerp yaain menmen me Jisas nentar hir ninapen mit iuwe ninin naanmipre mit ne Isrel hir nanimtewem te hir neneri.

14 Wi wikak epei men kerek mit nererik naam menmen, te Jisas ken winak iuwe ke God keit Jerusalem, hirak katip mit him mirak kerp yaain ketpor menmen. 15 *Mit iuwe ne Isrel nehinhin natip, “Mitik ik weinik kertei menmen mau tiwei karkeik? Nipaa hirak ap ken skul te mit iuwe tisa neteikniwek menmen au.”

16 *Jisas kewenhi ketpor, “Menmen hi etpiyem hiram ap mai au. Hiram him me hirak kerek keruweta te hi han ti ik. 17 Neimin hir nises menmen God hanhan hir nisesim, hir nanirtei him hi hetpiyem hiram me God o him hi hirekes han kitetim etpiyem. 18 *Keimin hirak katip mit menmen hirak han kitetim hirak hanhan mit nanwenipi niuk mirak keremem. Keimin hanhan kakwenipi niuk me mitik kerek keruwetek, hirak kakises menmen yaaim kemipin au. 19 *Moses nipaa keweti him mirak mau tiwei te keimin ke yi mit hirak kisesim werek werek? Taauye! Te yi yenmak yi yaiyep hi hahi yentar yi yatip hi ap hises him me Moses werek werek au a?”

* 7:13 Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 * 7:15 Mt 13:54; Lu 2:47

* 7:16 Jo 12:49, 14:10 * 7:18 Jo 5:41, 8:50 * 7:19 Ap 7:53;
Ro 2:21-24

20 *Mīt en hīr nitīwekhi nar ik: “Neimīn hīr hanhan nanitep te ti hahi a? Herwe enuk kersīsit te ti han ken sip te ti hatīp menmen mar im!”

21 *Jisas ketpor, “Hi hīrīak menmen miutīp yaaīm me wī Sabat te yi han kekrit han enuk yeriūwa. 22 *Nīpaa Moses ketpi yi yerekir yīnk ke nīkerek hīrakīt ti. (Nīpaa maaamrer ninīn nīrīak menmen im. Moses au.) Yi yerekir yīnk ke nīkerek hīrakīt ti me wī Sabat te yi yises hīm me Moses. 23 *Yi yīrīak menmen im me wī Sabat, te yi yises hīm me Moses werek werek. Te yi yenmak yi han enuk yeriūwa yentar hi hīkaap mītīk kīnap hīrak kīre yaaik me wī Sabat a? 24 *Yi ap han ekitet menmen hi etpiyem eiyīntar yi han kitet hi heremir hīm yi yisesim. Yi han ekitet menmen werek werek te yi eiyīrtei menmen hi hetpiyem hīram yaaīm.”

Mīt han natīp Jisas hīrak mītīk Kraīs

25 *Mīt han nau Jerusalem natīp, “Mīt iuwe ninīn naanmīprai hīr hanhan nanīnep mītīk ik kaki. 26 Te yi eiyīrek. Hīrak katīp mīt menmen mīrak keit wit yaaik me nīnaan mīr, te mītīk hak ap kesiuwek hīm au. Mīt iuwe han kitet mītīk ik hīrak Mītīk Kraīs kerek God kerīuwetek kaknen kakīkaap haiu mīt o au a? 27 *Karkeik te hīrak Mītīk God kehīmītanek kaknen kakīkepai a? Haiu mertei mītīk ik ek wit kīrak. Maain wī Mītīk Kraīs kerek God kehīmītanek kaknen in, haiu mīt ap te nanīrtei hīrak keke nein kan au!”

* 7:20 Jo 8:48, 52, 10:20 * 7:21 Jo 5:16 * 7:22 Lev 12:3, Jen 17:9-13 * 7:23 Jo 5:8-10, 16 * 7:24 Lev 19:15; Ais 11:3-4; Jo 8:15 * 7:25 Jo 5:18 * 7:27 Jo 7:41, 9:29

28 *Jisas keit winak ke God katip him iuwe kar ik: “Yi han kitet yi yertei hi keimin, yi yertei wit hi hewik. Te yi yepitari hi ap han weinim au. Mitik kerek hirak keriuweta hi han ik, hirak kerekek kepu, te yi au yepitariyek. 29 Hi hertei ek werek werek entar hi nipaa hau hetikerek hirak keriuweta hi han ti ik e.”

30 *Hirak katip menmen im epei au, mit iuwe hanhan nantiwek his nanwisik kakikre winak enuk ke gavman. Hir ap netiwek his nentar wi kerek maain hirak kaki hiram ap epei man wen au. 31 *Mit yapirwe ne mit kerek nemtau him mirak hir nisesik. Hir natip nar ik: “Maain Mitik Kraiskerek God kehimitanek hirak kaknen ap te kakinin menmen yaaum iuwe mitik ik kiriakem taauye! Mitik ik hirak Kraisk!”

Mit iuwe neriuwet mit polis nan nanithis Jisas nanwisik kakikre winak enuk

32 Mit ne Farisi kerek ninin nertei him me Moses hir nisesim, hir nemtau mit natipan nar ik me Jisas, te hir netike mit iuwe pris neriuwet mit naanmipre winak ke God en hir nan nanit his Jisas. 33 *Hir epei nan, Jisas katip, “Hi wen hahu hatikewi wi ham, te maain hi pike ano hahu atike hirak kerek nipaa keriuweta hi han ti ik e. 34 *Maain yi yayinyayitno te yi ap yainepya au. Hi ano wit kerek yi ap te yayisisa yainen taau.”

35 Hirak katip epei au, mit iuwe ne Isrel natipan nar ik: “Hirak kakno nein te haiu ap

* 7:28 Mt 11:27; Jo 8:55 * 7:30 Jo 7:44, 8:20, 13:1 * 7:31 Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 42 * 7:33 Jo 13:33 * 7:34 Jo 8:21, 13:36, 17:24

mamnapinek a? Hirak kakno kakrer wit wit me mit ap ne weiwik me Isrel kerek mit han nai ne Isrel newiyen te hirak kaktip mit ne weiwik me Grik him me God a? ³⁶ Kenmak te hirak katip menmen im: ‘Maain yi yayinyaitno te yi ap yainepya au. Hi ano wit kerek yi ap te yaisisa yainen taau?’ ”

Jisas hirak kire tipar yaaim mamkaap mit nanu werek

³⁷ *Me wi mikaru me mit hir nererik naam menmen, hiram wi iuwe epei man, Jisas kekrit kerp katip keriuwe him iuwe kar ik: “Keimin him niu enuk (o mar kewenkikikewek him) kaknen kakira te kakim tipar mei.” ³⁸ *Menmen im hiram mar ke him me God metpim. Hiram matip, “Keimin kisisa, te menmen yaaim mamu mamit maain mire hitik meke han kirak mamnen witeik.” ³⁹ *Jisas katip him im me God Himin Yaaik kerek neimin nisesik, te hir nantiwek kaku kakikre han kir. Me wi im God Himin Yaaik ap kan wen au kentar Jisas ap kaa pike kekrit ken wit ke God keit menmen iuwe wen au.

Mit newep hasini pinan pinan nentar him me Jisas

⁴⁰ *Mit yapirwe nererik menep menep nemtau Jisas, hir natip him mar im: “Mitik ik ek hirak kire mitik profet hirekes kinin kaknen me wi menep Mitik Kraiss kaknen.” ⁴¹ *Mit han natip hirak kerekek Mitik God kehimitanek

* **7:37** Lev 23:36; Ais 55:1; Jo 4:10, 14 * **7:38** Ais 58:11; Sek 14:8

* **7:39** Jo 16:7, 20:22; Ap 2:4 * **7:40** Diu 18:15; Jo 6:14; Ap 3:22

* **7:41** Jo 4:29, 1:46, 7:52

keriuwetek kaknen ek. Te mît han natip, “Mîtik kerek God keriuwetek kaknen ap te mîtik kei ke provins Galili taau!” ⁴² *Tîwei me God matip, “Mîtik God keriuwetek kaknen hîrak nepenyek ke mîtik Devit. Te mîte wawinaak kakit Betlehem kerek wit nîpaa Devit kewi en.” ⁴³ *Te hîr mît yapîrwe nererik newep nau nîmîn pînan en han kitet hîm ham, pînan natip han kitet hîm ham me Jisas. ⁴⁴ *Hîrak katip menmen im epei au, mît han hanhan nantiwekhis nanwisik kakikre wînak enuk ke gavman. Te hîr ap netîwekhis nentar wî kerek maain kaki ap man wen au.

Mît iuwe ninîn naanmîpre mît ne Isrel ap nises Jisas au

⁴⁵ Menmen im epei au, mît in naanmîpre wînak ke God nînaaiwîr Jisas pîke nen natip mît iuwe pris ninîn naanmîpror, netike mît ne Farisi. Te hîr netpor, “Yenmak te yi ap yetîwekhis yeiyik yan in a?” ⁴⁶ Te mît in ne wînak iuwe ke God netpor, “Mît nei ap nîpaa natip nar ke mîtik ik ek hîrak katip.”

⁴⁷ Te mît ne Farisi neneri netpor nar ik: “Hîrak kari han ki ketike mît miyapîr en a? ⁴⁸ Yi ap yîr mîtik kei kerek kinîn naanmîpri ek o haiu mît ne Farisi mises hîm mîrak au! ⁴⁹ Mît yapîrwe in en ap nertei hîm lo me Moses nisesim werek nar ke haiu mît au. Te God kakriwaank kakit ninaan mîrak me wî maain hîrak skelim haiu mît ne ti.” ⁵⁰ Nikodimas kerek nîpaa ke wîtaan ken kîr Jisas hîrak mîtik kiutip ke hîr mît ne Farisi hîrak

* **7:42** 2Sml 7:12; Sam 89:3-4; Mai 5:2; Mt 2:5-6 * **7:43** Jo 9:16

* **7:44** Jo 7:30

ketpor, ⁵¹ “Him lo maiu hiram matip haiu mit iuwe eminin mamintau him mitik hirak ketpim, mamir menmen hirak kiriakem, te maain haiu matip hirak yaaik o enuk. Haiu emimtau him mirak werek, te haiu emirtei menmen hirak kiriakem werek werek.”

⁵²⁻⁵³ Te hir nenerek netpivek, “Ti enuk ke Galili har ke mit en a? Ehir tiwei me God werek werek te ti ertei mitik profet kei ap te kaknen in hirak ke provins Galili auye!”

8

Him me mite wari mitik his wewenem

¹ [Hir natip epei au, hir mit yapirwe kerek nererik hir nen wit kir, te Jisas ken miniu (o neiyip) mit nenewek wit Oliv. ² Teipmen wen hekrit enum eik, Jisas ken winak iuwe ke God. Te mit yapirwe nenerik neweiknivek nau ti te hirak ketpor him. ³ Mit iuwe ninin nertei him lo me Moses natip mit em, hir netike mit ne Farisi neit his mite kerek epei wetike mitik hak hir niriran hir neiyip nan. Hir netpive werp nimin ke ninaan me mit. ⁴ Hir natip Jisas nar ik: “Mitik luwe, mite ip ep epei wari mitik hak his wewenem te mit han niri. ⁵ Him lo Moses keweteyem matip mite wiriak menmen enum mar im haiu emwir nan mamip wawi. Te in ek ti atip mekam?”

⁶ Hir natip him mar im me nanri han ke Jisas te hir nesiuwek him nantivek his kakno winak enuk. Te hir ap nanmitivekpın au. Hirak kertei, te hirak kitehir kenke his tiwak kirak kewis him mawaai ti.

⁷ Te h̄r au nerp nit̄iwekhi menmen. Jisas kekrit kari h̄rekes werek te h̄rak ketpor, “M̄tik keim̄n kiut̄ip ke yi m̄t kerek ap kises menmen enum k̄r̄iakem au, h̄rak ekin̄n ekw̄r nan ekip.”

⁸ H̄rak kat̄ip epei au, h̄rak kiteh̄r kewis h̄m meriuwe histuwak k̄rak mau t̄i. ⁹ Te h̄r nemtau h̄m Jisas ketpor kar ik, h̄r nenepep n̄re ne kiut̄ip kiut̄ip nen witeik. M̄t iuwe niut̄ip niut̄ip nin̄n netpaan, h̄r m̄t han wein̄n n̄karu ere h̄r n̄naaiw̄r Jisas kiut̄ip kepeit n̄m̄n ein ketike m̄te kerepep weperp. ¹⁰ Jisas kekrit kerp kari h̄rekes te h̄rak ketp̄iwe, “H̄r m̄t neit nein? Ap kei kiut̄ip kerp in te h̄rak kaks̄iwut h̄m me menmen enum ti h̄r̄iakem?”

¹¹ M̄te wewenhi wat̄ip, “M̄tik luwe h̄r epei nen. Ap kei kiut̄ip kerp in au.”

Jisas ketp̄iwe, “Hi ap te heswut h̄m me menmen im enum ti h̄r̄iakem taau. Ti enaaiw̄r in eno, te ti ap p̄ike erīak menmen enum au em̄t!”]

Jisas k̄rak k̄re wepni k̄r ke t̄i ik ek

¹² Jisas p̄ike kat̄ip m̄t nisesik kar ik: “Hi h̄r h̄re wepni ke t̄i ik ek. Keim̄n kis̄isa kemtau h̄m mai, h̄rak ap kakises menmen enum m̄re w̄itaan toto taau. H̄rak kakises menmen mai yaa'im m̄r m̄re wepni te h̄rak kak̄t h̄m̄n yaaik kaku kak̄t.”

¹³ M̄t ne Farisi nat̄ip Jisas, “In ek ti etpim me ti h̄rekes. Menmen im ti etpim h̄ram menmen wein̄m meteiknai ti keim̄n au.”

¹⁴ Jisas ketpor kar ik: “Au, menmen hi h̄rekes erīakem hat̄ip me hi h̄rekes h̄ram yaa'im werek hentar hi hertei hi eke nein han te hi ano nein. Te yi ap yertei hi heke nein han o hi p̄ike ano

nein. ¹⁵ Yi skelim hi te yises menmen enum me ti. Yi ap yertei werek menmen me hi hiriakem te yi wen yeswo him. Te hi ap skelim mitik kiutip kerekek kar ik au. ¹⁶ Te hi kitet mit nanirp ninaan mai me menmen hir niriakem hiram te yaaim werek mentar hi ap hirekes kiutip skelim hir mit me menmen im. Haai kai God kerek keriuweta hi han in hirak kau ketikewa kekepa hawir wiriak menmen im. ¹⁷ Hiram him lo mi matip mitikit wiketeret tatip menmen miutip hirap yaaim werek mentar hirakit tatip him miutip mipiram. ¹⁸ Hi hetpi me hi hirekes hi Mitik ke wit ke Mitik luwe. Haai kai kerek keriuweta hi han in hirak ketikewa hawir wewepyapir hi keimin.”

¹⁹ Hir mit en nitiwekhi, “Haai kit keik?”

Jisas ketpor, “Yi ap yertei hi keimin te yi yepitari Haai kai. Yi yerteiya te yi yayirtei Haai kai.” ²⁰ Jisas ketpor him im keit winak iuwe ke God, keit haau kerek mit newis pewek mekre bokis newet God em mwaai en. Te mit nei ap newirek kekere winak enuk nentar wi mirak hirak kaki ap epei man wen au.

Yi ap te eitikewa yaino wit kerek hi anori en taau

²¹ Jisas pike ketpor keteipim, “Hi ano ehit en ehit (o ano auwesi ehit). Te yi maain yayinyaitno te yi yayi yeriuwe menmen enum yi yiriakem. Te yi ap eino nein kerek hi ano en taau.”

²² Te mit iuwe ne Isrel natip, “Hirak katip kar ik, ‘Yi ap yaino wit kerek hi ano taau.’ Him im hirak ketpim mire hirak kaknep hirekes kakit nein te haiu ap mamno mamtikerek?”

²³ Jisas kewenhi ketpor, “Yi mit yi ne ti ik ek keriyen. Te hi au hi ke ti ik au. Hi ke wit kau niu. ²⁴ Mar keremem te hi etpi yi yayi yeriuwe menmen enum mau mekre han ki. Yi ap yerteiya hi Mitik God keriuweta hi han ti ik e. Te yi yaino si yayintar menmen enum yi yirakem.”

²⁵ Hir nitiwekhi, “Ti keimin?”

Jisas kewenhi ketpor, “Hi epei hetpi him menmen nipaa ein ek, wi kerek hi hinin hewepiyapir him God ketpewem. ²⁶ Menmen yapirwe yi yirakem te hi etpiyem skelim yi mit ariuwere ahir ke mitik masistret hirak kirakem. Te hi ap arakem in ek au. In ek hi etip yi mit ne ti him me Mitik luwe kerek hirak keriuweta hi han in hirak yaaik hirak ketpewem te hi epei hemtewem. Hi arak menmen im keremem. Menmen ham au.”

²⁷ Hir ap mertei menmen hirak ketporem me Haai kirak God ek au. ²⁸ Te hirak ketpor, “Maain te yi eirak hi Mitik ke wit ke Mitik luwe yewerikika hahu nu tentarakit, te yi yayirtei hi keimin hi hirekes. Te maain yi eiyirtei hi ap hirak menmen me hi hirekes au. Hi hetpi menmen miutip kerek epei Haai kai ketpewem. ²⁹ Hirak kerek keriuweta hi han ti ik hirak kepu ketikewa. Hirak ap kinaiwira hi kiutipen hepau. Au, hekrit hi hemtau menmen mirak hisesim te hirak han yaaik keriuwa.” ³⁰ Mit yapirwe nemtau him me menmen Jisas ketpim, te hir nisesik.

Jisas katip him me mit nau werek, mit au nau enum

³¹ Jisas katip mit ne Isrel kerek nemtau him mirak nisesik kar ik: “Yi yises him mai hi epei hetpiyem yi yire mit disaipel nai. ³² Yi yayirtei

hım yaaim werek, te hım yaaim im mamkepi yainepım yaikeipın menmen enum, yar ke mıtık epei ketpaan kınaaiwır wınak enuk.”

³³ Mıt han en natıp, “Haiu nepenyerer ne mıtık Ebrahim. Haiu ap nıpaa mıre mıt nırık menmen weinım me mıtık hak kerek naanmıprai au. Ti henmak te ti atıp hım im em, ‘Yi yayu yaaim werek yainopın yaikeipın menmen enum yar ke mıtık epei ketpaan kınaaiwır wınak enuk a?’”

³⁴ Jisas ketpor, “Hi hetpi werek. Yi mıt yapırwe kerek yi yırık menmen enum yi yar ke mıt nekre wınak enuk ke menmen enum yi yisesim hırak mewenkeki mari han ki yi ap te einaiwırem au.

³⁵ Mıt kerek nepu nekre wınak enuk ap te nanises han kır nanrık menmen au. Te mıtık kerek kepu witeik hırak kepu kepeit en kises han kırak kırık menmen. ³⁶ Te hi Nıkan ke God hi herekyi yi eire yaain einopın eikeipın menmen enum, te yi eiyu werek werek. ³⁷ Hi hertei yi nepenyerer ne Ebrahim. Te yi yayiyep yayıntar yi ap yemtau hım mai yisesi. ³⁸ Hi hetpi menmen nıpaa Haai kai epei keteiknewem, te yi yırık menmen kerek nıpaa haai ki hırak ketpiyem.”

Jisas katıp mıt haai kır hırak Seten

³⁹ Hır newehi netpıwek, “Haai kiau hırak Ebrahim.” Jisas ketpor, “Yi nıkerek ne Ebrahim hıras, te yi yairık menmen yaaim mamır ke hırak kırıkakem. ⁴⁰ Te menmen hi epei hetpiyem hıram hım yaaim werek hi hemtewem meke God man. Te yi wen hanhan yaitıp yayiyep. Ebrahim hırak kınapen menmen im. ⁴¹ Yi yırık menmen kerek haai ki kırıkakem.”

Hir nenerek natip, “Miyerer nauu ap niwaa netike mit han te hir ninaiu nar ke ti au. Haiu Haai kaiu kiutip God hirekes.”

⁴² Jisas ketpor, “God hirak Haai ki hirekes, te yi han tewenina. Hirak keriuweta hi heke wit kirak han te hi hau in ek. Hi ap hises han kai hinaaiwir wit te hi han ti ik auye! Haai kai keriuweta. ⁴³ Yi yenmak te yi ap yertei menmen hi epei hetpiyem a? Yi yepitariyem yentar yi ap yau werek werek yemtau him mai. ⁴⁴ Yi nikerek ne haai ki Seten, te yi hanhan yayises menmen enum mirak. Nipaa enum eik wi kerek hirak kinin kau ek, hirak enuk kenepep mit naa. Hirak ap pike kire yaaik mei kike au, kentar hirak ap katip him yaaim mamkaap mit au. Hirak enuk kemipin mit kari han kir mekrerek. Hekrit hekrit hirak enuk kemitetpin, hirak haai ke mit hir nemitetpin. ⁴⁵ Hi hetpi him yaaim ap hemipin au, te yi ap yisisa yentar menmen hi nepei hetpim me Seten. ⁴⁶ Keimin kiutip ke yi ektip menmen hi epei hriakem hiram enum? Hi hetpi him yaaim te yi yenmak yi ap han kiteta? ⁴⁷ Mit kerek hir nikerek ne God hir enimtau him me God. Te yi ap nikerek ne God au yentar yi ap yemtau him mirak.”

Ebrahim miye pirak winaak wen au, hi hininek hepu

⁴⁸ Mit iuwe ninin naanmipre mit han ne Isrel hir netpiwek, “Nipaa haiu matip werek. Ti hirekes mitik enuk ke wit Sameria herwe kewit te ti han ken sip.”

⁴⁹ Jisas kewenhi ketpor kar ik: “Hi herwe ap mekra au. Hi hewenipi niuk me Haai kai

keremem, te yi au yetpo enum ap yewenipi niuk mai au. ⁵⁰ Hi ap hiriak menmen te mit nantip hi yaaik iuwe au. Maain God kakteikin mit hi yaaik iuwe, hirak han ekitet menmen hi hirakem. ⁵¹ Hi hetpi werek. Neimin nises him mai, hir ap te nani au. Hir nanu nanit tipmain tipmain enum eik.”

⁵² Mit iuwe ne Isrel netpivek, “In ek haiu mertei herwe enum mersis han kit te ti han ken sip. ⁵³ Mitik Ebrahim ketike mit profet kerek newepyapir him me God natip mit em, hir epei naa. Te ti hatip neimin nises him mit te hir nanu nanit tipmain tipmain enum eik. Ti iuwe hinin Ebrahim ketike mit profet a? Ti han kitet ti keimin a? Ti han kitet ti hire God a?”

⁵⁴ Jisas katip kar ik: “Hi hirekes hewenipi niuk mai hiram menmen weinim. Hi au Haai kai kerek yi yatip yi yisesik yewenipiyek hirak kewenipi niuk mai. ⁵⁵ Yi yatip yi yerteiyek, te ti yisesik au. Hi herteiyek hisesik. Hi hatip hi hepitariyek, te hi mitik enuk hemipin har ke yi mit. Au, hi herteiyek, hi hises him mirak. ⁵⁶ Maam ki Ebrahim hanhan kakir w+ kerek hi anaaiwir wit ke Mitik luwe eweikin hire mitik anen hahu ti ik atike yi mit. Hirak epei kerek te hirak han yaaik.”

⁵⁷ Mit iuwe ne Isrel netpivek, “Ti ap epei enuk he mitik wen au, ti epei hir Ebrahim a? Taauye!”

⁵⁸ Jisas ketpor, “Hi hetpi werek Ebrahim miye pirak winaak wen au, hi kerekek hepu.”

⁵⁹ Hirak katip epei au, mit neit nan nanwirem nankip. Au, Jisas kiune hirekes hirak kinaaiwir winak iuwe ke God ketpaan ken witeik.

9

Him me mitik nanamir toto Jisas kekepek kire yaaik

¹ Jisas keke ti kepno, hirak kir mitik hak kerek miye winaak hirak enuk nanamir toto. ² Mit disaipel narak nitiwekhi nar ik: “Mitik luwe, neinin nriak enum te miye pirak winaak te hirak nanamir toto? Hirekes o miye haai narak?”

³ Jisas ketpor kar ik: “Mitik ketike miye haai ap nriak enum au. Hirak nanamir toto kentar God kiriak menmen yaaim kakriuwerek kakteikin mit em. ⁴ Haiu emriak menmen me God kerek keriuweta hi han. Haiu emriakem me wi hirak kimat haiu mamriakem. Haiu emriakem emintar maain wi mamnen te mit ap te nanriak menmen mar im au. ⁵ Hi wen hepu ti ik ek, hi hire si mir meteikin mit yapirwe yayiwe, hi heteiknor menmen me God.”

⁶ Hirak katip menmen im epei au, hirak kenikin timank men ti keweiknim mire toni, hirak kewisim mau nanamir ke mitik eik. ⁷ Hirak kewisim epei au, hirak ketpiwek, “Ti eno ekir ekre wan niuk mirak Siloam.” (Haiu meweikin him im haiu matip ‘Mit neriuwetem men.’) Jisas ketpiwek epei au, hirak ken kekemyet ninaan te hirak pike kan kir ein ein werek werek.

⁸ Hirak epei kan, te mit nau menep nirapitek netike mit han nirek nipaa kau ti ek kitehi mit me pewek, hir natipan nar ik: “Mitik ik nipaa kau ti kitehi mit nanwetiwek pewek. Mitik ik o au a?” Mit han en, hir natip, “Mitik ik ninaan mirak mar ke mitik hak eik kau ti.” ⁹ Mit han natip, “Mitik ik kerekek nipaa kau ti kitehi mit pewek.”

Au, mît han natîp, “Hîrekes au. Hîrak ninaan mîrak mîre mîtik kerek nîpaa nanamîr toto ek.” Hîrak ketpor, “Au, hi mîtik hîrekes kerek nîpaa nanamîr toto.”

¹⁰ Hîrak ketpor, te hîr nitîwekhi, “Ti harkeik te nanamîr kit yaaik te ti hîr ein ein a?”

¹¹ Hîrak ketpor kar ik, “Mîtik ik hîr nenewek Jisas kenikîn tîmank mau tî keweiknenim ere mîre toni, te hîrak kewisîm mau nanamîr kai te hîrak ketpo kar ik: ‘Ti eno ekemyet ninaan emîkre wan niuk mîrak Siloam.’ Epei au, hi hen hekemyet ninaan mai te nanamîr kai kîre yaaik hi hîr ein ein werek werek.” ¹² Hîrak katîp epei au, hîr nitîwekhi, “Hîrak keit nein?” Hîrak katîp, “Hi hepîtariyek.”

Mît ne Farisi nitehi mîtik me menmen Jisas kîriakem

¹³ Hîr mît neithis mîtik ik kerek nîpaa nanamîr enuk toto ek hîr neriyaak ketikeri nen nîr mît ne Farisi kerek ninîn nises hîm me Moses. ¹⁴ Wî kerek Jisas kewis toni kau mîtik nanamîr toto te hîrak nanamîr yaaik kesiupan kîr ein ein werek werek, hîrak kîriak menmen im me wî Sabat kerek mît ap nîriak menmen au. ¹⁵ Hîrak ketikeri nen nîr mît ne Farisi, hîr nitîwekhi pîke kakîtpor karkeik te hîrak in ek kîr ein ein. Hîrak kewenhi katîp, “Mîtik hîrak kewen toni kau nanamîr kai, hi hekeyet te hi hîr ein ein.” ¹⁶ Mît han ne Farisi natîp, “God keriuwet mîtik ik au kentar hîrak kîriak menmen me wî Sabat ap kises hîm me Moses au.” Mît han natîp, “Mamîrkeik te mîtik enuk kakriak menmen yaaîm mamîr im?” Hîr

mit newep nau nımın. Pınan natıp Jisas enuk, han pınan natıp hırak yaaik.

¹⁷ Mit ne Farisi nitehi mitik neteipim nar ik: “Ti han kitet mekam me mitik kerekyut nanamır? Hırak yaaik?”

Hırak ketpor, “Hırak mitik profet kerekek.”

¹⁸ Mit iuwe ne Isrel nertei mitik ik au, te hır ap han kitet nıpaa hırak nanamır enuk toto, te in ek hırak kır ein ein. Hır nemtau him mirak au ere hır nitehi miye haai nırak. ¹⁹ Hır nitorhi nar ik: “Ik ek hırak nıkan kit kerek nıpaa yi yinaak ek, hırak nanamır toto? Karkeik te hırak kır ein ein?”

²⁰ Miye haai nırak netpor, “Haiu mertei ik ek nıkan kawır kerek hawır winaak hırak nanamır toto, hawır werteyek. ²¹ Hawır wepıtari hırak karkeik te hırak kıpır ein ein. Yi eiyitıwekhi. Hırak epei kire iuwe. Hırak kirekes kakıtpiyem.”

²² Miye haai nırak natıp nar ik nentar hır nınaain mit iuwe ne Isrel. Mit iuwe nıpaa natıp keimın katıp Jisas hırak Mitik Krais kerek kaknen kakıkaap haiu mit, hır ap nanwenıwekhi kaknen winak kerek mit nererik nekine him me Moses neitai au. ²³ Miye haai nırak nertei menmen im te hır netpor, “Hırak epei iuwe, te yi eiyitıwekhi em.”

²⁴ Mit iuwe pıke nari mitik kerek nıpaa nanamır toto ek hırak kan te hır netpıwek nar ik: “Ti ewenıpi niuk me God, te ti atıp werek. Haiu mertei mitik ik ap kises God werek werek o au. Ti ewepyapırek hırak enuk.”

²⁵ Hırak ketpor kar ik: “Hi hepıtari mitik ik hırak yaaik o enuk. Menmen miutıp hi hertei.

Nipaa hi nanamir toto, te in ek hi hir ein ein werek werek.”

²⁶ Hir pike nitiwekhi, “Hirak kerekyut mekam? Hirak karkeik te hirak keniput nanamir kit kire yaaik?”

²⁷ Hirak ketpor kar ik: “Hi epei hetpiyem, te yi ap yisesim werek werek au. Yi yenmak te yi hanhan yayimtwem yaiteipim a? Yi hanhan yayisesik yi yayir disaipel nirak a?”

²⁸ Hirak katip epei au, hir han enuk netpwek enum nar ik: “Ti kerekek hises him mirak. Haiu auye! Haiu mises him me Moses! ²⁹ Haiu mertei God katip Moses him mirak, te mitik ik weinik haiu mepitari keimin keriuwetek kan.”

³⁰ Mitik keneri ketpor kar ik: “Menmen im yaaim menipa hi heniwesis. Yi yepitari keimin keriuwetek hirak kan, te hirak kekepa kiriak nanamir kai kire yaaik. ³¹ Haiu mertei God hirak kemtau him me mit enun hir nitiwekhi menmen au. Hirak kemtau him keremem me mit yaain hir niriak menmen God hanhan hir nisesi. ³² Nipaa God kewis ti ere in haiu ap memtau mitik hak kikaap mit nanamir enum toto, te hir nir ein ein werek werek au. ³³ God ap keriuwet mitik ik te hirak ap kakriak menmen werek werek taauye!”

³⁴ Hir mit nemtaantwo nenerek nar ik: “Nipaa miye pit winit ti enuk mitik weinik, te ti han kitet ti mitik iuwe hetpai menmen me God a?” Hir netpwek epei au, hir nepirek ken witeik.

Mit ap nises him me Jisas hir nire mitik nanamir toto

³⁵ Jisas kemtau hir epei nepirek ken witeik, te hirak kinketnwek. Hirak kinapinek epei au,

h̄irak kit̄iwekhi kar ik: “Ti kerek hises h̄im me m̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik luwe o au?”

³⁶ M̄it̄ik ik kit̄iwekhi kar ik: “M̄it̄ik luwe, ti etpo h̄irak keim̄in te hi hises h̄im m̄irak.”

³⁷ Jisas ketp̄iwek, “Ti epei h̄irek h̄irak kerek in ek h̄irak ketput menmen.”

³⁸ H̄irak p̄ike kat̄ip Jisas kar ik: “M̄it̄ik luwe, hi han kitet ti M̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik luwe.” Te h̄irak kewen nin̄ip kewen̄ipi niuk m̄irak.

³⁹ Te Jisas kat̄ip, “Hi han t̄i ik te hi hewepyap̄ir neim̄in nises God, neim̄in h̄ir au. Hi han akaap m̄it̄ netari h̄im me God te h̄irak kakrek̄yor han kitet h̄ir nanam̄ir toto te h̄ir nanisesik nan̄rteiyek werek werek. Hi han te neim̄in h̄ir han kitet h̄ir epei nertei h̄im me Moses werek werek, hi heteiknor h̄ir ap nises God werek werek au. H̄ir n̄ire m̄it̄ enun nanam̄ir toto.”

⁴⁰ M̄it̄ han ne Farisi nerp netikerek nemtau menmen h̄irak ketp̄im, h̄ir netp̄iwek nar ik: “Ti ap han kitet haiu nanam̄ir toto metike m̄it̄ yap̄irwe wein̄in au a?”

⁴¹ Jisas ketpor, “Yi yep̄itari hi keim̄in te God ap han kitet menmen yi yerekyewem h̄iram enum iuwe au. Kike. Te in ek yi yat̄ip yi yertei menmen me God werek werek, te menmen enum mekre han ki h̄iram emu em̄it̄!”

10

H̄im me Jisas naanm̄ipre sipsip

¹ “Hi hetpi werek werek. M̄it̄ik kerek ap kitet ya weip̄ir kakno n̄iwa ke sipsip au, h̄irak k̄niu n̄iwa keke han kerekir ken n̄im̄in ein, h̄irak m̄it̄ik enuk kekint̄ip menmen. ² Te m̄it̄ik kerek kitet ya weip̄ir h̄irak m̄it̄ik ke naanm̄ipre sipsip. ³ M̄it̄ik

kerek kekiwo niwa kau ya weipir kire mitik ik, hirak kewisik ken nimin hirak kakno nimin te sipsip mamimtau him mirak, hirak kekine niuk me sipsip miutip miutip, hirak keriyaam keiyim kakno wit eik. ⁴ Hirak kari sipsip mirak hirak kinin kakno. Sipsip hiram misesik mentar hirak keninewem (o keninorem), hiram memtau tonik mekre nikip te hiram misesik. ⁵ Te mitik hak taau. Hiram mineinik mirir mentar hiram ap memtau tonik mekre nikip kire mitik kerek naanmiprewem (o naanmiprorem) au.”

⁶ Jisas katip mit ne Farisi him im, te hir ap nertei menmen werak werak hirak ketporem me hirekes au.

Jisas katip hirekes kire mitik naanmipre sipsip

⁷ Mit netari menmen hirak ketpim te Jisas pike katip kar ik: “Hi hetpi werak werak hi hirekes hire weipir ke sipsip. Hi hikaap mit hir nire sipsip hir nanises him me God. ⁸ Mit yapirwe nipaa ninin nan naanmipre mit ne Isrel hir mit enun nire mit nekintip menmen. Mit hir nire sipsip ne God ap nises mit in au. ⁹ Hi hire ya weipir. Neimin nisisa hir nire sipsip naninen nimin niwa, te hir nanu werak maain nanino witeik naninantin yenkis yaaim nanim. ¹⁰ Mitik enuk kekintip menmen kaknen te kakit menmen kaknep sipsip kakawaank menmen. Hi au hi han te hir nani au. Hir nanu werak werak nanir ke God hanhan hir nanwim.

¹¹ “Hi hire mitik yaaik naanmipre sipsip hi hahi akaap sipsip nai te hir nanu werak werak.

¹² Mitik kerek naanmipre sipsip kakit pewek mamrerim, hiram ap sipsip mirak. Hirak kir

nepere iuwe ke yaank kaknen, h̄rak k̄naain k̄r̄r te nepere iuwe ke yaank kemiyei sipsip ken k̄yaau kiut̄p kak̄p, te h̄ram ham m̄r̄r mewep ein mewep ein. ¹³ M̄t̄k kar ik k̄r̄r kentar h̄rak ap hanhan sipsip au. H̄rak naanm̄prewem kak̄t pewek mamrerim keremem. ¹⁴ Hi h̄re m̄t̄k yaaik naanm̄pre sipsip. Hi hertei werek werek m̄t̄ neim̄n h̄r n̄re sipsip nai, h̄r nerteiya nis̄sa. ¹⁵ Hi hetike Haai kai werteiyak̄t mar im. Hi hertei m̄t̄ n̄re sipsip nai, h̄r nerteiya. Hi hetike sipsip nai hanhan meriuwehan te hi hahi akepi. ¹⁶ M̄t̄ han n̄re sipsip nai, h̄r nepu, te h̄r ap ne weiw̄k me m̄t̄ nai ne Isrel au. Hi tewen haryei nantike m̄t̄ han in te h̄r nemtau h̄m mai nanis̄sa. Maain h̄r nanre weiw̄k miut̄p te hi kiut̄p naanmampror.

¹⁷ “Haai h̄rak hanhan keriuwa hentar hi hanhan hahi akaap m̄t̄ te hi p̄ke akrit. ¹⁸ M̄t̄k hak ap te kakiyep te hi hahi au. Hi han kai kerekek. God ketpo menmen im te hi ariakem. H̄rak kat̄p werek te hi hahi, maain h̄rak kakwisa hi p̄ke akrit hahu.”

¹⁹ M̄t̄ iuwe ne Isrel en h̄r newepan nau n̄m̄n p̄nan, han kitet menmen im, p̄nan au han kitet menmen ham nentar h̄m m̄rak. ²⁰ M̄t̄ yap̄rwe nat̄p, “Herwe kau kekrerek, te h̄rak han ken sip h̄rak ketaritari kat̄p menmen im em. Yi yenmak te yi yerp in yemtau h̄m m̄rak a?”

²¹ M̄t̄ han nat̄p h̄m m̄rak ap h̄m me m̄t̄k kerek herwe kau kekre han k̄rak au. Herwe ap te k̄r̄ak m̄t̄k nanam̄r toto enuk ek te h̄rak k̄re yaaik k̄r̄ ein ein werek werek au.

M̄t̄ iuwe ne Isrel neweik̄n sip newet Jisas

²² Jisas katip menmen im meit wit Jerusalem me wi mit nererik han tewenin nipaa mit nepir menmen enum mekre winak ke God, hir pike nikaisiu weipir, te hir pike nanino nimin newenipi niuk me God. Me wi im hiram mire hawi hitan. ²³ Jisas ken kitet winak iuwe ke God keit haau mit nenenem 'Hinp ke mitik iuwe King Solomon.' ²⁴ Hirak wen kepu en, mit iuwe ne Isrel neweikn+wek nit+wekhi, "Wi marmenum te ti heteiknai haiu mamirteiyek. Ti etpai werrek werrek. Ti Mitik God kehimitanit ti akepai haiu mit o au?"

²⁵ Jisas ketpor, "Hi epei hetpi te yi ap han kitet him mai werrek werrek au. Menmen yaaim hi hir+akem heriuwe menmen iuwe me Haai kai hiram mewepayapir hi keimin. ²⁶ Yi ap yises him mai yentar yi ap yire sipsip nai au. Nipaa hi hetpiyem! ²⁷ Sipsip nai hir nanimtau him mai hi herteiri niutip niutip hir nisisa. ²⁸ Te hi ekepi te hir nanu nantikewa tipmain tipmain enum eik, hir nani au. Mitik hirak ap te kakri mit sipsip nai te hir ap nanises him mai nan+waank taau. ²⁹ Haai kai kerek kewetau mit in hirak kinin menmen yapirwe. Mitik hak ap kakri mit nisesik te hir nanweikin sip nanwet+wek nan+waank taau. ³⁰ Hi etike Haai kai hawir wekiyakit wepu niutip."

³¹ Hirak katip menmen in epei au, mit iuwe ne Isrel pike neit nan te hir nankip. ³² Jisas kitorhi, "Hi epei hir+ak menmen yapirwe me ninaan mi hises menmen Haai kai kehimitena hi hir+akem. Me mekam miutip te yi eiwir nan yayiyep a?"

³³ Mit iuwe ne Isrel netpi+wek, "Haiu mamitep

me menmen yaaim ti hiriakem au. Haiu mamitep mamintar ti atip enum, ti hire mitik kerekek, te ti hatip ti hirekes hire God.”

³⁴ Jisas katip, “Hi me God mau tiwei hiram matip mar im: ³⁵ ‘Hi atip yi yire God.’ Haiu mertei him me God mau tiwei hiram yaaim ap mamweikin matip him ham taau. God katip mit kerek hirak kewetir him mirak hir nire God. ³⁶ God Haai kehimitena hirak keruweta te hi han hau ti ik ek te yi yenmak yatip hi hatip enum hentar hi etpi hi Nikan ke God a?”

³⁷ “Hi ap hiriak menmen Haai kai kehimitena, te yi ap eiyises him mai au emit!

³⁸ Te hi hiriak menmen me Haai kai. Yi yinapen han ekitet him hi hetpiyem me Haai kai keruweta hi han ti ik yentar hi mitik kerekek. Te yi han ekitet menmen hi hiriakem te yi yayirtei werek werek han ekitet Haai kai God ketikewa hawir wekiyakit wepu han kiutip.”

³⁹ Hirak katip menmen im epei au, hir pike nantiwekhis nanwisik kakikre winaik enuk, te hirak kinaiwiri ken.

⁴⁰ Hirak kinaiwiri pike ken kerekir mani Jordan ken kiun wit kerek nipaa Jon kikir mit, hirak kewiyen. ⁴¹ Mit yapirwe hir nan natip, “Jon ap kiriak menmen yaaim kikaap mit enun hir nire yaain kar ke mitik ik kiriakem. Te menmen hirak ketpei me mitik ik ek hiram yaaim werek.” ⁴² Mit yapirwe nau en, hir han kitet hirak Mitik Krais kerek God kehimitanek kaknen kakikaap haiu mit.

11

Mitik Lasaras epei kaa

¹ Mitik hak kiutip niuk mirak Lasaras, hirak kau wit Betani. Betani hirak wit kerek Maria wetike heiyuwe p̄ire Mata newi en. ² (Nipaa mite Maria ip ep wewen tipar yaaim minin yaaim mire natin kipna em mentar hit me Mitik luwe Jisas. Epei au hire p̄ike wenke paan k̄ire p̄ike weiyik wesiunin̄iwekem. Mite ip e hire yenten k̄ire Lasaras. Hirak k̄inap.) ³ Hirak Lasaras k̄inap te Maria wetike Mata hir nesuwe him men Jisas netp̄iwek, “Kit yinak Lasaras nepei k̄inap wisenum. Ti enen ekepik te hirak kakre yaaik.”

⁴ Jisas kemtewem, hirak katip, “Lasaras k̄inap keremem ap te kaki herwe enuk kakno kakisine kakit au. Menmen im man te mit nanwen̄ipi niuk me God, mit nanwen̄ipi niuk mai hi N̄kan ke God.”

⁵ Jisas han tewenin Mata wetike kikire p̄ire, netike yenten k̄ir Lasaras. ⁶ Jisas kemtau him me Lasaras k̄inap, te hirak wen kepu wit kerek hirak kepwi en ere wi wiketerem. ⁷ Epei au, hirak katip mit disaipel n̄irak, “Haiu p̄ike emno provins Judia.”

⁸ Te mit disaipel newenek natip, “Mitik luwe, ti hanhan p̄ike eno wit kerek nipaa ein mit nau en nanwir nan nanitep a? Ek̄it haiu emu in!”

⁹ Jisas katip kar ik: “Ap 12 aua me hekrit ere h̄inkewi a? Te mitik kakno kakitet yayiwe ap te kakrewo menmen kakinkewin kentar hirak wepni k̄ir kan ti ik ek, hirak k̄ir yayiwe hirak kitetik. ¹⁰ Te hirak kakno kaki witaan, hirak

kakrewo menmen te kakinkewin kentar ap wepni kir keteikn+wek menmen werek werek.”

¹¹ Jisas katip him im em epei au, hirak pike ketpor keteipim kar ik: “In ek Lasaras epei kiwaai keit, te hi pike eno akotitek kaki+krit kaku.”

¹² Mit disaipel netp+wek nar ik: “Mitik luwe, hirak kiwaai, te hirak maain pike kakre yaaik. Te haiu emu in a?”

¹³ Jisas ketpor me Lasaras hirak epei kaa, te hir han kitet hirak keptor hirak kiwaai kerekek.

¹⁴ Mar keremem te Jisas ketpor werek werek kar ik: “Lasaras epei kaa. ¹⁵ Te hi han yaaik hi ap hau hetikerek kerek wi hirak kaa kentar maain hi hekepik yi eiyirtei God keriuweta hi han. In ek haiu emno emirek.”

¹⁶ Mitik Tomas hir nekine niuk mirak ham nenewek Didimas, hirak katip mit disaipel han ne Jisas kar ik: “Tis, haiu emno emtike Mitik luwe te haiu mami mantikerek.”

Jisas kan kir Lasaras yentenrer nirak hir newepnak

¹⁷ Maain Jisas kan, mit netp+wek nar ik: “Wi tekyaaait Lasaras kaa, hir newisik kiwaai kekrehan kewen kinik.” ¹⁸ Wit Betani ap yan+min ke wit iuwe Jerusalem. Au menep kire 3 kilomita. ¹⁹ Te mit miyapir yapirwe ne Isrel epei nan Betani nanir Mata wetike Maria, hir enwenor han kir yaaik nentar yenten kir Lasaras epei kaa. ²⁰ Mata wemtau Jisas kaknen, hire wen te waw+wenyipirek wawit yayiwe eik. Te Maria au wepu winak eik.

²¹ Mata wan watip Jisas, “Mitik luwe, nipaa ti epei enen ehu in te yenten kai ap te kaki taau.

22 Te hi hertei God in ek kakwetit menmen kerek ti hitiwekhiyem heriuwerem em.”

23 Jisas jetpıwe, “Yenten kit tewen kakıkrit kaku kakre mıtık.”

24 Mata wewenhi watıp, “Hi hertei maain hırak kakıkrit me wı kerek God kehımıtenem skelim mıt.”

25 Jisas ketpıwe, “Hi Haai ke mıt pıke nanıkrit nanu. Hi Haai ke mıt nanıt hımın yaaik. Neımın nises hım mai, hır nani, te maain hi pıke akıan nanu nanıt. 26 Neımın kerek nau nıśısa hır keriyen nanıt hımın yaaik nanu nanıt tipmain tipmain enum eik. Ti han kitet hım mai hisesim o au?”

27 Mata wewenhi war ik: “O Mıtık luwe, hi hises hım mit. Hi hisesit hentar hi hertei ti Nıkan ke God, ti Mıtık kerek God kehımıtenıt ti han tı ik e.”

Jisas kıkıt kerwe kaa

28 Mata watıp hım im epei au, hıre pıke wen wenıne kıkır pıre Maria. Hır wik hasini hıre wetpıwe main main war ik: “Mıtık luwe epei kan kitauhi hi hetput ti eno ehırek.” Hıre wetpıwe epei au, hıre wen wırıak menmen. 29 Maria wentau hım im em, hıre wesiukın wasenum wen wawır Jisas. 30 Jisas ap epei kan kiun wit ik wen au. Hırak wen kepeıt wit kerek Mata epei wen wırek kewiyen. 31 Mıt miyapır ne Isrel neıt wınak kır enwenın han kıre hır nır Maria hıre wesiuknen wasenum wen, te hır nıśısiye. Hır natıp, “Hıre waunıne herwe hei te hıre waukitek.”

32 Te Maria epei wan wiun wit kerek Jisas kewiyen, hıre wırek wenke wıwaai hit mırak

wewen+piyek. Hire watip, “Mitik luwe, nipa ti epei enen in ne, te yenten kai ap te kaki au.”

³³ Jisas kirep wikit, te mit miyapir ne Isrel kerek epei netikerep hanhan ek hir nipkitek, hirak han enuk te hirak han kirak kekrit. ³⁴ Te hirak kitawehi kar ik: “Yi yewisik kiwaai nein?”

Hir natip, “Mitik luwe enen ehirek.”

³⁵ Jisas han tewen+nek kikitek. ³⁶ Mit han en ne Isrel natip, “Eiyirek, hirak hanhanek wisenuk.”

³⁷ Te mit han natip, “Hirak nipa kiriak mitik kerek nanamir toto hirak kir ein ein ek a? Hirak ap te kakikaap Lasaras kaa au a?”

Jisas kikiak Lasaras kekrit kepu

³⁸ Jisas han enuk han kekrit, te hirak ken han kerek mit epei newisik kiwaairi en. Han ik kerekek nipa hir nekinik kekre nan hir newis nan keiyepet him kirak. ³⁹ Jisas katip, “Yi eiyinke nan ik eknepin.”

Mata yenten kire kerek kaa ek, hire watip, “Mitik luwe, hirak epei kaa ere wi tekyaaait epei men, te hirak epei kinin enuk. Ti ap ekeisiuwek ekit!”

⁴⁰ Jisas ketpiwe, “Hi hetput ti ehises him mai te ti tewen hahir menmen iuwe me God mamnen.”

⁴¹ Hirak katip epei au, hir nenkre nan ken pin, Jisas kiki+amnaa katip, “Haai ti yaaik ti epei emtau menmen hi hituthiyem. ⁴² Hi hertei me wi yapirwe ti hemtau him mai, te hi hatip him im em hentar mit in en, te hir nanirtei ti heriuweta hi han ti ik ek.”

⁴³ Hirak kitehi God menmen im epei au, hirak kenine him iuwe kar ik: “Lasaras, ti etpaan enen witeik.” ⁴⁴ Te mitik kerek kaa ek hirak ketpaan

kan witeik. His h̄it m̄irak h̄ir newenkekim meriuwe laplap kerek n̄ipaa h̄ir neiȳim newis̄ik ek, te laplap ham mewenk̄ik̄iwek ninaan m̄irak. Jisas ketpor, “Yi eisiupen̄iwek laplap einaiw̄irek ekno.”

M̄it iuwe ne Isrel nimen̄ip̄inan nat̄ipan nan̄inep Jisas kaki

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ M̄it miyap̄ir yap̄irwe ne Isrel kerek epei nan n̄ir Maria, h̄ir n̄ir menmen Jisas k̄ir̄iakem, te h̄ir han kitet h̄irak M̄it̄ik kerek God keriuwetek kan t̄i ik. ⁴⁶ Au, m̄it han p̄ike nen nat̄ip m̄it ne Farisi me menmen Jisas epei k̄ir̄iakem.

⁴⁷ Te m̄it ne Farisi netike m̄it iuwe ne pris netike m̄it ne kaunsil h̄ir nererik nat̄ip nar ik: “Haiu emr̄iak mekam? H̄irak epei k̄ir̄iak menmen iuwe mar im! ⁴⁸ Te haiu mamwis̄ik kakr̄iak menmen mampar im, te m̄it yap̄irwe nanisesik. M̄it nanisesik, te m̄it iuwe ne wit Rom nansiuwe ami nan̄inen nanwen w̄inak iuwe ke God h̄ir nan̄iwaankai haiu m̄it ne Isrel!”

⁴⁹ M̄it̄ik hak niuk m̄irak Kaiafas, kerek me tito im h̄irak hetpris kin̄n pris yap̄irwe, h̄irak ketpor, “Yi h̄iras ap yertei menmen mei kike taau! ⁵⁰ Yi ap yertei werek h̄iram yaaim te m̄it̄ik kiut̄ip ik kaki, haiu m̄it yap̄irwe ne weiw̄ik me Isrel au.”

⁵¹ H̄irak ap kat̄ip im em me han k̄irak. Au, h̄irak m̄it̄ik het pris kerek kin̄n naanm̄ipre m̄it en me tito im em, te h̄irak kat̄ip h̄im k̄ire profet kar ik ek: Jisas kaki kak̄ikaap m̄it ne Isrel keriyen. ⁵² H̄ir keriyen au, h̄irak kaki te kakri m̄it miyap̄ir n̄ire n̄ikerek yap̄irwe ne God nau nerer wit wit nan̄inen nan̄ire m̄it ne weiw̄ik

miutip. ⁵³ Me wî in ere maain, mît iuwe ne Isrel nimenipin naninsep Jisas. ⁵⁴ Mar keremem te Jisas ap ken kitet yayiwe yaaik ke mît ne Judia. Hirak kinaiwiri hirak ken yaank weinik mît ap newi en, ken wit hak niuk mirak Efraim. In ek hirak kau ketike mît disaipel narak.

⁵⁵ Wî me mît ne Isrel nererik nanim menmen han tewenin nipaa God kenep mît ne Isip, hiram epei man menep. Wî me mît nererik nanim menmen wen au, hir mît miyapir ninaaiwir wit kir niniu nen wit Jerusalem me nanwet pris menmen te God kaktip hir yaain, nanir ke him me Moses ketpim. ⁵⁶ Hir yapirwe nipiun wit Jerusalem, hir ninatin Jisas. Hir neit winak iuwe ke God nimin ein, hir nitehiyan natipan, “Yi han kitet mekam? Hawir han kitet hirak ap te kaknen in kakim menmen kaktike mît miyapir in taau.” ⁵⁷ Mît iuwe pris netike mît ne Farisi epei natip mît neimin nertei Jisas keit nein, te hir eninen nanipor te mît iuwe nanino nantiwek his nankip.

12

Maria wewen tipar minin yaaim mentar hit me Jisas

(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Maain wî ham Jisas pike kan wit Betani, wit kerek Lasaras kewiyen. Hirak mitik kerek Jisas kikiak te pike kekrit. Me wî im, wî hispinak kiutip (6) wen mepu ere mît nererik nanim menmen me Pasova. Me wî im mît hir han tewenin nipaa God kenep mît ne Isip, te hir Isrel au.

² Mît en hir epei nemani menmen me Jisas kakim

neit wit k̄ir eik. Mata w̄ikaap m̄it kerek newet̄ir menmen. M̄it̄ik Lasaras kau ketike Jisas tekiyak̄it taam menmen. ³ Te m̄ite niuk m̄ire Maria, h̄ire yenten pe Lasaras wekin m̄+n t̄ipar me nu nad m̄+n̄in mekrerem me m̄it h̄ir new̄ir pewek iuwe nant̄iwem, h̄ire wewenem mentar Jisas h̄it m̄+rak. Epei au, h̄ire wesiunenim meriuwe paan k̄ire. T̄ipar yaaim m̄+n̄in mekre w̄inak au han iuwe kewen. ⁴ M̄it̄ik disaipel hak kiut̄ip ke Jisas niuk m̄+rak Judas ke Iskeriot, kerek maain kak-wepyap̄ir Jisas kakno his me m̄it iuwe ne Isrel, h̄irak kat̄ip, ⁵ “Nenmak te m̄it ap neit t̄ipar yaaim m̄+n̄in im em nesiuerem nan̄it pewek mererim mar 300 kina te h̄ir enwet m̄it enun ap netenen menmen enwet̄irem?” ⁶ H̄irak ap han tewen̄in m̄it enun ap netenen menmen au. H̄irak enuk kekint̄ip menmen. H̄irak naanm̄ipre t̄ikenup kerek Jisas ketike disaipel n̄irak newis pewek mekrerek ek te h̄irak kekinenim k̄isaw̄inem. ⁷ H̄irak kat̄ip kenerep, te Jisas ketp̄iwek, “Ewisiye ew̄irp! H̄ire wetenen menmen im w̄ir̄iakem me maain hi hahi h̄ir m̄it nanwisa akre hei. ⁸ M̄it enun netenen menmen au h̄ir nanu nantikewi hekrit, te hi au. W̄i ham hi anaiw̄iri.”

H̄ir m̄it iuwe pris nat̄ip nan̄inep Lasaras kaki

⁹ M̄it yap̄irwe ne Isrel nemtau Jisas keit wit Betani, te h̄ir nen en nan̄irek. H̄ir ap nan̄ir Jisas kiut̄ip kerekek au. H̄ir nan̄ir Lasaras kerek Jisas k̄ik̄iak kaa ek p̄ike kekrit kau. ¹⁰ Te m̄it iuwe pris nimen̄ip̄in nan̄inep Lasaras ketike Jisas. ¹¹ M̄it yap̄irwe neweik̄in sip newet h̄im me m̄it iuwe ne Isrel h̄ir nises Jisas, nentar menmen Jisas k̄ir̄iakem.

*Jisas ken wit Jerusalem kire mitik iuwe king
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)*

¹² Maain wɨ ham hekrit, mit yapɨwe kerek epei nan nererik nanim menmen me wɨ Pasova kerek hɨr han tewenɨn God kenep mit ne Isip, hɨr nemtau Jisas kaknen wit Jerusalem. ¹³ Te hɨr neit wapnake neiyim nen newenyipɨrek neit yayiwe eik. Te hɨr ninap natɨp,

“God ti yaaik. Haiu emwenipi niuk me mitik ik kan kakikrehɨr ke ti Mitik luwe God.

Ti akaap mitik ik naanmamre haiu mit ne Isrel.” ¹⁴ Jisas kinapɨn donki (hɨrak kire hos), te hɨrak kewik kar ke him me God mau tiwei metpim mar im:

¹⁵ “Yi mit yau wit Saion, yi ap einapen!

In ek Mitik luwe ki kaknen kakri kau donki wen yaaik kɨpniu.”

¹⁶ Mit disaipel nɨrak ap nertei nenmak hɨr nɨriak menmen im ere maain Jisas kaa pɨke kekrit ken wit ke God kakit niuk iuwe. Maain hɨr han kitet menmen nɨpaa tiwei me God metpim, hɨr nertei nenmak hɨr nerekyɨwek im em.

¹⁷ Mit yapɨrwe kerek nɨpaa nau netike Jisas me wɨ kerek hɨrak kenɨne Lasaras nɨpaa hɨrak kaa te hɨrak kekrit kekre herwe hei kan. Mit in nɨr menmen im, te hɨr nen newepyapɨr menmen hɨrak kɨriakem. ¹⁸ Mar keremem te hɨr mit yapɨrwe nen newenyipɨr Jisas. Hɨr nemtau Jisas kɨriak menmen iuwe mar im. ¹⁹ Te hɨr mit ne Farisi nesiuwehan him natɨpan nar ik: “Yi eiyɨri! Menmen haiu mɨriakem ap te mamwenek taau! Mit yapɨrwe ne ti ik nisesik.”

Mit han ne Grik hanhan nanɨr Jisas

²⁰ Mít han ne weiwík me Grik nan Jerusalem netike mít han ne Isrel, te hír nererik naam menmen han tewenín wí nípaa God hírak kenep mít ne Isip. ²¹ Hír nan nír mítík Filip (hírak ke wit Betsaida keit provins Galili), te hír natíp, “Mítík iuwe haiu hanhan mamír Jisas mamítpíwek menmen.” ²² Filip ken katíp Endru, te hírakít wiketeret ten tatíp Jisas.

²³ Jisas ketpíwekít, “Wí apei menep man te hi Mítík ke wit ke Mítík luwe, God kakweto niuk mírak yaaim iuwe hi etíwem. ²⁴ Hi hetpi hím werek. Yehes kei kiutíp ke rais kínatín kíwaai tí au, te yehes kiutíp kerekek kakpau. Yi eikír ekík্রে tí, te kakine níkim yapírwe. Mar im hi hír mít nanwisa akre hei. Maain hi akrit hi akaap mít yapírwe nanises hím me God. ²⁵ Neimín hanhan nanises han kír naníwaank híras. Neimín ap nises han kír nau tí ik ek, hír nises han ke God, te maain han kír kaku werek werek tipmain tipmain enum eik. ²⁶ Mít neimín nanríak menmen mai hi híríakem, te hír enisísa hír nani nanír ke hi hahi. Wit kerek hi hewiyen te mít níríak menmen mai hír nanwiyen. Te Haai kai kakwis niuk mír iuwe kentar hír nisísa.

Hír mít enwenípi niuk me hi Mítík ke wit ke God

²⁷ In ek han kai kekrit kehínhín te hi atíp mekam? Te hi atíp Haai hi anaaiwír menmen im mamnen mamiyep? Au, mar keremem te hi han hau tí ik e. ²⁸ Haai, ti enip niuk me mít emre iuwe!” Jisas katíp kar ik te hím meke nepni man matíp mar ik: “Hi henip niuk mai míre iuwe, te hi píke aríakem mamre iuwe.”

²⁹ Te mît yapîrwe nerp menep nemtau hîm kerekek, te hîr natîp, “Nepni mewenîn.” Mît han au, natîp, “Mîtîp ensel ke God ketpîwek.”

³⁰ Jisas ketpor, “Hîm em ap man me menmen mai mamkepa au. Hîram man te mamîkepi yi eiyîrtei God keruweta hi han tî ik e. ³¹ In ek, wî epei man, te God skelim hîr mît nau tî ik ek me menmen enum nîpaa hîr nîrîakem. In ek hîrak kakîn Seten kerek naanmîpre menmen enum me tî. ³² Te maain mît nanwenkîka hi ahu nu tentarakî, te hi ari han ke mît yapîrwe nanisîsa.” ³³ (Jisas katîp hîm im keteikîn mît karkeik te hîrak kaki.)

³⁴ Te mît yapîrwe pîke newenhi natîp nar ik: “Hîr haiu misesim nîpaa mît newisîm mau tîwei hîram matîp mîtîk kerek God kehimitanek kakîkaap mît en te hîrak kaku kakît tipmain tipmain enum eik. Ti henmak te ti hatîp mîtîk ke wit ke Mîtîk luwe mît han hîr nanwenkekik hîrak kaki? Keimîn hîrak Mîtîk ke wit ke Mîtîk luwe God a?”

³⁵ Jisas kewenhi ketpor hîm tok piksa kar ik: “Wepni kakîr kike kau nîmîn ke yi mît. Yi eiyitet yayiwe me wî wepni (o yanm) kîr, te yi eiyu werek, te wîtaan ap mamsawîn yayiwe. Maain hi anaiwîri ano, yi eiyîr mîtîk kerek ke wîtaan kakno kepîtari yayiwe hîrak ken nein. ³⁶ Yi eiyisîsa hi hîre wepni (o yanm) wî hi hepu in, te maain yi yîre mît yi eiyises menmen yaaim.”

Mît yapîrwe ne Isrel ap nises hîm me Jisas

Jisas katîp menmen im epei au, hîrak ken kîsawîn hîrekes kenpîn kekeipnor. ³⁷ Hîr mît nîpaa nîrek kîrîak menmen iuwe kîkaap mît nînap hîr nîre yaain, te hîr ap han kitet hîrak

Mesaia, mitik kerek God keriuwetek kan ti au.
³⁸ Hir ap nisesik, te him nipaa mitik profet Aisaia ketpim kewisim mau tiwei mamnen mar im:

“Mitik luwe, neimin nises him maiu? Mit auye!
 Mitik luwe keteikin menmen mirak iuwe men
 neimin?
 Mit yapirwe!”

³⁹ Te mit ap nisesik nentar him nipaa Aisaia pike kewisim mau tiwei mar im:

⁴⁰ “God hirak kesor nanamir (o naan) kir te hirak tokik kepu, hirak kenipi te hir han toenuk.
 Te hir ap nir menmen werek werek au, hir ap nertei menmen werek werek.

Hir nertei menmen werek werek, te hir nanisesik te hirak kakikepi hir nire yaain, te hir au.”

⁴¹ Mitik profet Aisaia katip menmen im kentar hirak kir Jisas keit niuk mirak iuwe te hirak kewepyaprek.

⁴² Me wi im, mit iuwe ne Isrel yapirwe hir nises Jisas. Hir ninapen mit ne Farisi, te hir ap newepyapir hir nises Jisas. Hir natip te mit ne Farisi nanipiri naninopin nankeipin winak kerek mit nererik nekine him me Moses neitai.

⁴³ Hir hanhan iuwe mit nantip hir yaain, te hir hanhan kike God hirak kakitpor hir yaain. Hiram menmen weinim.

Maain Jisas skelim mit nanit wit ke God kakriuwe him nipaa hirak katip mit em

⁴⁴ Jisas katip him iuwe kar ik: “Neimin nisiasap ap nisiasa hi kiutip kerekek au. Hirak kises Mitik luwe kerek keriuweta hi han ti ik e. ⁴⁵ Neimin nira, te hiram mamir ke hir nir Mitik luwe kerek keriuweta hi han ti ik e. ⁴⁶ Hi han ti ik ek, hi hire wepni kir. Mit neimin niutip niutip kerek nisiasa,

hír ap nanu enum nanír ke mítík ke wítaan kau auye! ⁴⁷ Neimín nemtau hí m mai te ap nisesim, hi ap skelim hí mít au. Hi ap han tí skelim mít nau tí ik ek au. Hi han te hi akepi. ⁴⁸ Mítík keimín ke yi mít keweikín sip keweto ap kemtau hí m mai, maain menmen mekam skelim mítík ik a? Me hí m kerek ní paa hi hetpiyem, hí ram skelim mítík ik me wí kerek God skelim mít. ⁴⁹ Menmen im hí ram werek mentar hi ap hises han kai hetpim au. Haai kerek keriuweta hi han ketpo hí m te hi ewepyapírem. ⁵⁰ Hi hertei hí m hí rak ketpim mamríak mít nanu werek tipmain tipmain enum eik. Menmen hi hetpiyem hí ram menmen Haai kai ketpewem.”

13

Jisas kekemyetít hit me mít disaipel ní rak

¹ Wí me mít nererik naním menmen me Pasova kerek hí r han tewení n God kenep mít ne Isip teipmen mamnen. Jisas kertei wí mírak epei man te hí rak kaki kaknaaiwír tí ik, te hí rak pí ke kakno kakír God Haai. Hekrit hekrit hí rak han tewení n mít ní rak yaain nau tí ik ek. (Hí rak han tewení ni ere maain hí rak kaki.) Te in ek hí rak kakteiknor hí rak han tewení ni wí senum. ² Jisas ketike mít disaipel ní rak naam menmen. Seten epei kakri han ke Judas, ní kan ke Saimon ke wit Iskeriot, te hí rak kakwepyapír Jisas kakwet mít enun ek. ³ Jisas kertei Haai kí rak God epei kewetí wek menmen iuwe werek, hí rak kertei hí rak kan keke wit ke God, te hí rak pí ke kakno kakírek. ⁴ Te Jisas kekrit kekeipín yeno kerek hí r naam menmen menterim em, kenemtín laplap

saket men, te h̄rak kak̄r laplap taul nokik mau mam̄n m̄rak. ⁵ Epei au, h̄rak kewen t̄par mekre t̄kenup kekemyet̄t m̄t disaipel n̄rak h̄t hiyap m̄r. H̄rak kesiunenim keriuwe taul kerek kak̄r kau mam̄n m̄rak em, k̄re m̄t̄k enuk wein̄k k̄r̄ak menmen me m̄t iuwe n̄rak.

⁶ Jisas ken kak̄r Saimon Pita, te h̄rak Pita ketp̄wek, “M̄t̄k luwe, ti henmak te ti hekemyet̄t h̄t mai?”

⁷ Jisas kewenhi ketp̄wek kar ik: “In ek ti ap hertei menmen in ek hi h̄r̄akem. Te maain ti tewen erteiyem.”

⁸ Pita kat̄p Jisas, “Ti ap te ekemyetau h̄t mai taauye!”

Te Jisas p̄ke ketp̄wek, “Hi ap akemyetut h̄t, te ti ap har ke m̄t̄k disaipel kai taau!”

⁹ Saimon Pita kewenhi kat̄p kar ik: “M̄t̄k luwe, ti ap ekemyet h̄t mai keremem au. Ti akemyet̄t his metike paan.”

¹⁰ Jisas kat̄p, “Keim̄n kis̄sa h̄rak k̄re m̄t̄k kerek epei k̄k̄r, h̄rak yaaik prar prar, te h̄rak ap p̄ke kak̄k̄r h̄rekes. Au, me h̄t miutip keremem, h̄rak ek̄k̄rem. Yi yap̄rwe yi yaain ȳre m̄t epei n̄k̄r prar prar neit. Kiutip kerekek au. H̄rak k̄re m̄t̄k hap̄k mewik.” ¹¹ Jisas epei kertei keim̄n kerek maain kakwepyap̄rek kakno his me m̄t enun, te h̄rak kat̄p m̄t n̄rak, “Yi m̄t han ki k̄re m̄t epei n̄k̄r prar prar. Te kiutip au han k̄rak enuk k̄re m̄t̄k ap k̄k̄r hap̄k mewik.”

¹² Jisas epei kekemyet̄t h̄t m̄r epei au, te h̄rak p̄ke keriuwet saket m̄rak m̄re laplap, te h̄rak p̄ke kau yeno. H̄rak kau yeno, h̄rak kitorhi, “Yi yertei hi henmak te hi epei herekyiyem o

au? Hi hetpi. ¹³ Yi yenewa hi Mítik luwe enuk hi ewepiyapír hím. Híram werek te yi yenewa mar im yentar hi hírekes luwe kerekek. ¹⁴ Hi Mítik luwe ki hewepiyapír hím, te hi hekemyeti hit. Yi yises menmen hi herekyiyem, yi eikemyetit hit me ni yinan, yar ke mítik enuk weinik kírak menmen me mítik iuwe kírak. ¹⁵ Hi epei ateikniyem te yi eiyisesim empar kerek hi epei herekyiyem. ¹⁶ Hi hetpi werek. Mítik kíriak menmen me mítik hak, hírak ap te kakínínek me menmen taau! Mítik kerek keriuwet mítik hak katíp mít hím mírak, hírak iuwe kinínek. ¹⁷ In ek yi yertei menmen ti hetpiyem werek yi eiyisesim eiriakem. Híram mamkepi te yi han yaaik eiyu.

¹⁸ “Hi ap hatíp me yi yapírwe. Hi hertei neimín kerek hi nípaá hehimíténi en. Te hím mau tíwei me God em matíp menmen mamnen mamír im: ‘Mítik kere hi hewetíwek menmen hírak kaam, hírak kerekyo enum.’

¹⁹ In ek hi hetpi menmen in. Maain menmen im mamnen mamiyep, te yi eiyírteí hi Mítik ik kerek God keriuweta hi han akaap mít ne tí. ²⁰ Hi hetpi hím werek! Keimín hírak kakíthis mít naanmampror kerek hi heriuweti naníno ek, hírak kakír hírak kaktauhís. Keimín kaktauhís naanmíprau, hírak kakír ke hírak kakíthis Mítik luwe kerek keriuweta hi han in.”

Jisas katíp Judas maain kakwepyapírek te mít enun nankíp

(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

²¹ Jisas katíp hím im epei au, hírak han enuk kekere han kírak, te hírak kewepyapír ketpor hím im. “Hi hetpi werek, Mítik kiutíp ke yi mít hírak

maain kakwepayapir kakime yipir mit enun hir naniyep.”

²² Te mit disaipel niutip niutip niwaainaan niran. Hir nepitari hirak katip mitik keimin.

²³ Mitik disaipel kiutip hi John hirekes kerekek Jisas hanhana, hi hau hirapit Jisas menep.

²⁴ Saimon Pita kitauhi keriuwe his katip, “Ti hitiwekhi hirak katip ke keimin.”

²⁵ Pita kitauhi epei au, hi mitik disaipel ik ek henke hau hirapit Jisas hitiwekhi, “Mitik luwe, keimin kakriak menmen im?”

²⁶ Jisas ketpo kar ik: “Hi hatip bret ik ek kerek hi awisik ekre min tipar mekrerek, te hi ewet mitik kere kakriak menmen im em.” Hirak katip epei au, hirak kewet Judas nikan ke Saimon ke wit Iskeriot bret ik hirak kaak. ²⁷ Judas keit

bret ik kaak epei au, Seten kan kari han kirak, te Jisas ketpiwek kar ik: “Ti eno waswas eriak menmen ti hanhan eriakem.” ²⁸ Haiu mit kerek mekiyan maam menmen em ap mertei mekam Jisas ketpiwekem. ²⁹ Haiu mit disaipel mertei

Judas ketenen pewek maiu mekre tanik, te haiu mit han kaiu han kitet Jisas ketpiwek kakno kakwir pewek keiyim kakit menmen me haiu mamim, o hirak ketpiwek hirak kakno kakwet mit kerek ap netenen menmen kakwetir pewek mei. ³⁰ Te Judas keit bret wasenum, hirak ketpaan ken witeik. In ek hirak witaan toto.

Jisas katip mit nirak him ham yaaim hir enis-esim

³¹ Judas epei ken witeik, Jisas katip, “In ek hi Mitik ke wit ke Mitik luwe ahit niuk iuwe me menmen hi ariakem akaap mit. Te in ek

God kakit niuk iuwe kentar menmen hi ariakem.
³² God kakit niuk iuwe, te hirak kakteikn mit hi Mitik ke wit kirak kakteiknor hi niuk mai iuwe. Hirak kakriakem waswas. ³³ Nikerek nai hi ap te hahu ti ik ek atikewi w+ yapirwe. Maain yi yayin yayitno te hi hetpi him im em. Hi epei heptip mit iuwe ne Isrel em mar im: ‘Yi ap te yaino wit kerek hi anori en.’ ³⁴ Hi etpi him ham yaaim yi eiyisesim. Yi han etweninan eiyir ke han tewenini, te yi han etweninan emit ek keremem. ³⁵ Yi han teweninan, te hir mit nerer wit wit nanri nantip yi disaipel ne hi Jisas.

*Jisas katip Pita kakweikn sip kakwetiwek
 (Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)*

³⁶ Saimon Pita kitiwekhi kar ik: “Mitik luwe ti eno nein?”

Jisas ketpiwew, “Ti ap ehisisa eno wit kerek hi anori en. Te maain ti ehisisa.”

³⁷ Pita kitiwekhi, “Mitik luwe ti henmak te hi ap ehisesit in ek a? Hi epei hanhan hahi akepit.”

³⁸ Jisas kewenhi katip, “Ti werek te ti hanhan hahi akepa a? Hi etput him werek. Suware ap te kaknep enum wen au, te ti ehiune atip wikak ti herteiya au.”

14

Jisas hirak kire yayiwe te mit nanisesik hir nanino God Haai

¹ Jisas wen katip kar ik: “Yi ap han enuk te yi han ekitet menmen au emit! Yi yises God, te in ek yi eiyisisa. ² W+nak ke Haai kai haau yapirwe mekrerek. Hi ehinin ano etnini wit kakmeriri. Hi etpiyem mentar menmen im mepu. Au hi ap

te etpiyem. ³ Maain hi epei hetn̄ini wit epei au, te hi p̄ike anen atihis yainen, te yi eiye wit kerek hi hewiyen. ⁴ Yi yertei eiyses menmen te yi eino wit kerek hi enori en.”

⁵ M̄it̄ik Tomas kat̄ip Jisas, “M̄it̄ik luwe, haiu ap mertei nein ti enori en. Em̄rkeik te haiu em̄rkeik te haiu em̄rtei yayiwe kakno keriyen a?”

⁶ Jisas ketp̄iwek, “Hi h̄ire yayiwe, te m̄it nan̄ir God. Hi Haai ke h̄im yaaim, hi Haai ke menmen mamkaap m̄it nan̄it h̄im̄in yaaik kaku kak̄it tipmain tipmain enum eik. Neim̄in nan̄ino Haai kai God ek, te h̄ir nanis̄isa nanre h̄ir nitet yayiwe. ⁷ In ek yi epei yerteiya. Te yi yaȳrtei Haai kai God. Te in ek ere maain yi yerteiyek, yi nepei ȳrek.”

⁸ M̄it̄ik Filip kat̄ip Jisas, “M̄it̄ik luwe, to eteiknai God Haai, te haiu han yaaik emu.”

⁹ Jisas ketp̄iwek, “N̄ipaa enum eik hi epei hau hetikewi w̄i yap̄rwe, te in ek Filip, yi wen au yep̄itari menmen? Neim̄in epei n̄ira, te h̄ir epei n̄ir Haai kai. Ti henmak te ti hitauhi, ‘Eteiknai God Haai h̄irak k̄ire mekak a?’ ¹⁰ Filip ti ap hertei Haai kai God ketikewa haw̄r wekiyak̄it wau niut̄ip? Menmen hi hetpiyem h̄irak ap h̄im mai au. Haai kerek kau kekre han kai h̄irak kerekek kises han k̄irak k̄ir̄ak menmen m̄irak. ¹¹ Yi eiyses h̄im hi etpiyem kerek hi etpi hi hetike Haai kai God haw̄r wekiyak̄it wau niut̄ip. Te h̄im im au yi eiyr̄ menmen kerek hi h̄ir̄akem h̄ikaap m̄it n̄inap his h̄it enum n̄ire yaain, te yi eiyr̄rtei hi etike Haai kai haw̄r wekiyak̄it wau niut̄ip. ¹² Hi hetpi h̄im werek. M̄it neim̄in

nanisisa, h̄r nanriak menmen iuwe mam̄r ke hi h̄riakem. Menmen h̄r nanriakem h̄ram mamin̄n menmen mai mam̄ntar hi ano ah̄r Haai kai ehu etikerek esiuwe God H̄m̄n Yaaik kaknen kak̄kaap yi m̄t. ¹³ Te hi eweti menmen kerek yi eiyitehi God em meriuwe niuk mai iuwe. Hi ewetiyem, te m̄t nanwen̄pi niuk me God Haai nan̄ntar menmen hi arekiyem. ¹⁴ Yi eiyitauhi menmen heriyai heriyai eiriuwe niuk mai iuwe, te hi ar̄akem ewetiyem.

Jisas kat̄ip h̄rak kaksiuwe H̄m̄n Yaaik ke God kaknen

¹⁵ “Yi hanhana, te yi eiyises h̄m hi hetpiyem. ¹⁶ Hi tewen ehitehi Haai kai kakweti keiyak kaknen kak̄kepi kaku kaktikewi tipmain tipmain enum eik. ¹⁷ H̄rak God H̄m̄n Yaaik kakt̄ip m̄t h̄m yaaim kak̄kre han k̄r. H̄rak ap kaku han ke m̄t ne t̄i kentar h̄r ap n̄rek nerteiyek. Te yi eiȳrteiyek eiȳntar h̄rak kaku kaktikewi kaku kak̄kre han ki. ¹⁸ Maain w̄i hi ano wit ke Haai kai, hi ap enaiw̄iri te yi yayu wein̄m eiȳr ke n̄kan miye haai aurek. Au, hi p̄ke anen. ¹⁹ W̄i epei menep te m̄t ne t̄i ik ek ap te p̄ke nan̄ra au. Te yi eiȳra. Maain yi yayi yi p̄ke ya iȳkrit yayu eiȳntar hi hahi hi p̄ke akrit ehu. ²⁰ Maain hi p̄ke ekrit ehu, yi eiȳrtei hi etike Haai kai God haw̄r wekiyak̄t wau niut̄ip. Yi eiȳrtei hi hetikewi haiu mekiyan mau niut̄ip.

²¹ M̄t neim̄n nertei h̄m mai nisesim, h̄r keriyen hanhana. Te Haai kai hanhani kentar h̄r hanhana. Te hi hanhani heteiknor hekre han k̄r hi hau hetikeri.”

²² Mítik Judas hak (ap mítik Judas ke wit Iske-riot au) hírak katíp, “Mítik luwe, ahírkeik te ti anen eteiknai hírekes, te mít yapírwe ne tí ik ek au a?”

²³ Jisas ketpíwek, “Mít neimín hanhan nanises híim mai, te Haai kai hanhani. Te Haai kai ketikewa hawír wawu wawíkire han kíri. ²⁴ Mít neimín ap hanhana ap nanises híim mai au. Hím kerek hí epei etpiyem em ap mekre han kai man au. Híram menmen me Haai kai kerek keríuweta te hí han tí ik ek, híram man. ²⁵ “Hí hepu hetikewi te hí epei hetpi híim im em. ²⁶ God Hímín Yaaik kakíkapi, God Haai kaksíuwerek kaknen kakíntera kakteikni menmen yapírwe te kakíkapi han tewenín híim kerek nípaa hí epei hetpiyem.

²⁷ “Hí are aneiwírí te hí han yaaik kai kaku kakíkri. Hí han yaaik kai hí ewetiyem, híram mamre han yaaik ke mít ne tí ik ek netíwem au. Yí ap han kekrit einaain menmen mamnen au emít! ²⁸ Yí epei yemtau hí hetpi hí epei eneiwírí ano. Te hí píke anen ari. Yí hanhana, te yí han yaaik hí píke ano ahír Haai kai kentar hírak íuwe kíina kakíkapi íuwe te yí eíríak menmen yapírwe. ²⁹ Hí epei híin hetpi menmen im em in ek me wí menmen ap mamnen wen au. Te maain híram mamnen, yí eiyírtei hí Mítik kerek nípaa God hírak keríuweta hí han tí ik ek. ³⁰ Hí ap hatíp hetikwei yapírwe hentar mítik enuk Seten hírak íuwe kíin naanmípre mít miyapír ne tí ik e kaknen kaktauhís. Hírak ap kíina au. ³¹ Te hí ewisík hírak kaktauhís, te mít yapírwe ne tí ik ek, hír enírtei hí hanhan Haai kai

God, hi hiriak menmen yapirwe hirak ketpo hi hiriakem. Eiyikrit, emnaaiwir wit ik haiu emno.”

15

Hi hire waai yaaim hikaap mit

¹ Jisas katip, “Hi hire waai yaaim. Haai kai God hirak kire mitik naanmipre waai mekre ni.

² Mit nisisa hir nire nu heneik mari. Neim+n hir ap nisisa werék werék, hir nire nu heneik ap mari, te Haai kai kakremir. Nu heneik mari mine nikim, Haai kai keremir yinam ere hiram yaaim te tito ham hiram mamri mamu menep menep.

³ Yi epei yaain yentar him mai hi hetpiyem hiram mau mekre han ki. ⁴ Yi eiyisisa, te hi ehú ekre han ki. Nu heneik ap mau waai, hiram mamri mamine nikim au. Yi mit ap yisisa, te yi ap yiriak menmen yaaim au.

⁵ “Hi hire waai, yi yire heneik mai. Neim+n hir nisisa, hi hahu akre han kir, hir nanriak menmen yaaim. Yi ap yisisa, te yi yiriak menmen yaaim au. ⁶ Neim+n ap nisisa, God keriuweti nen nire mit neket heneik enum newirem m+waai ti meweimei meit. Maain hir nanit heneik mar im nanwirem mamno si, si tatim. ⁷ Yi yisisa, him mai mau mekre han ki merekyi yi yisesim, maain yi eiyitehi God menmen yi hanhanem, te hiram mamnen mamir ke yi yit+wekhiyem. ⁸ Yi yiriak menmen yaaim, te mit nanwenipi niuk me Haai kai, te yi yeteik+n mit yi mit disaipel nai yi yisisa.

⁹ Hi hanhan eriuwi har ke Haai hanhan keriuwa. Yi yewisa hi wen naanempri hanhan heriuwi. ¹⁰ Yi yises him mai, te yi yewisa hi wen naanmpri

hanhan heriuwi har ke hi hises h̄im me Haai kai, te h̄irak naanm̄iprau hanhan keriuwa.

¹¹ “Hi epei etpi menmen im te menmen menipa hi han yaaik mamu mākre han ki, te yi han yaaik iuwe. ¹² Hi hetpi h̄im im yi eiysesim. Yi hanhan yeriuwehan eiyr̄ ke hi hanhan heriuwi. ¹³ M̄it̄ik hak ap k̄ir̄iak menmen han kakin̄n kakteik̄n m̄it̄ h̄irak hanhan keriuwi w̄isenum, te h̄irak kaki te kak̄ikepi. ¹⁴ Yi yises menmen hi epei etpiyem, yi yr̄e nai yinan. ¹⁵ In ek, hi ap at̄ip yi yr̄e m̄it̄ n̄ir̄iak menmen mai wein̄m au, hentar m̄it̄ n̄irak nar ik h̄ir netari menmen m̄it̄ik k̄ir̄ k̄ir̄akem. Au, hi at̄ip yi nai yinan yentar hi epei etpi menmen yap̄rwe Haai kai ketpewem. ¹⁶ Yi ap yehim̄itena yi yis̄isa au. Hi hehim̄iteni yi yis̄isa, yi eir̄iak menmen yaaim, te menmen im mamu mam̄it̄. Yi yr̄ir̄iak menmen im, te Haai kakweti menmen menmeiyam yi yit̄wekhiyem kak̄intar yi yis̄isa. ¹⁷ Te hi etpi h̄im mai im: Yi hanhan m̄it̄ han.

M̄it̄ ne t̄i maain nanre m̄it̄ enun nepan netike m̄it̄ nises h̄im me Krai

¹⁸ “M̄it̄ ne t̄i h̄ir n̄ineini, te yi han ekitet n̄ipaa h̄ir n̄ineina. ¹⁹ Yi m̄it̄ yi yises menmen me t̄i im e te m̄it̄ ne t̄i hanhan neriuwi nar ke h̄ir hanhan h̄iras. Au, hi hehim̄iteni yi yis̄isa, te yi ap ne t̄i au, h̄ir m̄it̄ ne t̄i n̄ineini. ²⁰ Yi han ekitet menmen hi hetpiyem. M̄it̄ik k̄ir̄iak menmen me m̄it̄ik iuwe k̄irak ap kin̄nek au. N̄ipaa h̄ir m̄it̄ nerekiyo menmen enum, te h̄ir nanrekyi menmen enum. N̄ipaa h̄ir m̄it̄ han nises h̄im mai, te maain h̄ir nanises h̄im mai. ²¹ H̄ir nanrekyi menmen im enum nan̄intar yi yis̄isa. H̄ir ap nertei God kerek keriuweta hi han, te h̄ir nisesik au. ²² Hi ap han

hetpor menmen, hiriak menmen yaaim te mit nanweikin sip nanwet God hiram menmen enum kike. Au, hi epei etpor menmen hiriak menmen yaaim, te in ek hir neweikin sip newet God te hirak kaktip hir niriak menmen enum iuwe hirak kakawaanki. ²³ Neimin nineina ap nisisa, hir ninaain Haai kai ap nisesik au. ²⁴ Hi ap hiriak menmen menmeyam kerek nipaa mit niriakem au, te hir neweikin sip newet God, hir niriak menmen enum kike. Te hir epei hir menmen iuwe hi hiriakem, hir neweikin sip newet God hir nineina hetike Haai kai. ²⁵ Menmen im hir niriakem epei man, te him mau tiwei hir nisesim hiram mamnen mamir ke him nipaa mit netpim hiram mamnen. Him im matip mar im: ‘Hir nineina nentar menmen au weinim keremem.’

²⁶ “Maain, hirak kerek kakikaap mit, hirak kaknen. Hirak God Himin Yaaik katip him yaaim, hirak keke wit ke God kaknen. Hirak kaknaaiwir Haai, hi eriuwetek kaknen yi mit, hirak kakwepyapir menmen mai kakitpiyem. ²⁷ Yi yetikerek yi yaitip mit me menmen mai yentar nipaa wi kerek hi hinin ewepyapir him mai, yi yetikewa haiu mariyan.”

16

¹ Jisas katip, “Hi epei hetpi him im em te yi ap einaaiwir him mai yayises menmen ham enum. ² Te hir mit nanipiri yi yainepin winak ke God kerek hir nererik nekine him me Moses nekrerem. Maain wi mamnen te mit han kitet hir naniwep te hir nankaap God. ³ Hir nanrekyi menmen enum mar im nentar hir ap nertei hi

hetike Haai kai God, h̄r ap nis̄saw̄r au. ⁴ Hi epei hetpi h̄m im te maain w̄n mamnen me h̄r nanrekyi menmen mar im, yi han ekitet n̄paa hi epei hetpiyem.

Menmen God H̄m̄n Yaaik kak̄rakem

“N̄paa hi ap hetpi menmen in ek hi are etpiyem hentar hi wen hepu hetikewi. ⁵ Te in ek hi han hah̄r Haai kai kerek keriuweta hi han in. Te ap keim̄n ke yi m̄t hanhan yitauhi, ‘Ti eno nein.’ ⁶ Te in ek hi epei hetpi, te yi epei han enuk kekre han ki. ⁷ Te hi hetpi werek. H̄rak yaaik kak̄kepi te hi ano hah̄ntar hi ap ano, te H̄m̄n Yaaik kerek kak̄kepi ek ap te kaknen kaku kaktikewi taau. Hi ano, te hi eriuwetek kaknen kaku kaktikewi. ⁸ Te maain h̄rak kaknen h̄rak kakteik̄n kakt̄p m̄t ne t̄ ik ek ap nan̄rtei h̄r nises menmen enum, ap nertei mekam yaaim, te God skelim. ⁹ H̄rak kakteik̄n m̄t h̄r n̄r̄iak enum nentar h̄r ap nis̄sa. ¹⁰ H̄rak kakteik̄nor mekam yaaim iuwe kak̄ntar hi ano ah̄r Haai kai h̄rak H̄m̄n yaaik kak̄kreh̄r kai. Te yi ap p̄ike eiȳra au. ¹¹ H̄rak kakteik̄n m̄t God skelim m̄t ne t̄ nises menmen enum kak̄ntar God epei skelim m̄tik Seten kerek kin̄n naanm̄pre t̄i.

¹² “Hi h̄m̄ yap̄rwe mepu te hi ap etpiyem hentar in ek yi ap yaȳrteiyem werek au. ¹³ Maain God H̄m̄n Yaaik kerek kat̄p h̄m̄ yaaim kaknen, h̄rak kakteik̄ni menmen yap̄rwe yaaim. H̄rak ap te kakt̄p menmen me han k̄rak au. N̄paa h̄rak kemtewem, te h̄rak kak̄tpiyem te maain h̄ram mamnen. ¹⁴ H̄rak kakwen̄pi niuk mai kentar menmen kerek hi hetpim, h̄rak kakt̄wem kak̄tpiyem kekre han ki. ¹⁵ Menmen yap̄rwe

me Haai kai God hiram mai. Mar keremem, te hi hatip God Himin Yaaik kakit him mai te hirak kakitpiyem kakikre han ki.

In ek yi han enuk eiyu, te maain yi han yaaik

¹⁶ “Maain kike yi ap yayira au. Maain wi ham yi pike eiyira.”

¹⁷ Mit han ne mit disaipel narak nitehiyan nar ik: “Mekam im hirak ketpaiyem katip, ‘Maain yi ap yayira au, maain wi ham yi pike eiyira.’ Him im metike him ham im e: ‘Hi hentar hi eno ahir Haai.’ Kenmak te hirak ketpim?” ¹⁸ Hir natipan nar ik: “Mekam him hirak katip: ‘Me wi kike?’ Haiu mepitari him im!”

¹⁹ Jisas kertei hir hanhan nitwekhi me menmen in te hirak ketpor, “Yi yitehiyan menmen hi etpim me maain kike yi ap yayira, maain wi ham yi pike eiyira a? ²⁰ Hi etpi werrek. Maain yi yayikta wisenum han tatwenina, te mit ne ti hir han yaaik iuwe. Yi han enuk eiyu te maain yi han yaaik iuwe. ²¹ Mite sip newenep weteiknen weriwe nikerek hire han enuk wenterim. Maain hire wine nikerek hire ap han kitet menmen im mewo au. Hire han yaaik wentar hire wine nikerek. ²² In ek yi han enuk yentar hi hahi, te maain hi pike ekrit ari, te yi han yaaik eiyu. Mitik keiyak ap te kakri menmen im yaaim mau mekre han ki au.

²³ “Maain wi eim mamnen, te yi ap eiyitauhi me menmen. Hi etpi werrek, yi eiyitehi Haai me menmen in ek, te hirak kakwetiye yeriuwe niuk mai iuwe. ²⁴ Nipaa ere in yi ap yitehi God me menmen yentar yi yeriuwe niuk mai

iuwe. Yi yit+wekhi menmen yi yait+wem, te h+rak kakrekyi han yaaik iuwe.

Jisas epei kin+n menmen enum me t+

²⁵ “Hi epei hetpi h+m mei m+re tok piksa, te maain w+ mamnen te hi etpi eriuwe menmen im au. Hi etpi eriuwe h+m yaaim me God Haai, te yi eiy+rteiyem werek werek. ²⁶ Maain w+ eim mamnen yi yitehi God yeriuwe niuk mai iuwe. Hi ap hit+wekhi menmen me yi m+ au ²⁷ hentar Haai kai God h+rekes hanhani kak+mtau menmen mi yi yit+wekhiyem. H+rak hanhani kentar yi hanhana, yi yertei hi h+naaiw+r Haai hi han t+ ik. ²⁸ N+paa hi h+naaiw+r Haai hi han t+ ik e. In ek, hi h+naaiw+r t+ ik p+ke ano ah+r Haai.”

²⁹ M+it disaipel n+rak netp+wek nar ik: “In ek ti at+p werek. Ti ap at+p h+m tok piksa au. ³⁰ In ek haiu mertei ti hertei menmen yap+rwe, te haiu mituthi menmen ti hetpim h+ram yaaim au. Haiu mertei ti h+naaiw+r God ti han t+ eik mentar menmen im ti etpaiyem.”

³¹ Jisas ketpor, “In ek yi han kitet yi yertei hi h+naaiw+r God han in. ³² Te w+ epei man te m+it nanrip+r yi eir+r eino ein ein, te hi kiut+pen kerekek ehu. Hi kerekek ehu au. God kau ketikewa. ³³ Hi epei etpi menmen im te yi yetikewa emkiyan han kiut+p emu, te yi han yaaik eiyu. M+it ne t+ nanrekyi menmen enum, te yi han tokik eiyu. Hi epei hin+n menmen enum m+it ne t+ h+r nisesim.”

17

Jisas kitehi God kak+kaap m+it n+rak nisesik

¹ Jisas katip menmen im epei au, hirak kikiamnaan katip kar ik: “Haai, wi epei man. Ti ewenipi niuk mai, hi Nikan kit heriuwe menmen ti herekyewem, te hi ewenipi niuk mit. ² Ti epei heweto him mit ti atip hiram yaa im werek, te hi ewet mit miyapir ne ti hewetir himin yaaik te hir nanu werek tipmain tipmain enum eik. ³ Mit nertei ti, ti God kiutip kerekek, ti etikewa hi Jisas Krais, Mitik kerek ti heriuweta hi han, hir enirteiyawir enisawir. Neriuwe menmen im hir nisesim, hiram mamkepi hir nanu werek tipmain tipmain enum eik. ⁴ Hi heteikin mit miyapir niuk mit iuwe heit ti ik e. Hi epei hiriak menmen ti ehimitanem hi hiriakem. ⁵ Haai, ti pike eweto niuk mai iuwe kerek nipaa ti kepu wen au, hi hetenenim hau hetikewit.

⁶ “Hi epei hewepyapir hatip mit kerek ti ewetori ne ti ik e, hetpor ti hire mekam. Hir mit nit te ti ewetori hir epei nises him mi. ⁷ In ek hir nertei menmen yapirwe hi hiriakem, nipaa ti ewetewem hi hiriakem. ⁸ Hi epei hetpor him nipaa ti etpewem, te hir nisesim. Hir nertei ti heriuweta hi heke wit kit hekuwe han in.

⁹ “Hi hituthi ti ekaap mit in. Hi ap hituthi ti ekaap mit nises menmen me ti au. Hi hituthi ti ekaap mit kerek ti ewetori hentar hir mit nit. ¹⁰ Menmen yapirwe hi hetenenim hiram mit. Menmen yapirwe ti hetenenim hiram mai. Mit nanirtei niuk mai iuwe nentar menmen mit nai in niriakem. ¹¹ In ek, hi anen arit. Maain hi ap hahu ti ik, te hir nanu ti ik e. Haai Kai Yaaik, ti naanmampror eriuwe niuk mit iuwe, niuk im kerek nipaa ti ewetewem, te mit in nantikewit

nankiyan han kiutip nar ke ti etikewa hawir wekiyakit han kiutip. ¹² Wi kerek hi hau hetikeri hi naanempror heriuwe menmen iuwe mit. Hir yapirwe nepu werek te kiutipen au kerek hirak kakawaank hirekes, te him mit kerek mit hir newisim mau tiwei mamnen mamir ke nipaa mit newisim. ¹³ In ek hi enen arit. In ek hi hatip him im hi hau ti te hir nemtau him hi hetputem hir nanit han yaaik kai iuwe kaku kakikri. ¹⁴ Hi epei hetpor him ti etpewem. Mit miyapir nau ti hir nineini nentar mit in hir ap nises menmen me ti nar ke hi ap hisesim. ¹⁵ Hi ap hituthi ti etorhis hir ninaaiwir ti ik ek au. Hi hituthi te ti naanempror, te mitik enuk Seten ap kakawaanki. ¹⁶ Hir ap nises menmen me ti mit nisesim nar ke hi ap hisesim au. ¹⁷ Ti ehimiteni hir mit nit neriuwe him yaaim mit hi etporem. Him mit hiram yaaim. ¹⁸ Hi heriuweti nen mit miyapir ne ti niriak menmen mai nire nipaa ti heriuweta hi hen mit miyapir ne ti hiriak menmen mit. ¹⁹ Hi hehimitan hirekes hi ewetut yink kai hi hahi, te hir mit ti ehimiteni hir nisesit werek werek neriuwe him yaaim mit hi etporem.

²⁰ “Hi hituthi me mit in keriyen au. Hi hituthi ti akaap mit miyapir nanises him mit nanitar him hir mit in nanitporem te hir nanimtwem. ²¹ Haai, hi hanhan hir yapirwe nankiyan nanu han kiutip, nar ke ti etikewa hawir wekiyakit wau han kiutip. Hi hanhan hir han kiutip nanisawir te mit miyapir nau ti nanirtei ti heriuweta hi han in. ²² Hi epei ewetir niuk mai iuwe kerek nipaa ti ewetewem, te hir enu han kiutip nanir ke ti etikewa hawir wekiyakit wau

han kiut+p. ²³ Hi hahu ekre han k+r har ke ti hau ekre han kai, te h+r nekiyan nanu han kiut+p te m+it miyap+r ne t+ nan+rtei ti heriuweta hi han t+ ik. Ti hanhan heriuweri har ke ti hanhan heriuwa.

²⁴ “Haai, ti epei heweto m+it in h+r nai. Hi hanhan h+r nan+nin nanu nantikewa nanu wit kerek maain hi hahu en, te h+r nan+rtei niuk mai iuwe. Niuk mai iuwe im me w+ ti h+r+ak t+ wen au, ti hanhan heriuwa ti ewetewem. ²⁵ Haai Kai Yaaik. M+it ne t+ ap nerteiyit nisesit werek werek au. Hi kerekek. M+it in h+r nertei ti heriuweta hi han. ²⁶ Hi epei hetpor me ti, hi wen etporem te ti hanhani har ke ti hanhana, hi ehu ekre han k+r.”

18

M+it nan neithis Jisas neiy+ik nen

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

¹ Jisas kitehi God menmen epei au, h+rak k+naaiw+r wit ketike m+it disaipel n+rak h+r nerekir h+it+ik Kidron. Ni miut+pen mepu in te Jisas ketikeri nen nau en. ² M+it+ik Judas h+rak enuk kewepyap+r Jisas kertei ni ik ek kentar n+paa me w+ yap+rwe Jisas ketike m+it disaipel n+rak nererik nau en. ³ Judas keit m+it ne ami han netike m+it kerek naanm+ipre w+nak iuwe ke God kerek m+it iuwe pris netike m+it han ne Farisi h+r neriuweti nan+no, h+r yap+rwe netike Judas nen ni im em. H+r netenen yipo henmik, h+r nemsiu si nen. ⁴ Jisas kertei menmen yap+rwe m+it nanreky+wekem, te h+rak kin+n ken kat+p, “Yi y+nyat+n keim+n?”

⁵ Hír netpíwek, “Haiu man mìnmatìn Jisas ke wit Nasaret mamtíwekhis.”

Hírak ketpor, “Hi hírekes Jisas.”

⁶ Judas mítík enuk kewepyapír Jisas kerp ketik-eri. ⁷ Jisas ketpor, “Hi hírekes Jisas,” te mít en hír píke neriuwet nen nenke níwaai tí.

Hír nen nenke níwaai tí, Jisas kitorhi keteipim, “Yi yínyatìn keimìn?”

Hír netpíwek neteipim, “Haiu man mìnmatìn Jisas ke wit Nasaret mamtíwekhis.”

⁸ Jisas píke ketpor, “Hi epei hetpi hi hírekes Jisas. Yi epei yan yetauhis te yi eiwis mít nai in naníno.” ⁹ Hírak katíp menmen im, te him nípaa hírak ketpim mamnen mamír em. Nípaa hírak katíp, “Haai, mít kerek tí ewetauri, hí ap hínaaiwír keiyak au.”

¹⁰ Saimon Pita ketenen híne ke his, hírak keketik kekere paus kírak kíwaaiyek keremir níkip me mítík niuk mírak Malkas, kerek kíriak menmen me mítík pris iuwe. ¹¹ Jisas katíp Pita kar ik: “Tí píke ewis híne ke his kakno paus kírak. Hi are ewis mít nanrekiyo menmen Haai kai kehímítan hír nanrekiyewem naniyep nanrewaank.”

Mít nari Jisas nen nír mítík iuwe Anas

¹² Mít ne ami netike mítík iuwe kí, hír netike mít kerek naanmípre wínak iuwe ke God, hír neithis Jisas nesenkek his mírak, ¹³ hír neiyík ninín nen nír mítík Anas. Hírak keníne Kaiafas yenik kírak. Kaiafas me tito im hírak kíre mítík iuwe kinín pris han yapírwe. ¹⁴ Hírak Kaiafas kerekek nípaa katíp mít ne Isrel híram yaaím te mítík kiutíp kaki kakíkrehír ke haiu mít yapírwe.

Pita kepakin Jisas katip hi epitariyek

¹⁵ *Hir neit Jisas neiyik nen ein, Saimon Pita ketike hi disaipel hak wises Jisas. Mitik pris iuwe kinin pris han yapirwe hirak kertei mitik disaipel hak, te hirak ken kerp ke ninin ke niwa keweikin winak. ¹⁶ Pita au hirak kerp menep ya weipir ke niwa keit witeik. Hi mitik disaipel kerek mitik iuwe pris kerteiyek, hi pike hen witeik hatip mite werp naanmpre ya weipir te hire weithis Pita weiyik wen ninin. ¹⁷ Mite kerek naanmpre weipir eik watip Pita, “Ti ik e mitik hises him me Jisas o au?” Pita ketpwe, “Hi au.” ¹⁸ Nime menep mit niriak menmen me mitik iuwe pris, hir netike mit kerek naanmpre winak iuwe ke God te hir niman si nerp neweikniwem nekinin yink kir. Pita ken kerp ketikeri kekinin yink kirak.

*Mitik iuwe hetpris kitehi Jisas menmen
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)*

¹⁹ Mitik nipaa hirak hetpris kitehi Jisas ke mit hir nisesik, kitwekhi me him hirak katip mit em. ²⁰ *Jisas ketpwek kar ik: “Hekrit hekrit hi hepu wit mit nererik, hi hatip mit miyapir menmen. Hi heit winak kerek mit nererik nekine him me Moses o hepu winak tempel ke God wit kerek mit ne Isrel nererik, hi hewepyapir him mai. Hi ap hisawin hatip menmen meiyam au. ²¹ Te henmak te ti hitauhi menmen? Ti hitehi mit kerek nemtau him mai. Ti hitorhi hi atip mekam. Hir nertei him mai.”

* **18:15** Jo 20:3, 21:20; Mt 26:58 * **18:20** Mt 26:55; Jo 7:26

22 *Jisas katip menmen im epei au, mitik ke polis kerp menep kiwaai his kakip kesin+wek kar ik: “Ti ap atip mitik pris iuwe enum mar im au em+it.”

23 Jisas ketpiwek kar ik: “Hi atip enum ti atip mit in hiram mekam, o au en, hi atip werek ti henmak te ti eiyep a?”

24 Hir nitehi Jisas epei au, hir nipaa nesenkikiwek his neriuwe waai hiram wen mepu, mit neriuwetek keriuwerem ken kir mitik hak hirak pris iuwe niuk mirak Kaiafas.

*Pita pike kepakin Jisas katip hi hepitariyek
(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)*

25 Pita wen keperp si kekinin yink kirak, te mit han netpiwek nar ik: “Ti etike mit han yises him me Jisas o au?”

Pita kepakinek ketpor kar ik, “Hi au.”

26 *Mitik kiutip kiriak menmen me mitik pris iuwe, hirak ke weiwik me mitik kerek Pita keremir nikip mirak, hirak kit+wekhi kar ik: “Nipaa hi herp ni eim, hi hirit ti herp hetikerek yeit ein o au?” 27 *Pita au kiune keteipim katip kar ik: “Ti hira au.” Hirak katip epei au, suware katip.

*Mit nesiuwe Jisas ken kir mitik ke gavman
Pailat
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)*

28 Hir mit neithis Jisas ninaaiwir winak ke Kaiafas, hir nesiuwerek ken winak ke mitik iuwe gavman. Hirak wanewik. Mit iuwe ne Isrel hir

* 18:22 Ap 23:2; Jo 19:3 * 18:26 Jo 18:1, 10 * 18:27 Jo 13:38

ninapen nanino winak ke gavman nentar hir nanino nanikre winak ke mitik ap ke weiwik me Isrel, him me Moses matip hir enun ne ninaan me God nar ke mitik hapik mewik. Te hir ap nanim menmen me wi Pasova kerek mit nererik han tewenin God kenep mit ne Isip. ²⁹ Hir ninapen nanino nimin, te mitik gavman Pailat ken witeik kitorhi kar ik: “Yi yesiuwe him mitik ik yentar mekam a?”

³⁰ Hir netpwek nar ik: “Mitik ik ap kiriak menmen enum au, haiu ap te meriyaak man in au.”

³¹ *Pailat ketpor kar ik: “Yi hiras yetiwekhis yesiuwerek kakno kaunsil ni te yi yesiuwek him yises menmen mi nipaa maamrer netpim yi yirikem me mitik kiriak enum.”

Hir netpwek nar ik: “Mit iuwe ne Rom ap newisai haiu mamnep mit hir nani.”

³² *(Menmen im epei man te hiram mises him kerek nipaa Jisas katip kakirkeik te hirak kaki.)

³³ Pailat katip epei au, hirak pike ken nimin winak. Hirak kenine mit nanit Jisas neiyik naninen menep. Epei au, hirak kitiwekhi kar ik: “Ti Mitik Iuwe King hinin naanmampre mit ne Isrel o au?”

³⁴ Jisas kitiwekhi kar ik: “Ti hirekes han kitetim o ti hemtau mit han netputem?”

³⁵ *Pailat ketpwek kar ik: “Ti han kitet hi mitik ke weiwik me Isrel a? Hi au. Mit ne weiwik me Isrel netike mit iuwe pris nr netuthis neriuwetit ti han in. Ti hirak mekam?”

* **18:31** Jo 19:6-7; Ap 18:15 * **18:32** Mt 20:19; Jo 3:14, 12:33

* **18:35** Jo 1:11

³⁶ Jisas ketp*iw*ek, “Hi ap ehin*n* naanemp*re* m*t* ne t*i* in ek au. Hi naanemp*re* m*t* in, te m*t* kerek nis*isa* h*r* nankepa nantikeri nan*n*epan, te h*r* ap nantauh*is*. Au, hi eh*u* in ehin*n* naanm*ip*re m*t* au.”

³⁷ *H*r*ak kat*ip* epei au, Pailat kit*iw*ekhi kar ik: “Ti m*t*ik iuwe ehin*n* m*t* a?”

Jisas ketp*iw*ek, “Ti at*ip* hi M*t*ik Iuwe. Miye pai wina hi herp t*i* te hi h*r*iak menmen im miut*ip*. Hi hat*ip* m*t* h*m* yaaim. Neim*n* nises h*m* yaaim h*r* nan*mt*au h*m* mai.”

³⁸ Pailat kit*iw*ekhi, “H*m* yaaim h*ram* mekam?”

*Pailat kat*ip* kewis m*t* nanwenkek Jisas kau nu tentakak*t**

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

H*r*ak*t* tat*ip* epei au, Pailat p*ike* ken witeik kat*ip* m*t* ne Isrel kar ik: “Hi ap hertei menmen enum h*r*ak k*r*iakem, te hi ak*ip* kaki au. ³⁹ Me tito miut*ip* tito miut*ip* hi hises menmen n*p*aa yi y*r*iakem. Me w*i* Pasova hi esiupan m*t*ik enuk kiut*ip* kau kek*re* w*n*ak enuk kaknen yi m*t*. Yi hanhan hi esiupan M*t*ik Iuwe ke Isrel ik e o au?”

⁴⁰ H*r* n*n*ap netp*iw*ek nar ik: “H*r*ak au. Haiu hanhan ti esiupan Barabas.” (M*t*ik Barabas h*r*ak m*t*ik enuk kenep m*t* naa h*r*ak kekint*ip* menmen.)

19

¹ H*r* m*t* en n*n*ap nat*ip* menmen epei au, m*t*ik Pailat keit Jisas ken n*m*n kat*ip* m*t* n*r*ak ne ami h*r* nanwaai n*p*n nank*p*. ² *H*r* nak*ip*

* **18:37** 1Ti 6:13; Jo 3:32-33, 8:47 * **19:2** Lu 23:11

epei au, h̄ir neit waai nekepen nimaak k̄ire teperiye nekiun kau paan k̄irak. Epei au, h̄ir neit laplap m̄ire ȳiwir neriuwet̄iwekem nar ke m̄it iuwe ne gavman neriuwetem, te h̄ir nan nit̄it̄iweknaan nat̄ip, ³*“Haiu hanhan m̄it̄ik iuwe king kin̄n naanm̄ipre m̄it̄ ne Isrel kaku tipmain tipmain enum eik.” Epei au, h̄ir n̄iwaai his nak̄ip.

⁴*Epei au, h̄irak Pailat p̄ike ken witeik kat̄ip m̄it̄ en kar ik: “Yi eiȳmtau. Hi et̄iwekhis eiȳk enen witeik te yi yertei hi ep̄itari menmen miut̄ip h̄irak k̄ir̄iakem te h̄irak kaki kak̄interim.” ⁵H̄irak kat̄ip epei au, Jisas ketpaan kan witeik keriuwe waai nekepen kau paan k̄irak laplap m̄ire ȳiwir mau ȳnk k̄irak. Jisas kan witeik, Pailat kat̄ip, “Yi eiȳrek. H̄irak m̄it̄ik ik e.”

⁶*M̄it̄ iuwe pris netike m̄it̄ kerek naanm̄ipre w̄inak iuwe ke God n̄irek, h̄ir n̄inap nat̄ip nar ik: “Yi eiwenkekik eku nu tentarak̄it. Yi eiwenkekik eku nu tentarak̄it.” H̄ir n̄inap nat̄ip, te Pailat ketpor, “Yi yait̄iwekhis eiwenkekik eku nu tentakak̄it. Hi ep̄itari menmen enum h̄irak k̄ir̄iakem, te h̄irak kaki kak̄interim.”

⁷*M̄it̄ iuwe ne Isrel nat̄ip nar ik: “H̄im lo mekre t̄wei haiu misesim h̄iram mat̄ip h̄irak eki ek̄intar h̄irak kat̄ip h̄irak N̄ikan ke God.”

⁸Pailat h̄irak kemtau h̄im im, te h̄irak k̄inaain wisenum kentar Jisas kat̄ip h̄irak N̄ikan ke God.

⁹*H̄irak kari Jisas keiȳk kan w̄inak iuwe eik kentar h̄irak han kitet Jisas h̄irak N̄ikan ke God. Te h̄irak kit̄iwekhi kar ik: “Ti ekine wit̄ kit̄ keik.”

* **19:3** Jo 18:22 * **19:4** Jo 18:38 * **19:6** Jo 18:31 * **19:7**
 Lev 24:16; Jo 5:18, 18:31 * **19:9** Mt 26:62-63, 27:12; Lu 23:9

Jisas au, kekintip keit. ¹⁰ Pailat ketp>wek, “Ti henmak te ti etpo au? Ti epitari hi iuwe te hi esiupenit o hi ewenkekit ehu nu tentarakit a?”

¹¹ *Jisas ketp>wek, “Ti iuwe hinina hentar God kewisit ti hirakem. Mitik kerek keriuweta hi han hau his mit hirak kirak menmen enum wisenum. Ti au hirak enum kike.”

¹² *Pailat kemtau him im hirak han kitet karkeik te hirak kaksiupan Jisas. Au, mit ne Isrel netp>wek nar ik: “Ti esiupanek ti ap ekaap mitik iuwe Sisa keit Rom. Keimin katip hirak mitik iuwe kinin mit, hirak mitik enuk kepan ke Sisa.”

¹³ Pailat kemtau him im, hirak keithis Jisas keiyik ken witeik kau yeno ke mitik iuwe mäsistret keit wit niuk mirak “Ya nan” (Mit ne Isrel nekine wit ik “Gabata”) ¹⁴ Wi im hiram wi mit ne Isrel nemani menmen me wi Pasova kerek hir hantewenin nipaa God kenep mit ne Isip te hir mit ne Isrel au. Wepni kau nimin iuwe, te Pailat ketpor kar ik: “Yi eiyir mitik iuwe king ki ik e.”

¹⁵ Hir pike ninap netp>wek, “Akip! Akip! Ti ewenkekik eku nu tentarakit.”

Pailat kitorhi, “Mekam? Yi hanhan hi ewenkek mitik iuwe king ki eku nu tentarakit a?”

Mit iuwe pris pike netp>wek nar ik: “Sisa kerekek hirak mitik iuwe kiau. Mit han au.”

¹⁶ Hir natip menmen im epei au, Pailat kewet mit narak ek te hir net>wekhis neriyaak nen newenkekik kaku nu tentarakit.

*Mit hir newenkek Jisas kentar nu tentarakit
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)*

* **19:11** Jo 10:18; Ap 2:23; Ro 13:1 * **19:12** Lu 23:2; Ap 17:7

17 Mít ne ami nírak hír netíwekhis, hírak kekerír nu kírak hírak keiyík ken wit niuk mírak “Wit Herwe Paan” kerek mít ne Isrel nenewek “Wit Golgota.” 18 Hír newenkekik keit ein. Hír newenkek mítíkít wiketeret tentar nu tentarakít tetikerek. Kiutíp kau ken his yaaim kiutíp kau ken his henkik, Jisas kekre nímín. 19 Pailat kewis hím mau menmen katíp mít nírak hír newisík kentar nu tentarakít. Hím mírak matíp mar im: “IK JISAS KE NASARET, MÍTÍK IUWE KE ISREL.” 20 Mít yapírwe ne Isrel nekine menmen im nentar wit kerek Jisas mít newenkekik kau nu tentarakít hírak menep wit iuwe Jerusalem. Hím hír newisím mekre hím me mít ne Isrel, hím me mít Grik metike hím me mít ne Rom. 21 Mít iuwe pris ne Isrel nen natíp pailat nar ik: “Ti ap ewis mítík iuwe king ke Isrel au. Ti ewis mítík ik katíp hírekes mítík iuwe king ke Isrel.”

22 Pailat píke ketpor kar ik: “Menmen hi nepei ewisím emírem emu!”

23 Mítíkít te ami tewenkekik epei au, hírakít tekyaaít teit Jisas klos mírak tenkerem tewetakítem. Hír neit laplap saket nokim mírak kerek míre miutíp hír mewim au. 24 *Te mítíkít te ami tatíp tar ik: “Haiu ap mamwepim au. Haiu emretít satu eiyík emwírem te haiu emírem emírtei keimín kaktíwem, ti o hi.” Hírakít tíriak menmen im, te hím me God mau tíwei nípaá mít profet newisím hírak mamnen. Hím im matíp mar ik:

“Hír mít nenke klos mai newetan. Hír neretít Satu me laplap nokim mai.” Te mítíkít te ami tíriak menmen im.

* 19:24 Sam 22:18

25 *Jisas miye p̄rak werp wetikewa hi Jon kerek Jisas hanhan keriuwa. 26 *Te h̄rak kat̄p miye p̄rak, “M̄te, n̄kan kit kerp in kereptit.” 27 Nepei au, h̄rak kat̄p hi m̄t̄ik disaipel k̄rak har ik: “Ip e h̄re miye pit.” Me w̄ ik Jisas ketpim ere maain, h̄re wen wau wetikewa wau weit w̄nak kai.

Jisas kaa

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

28 *Jisas kat̄p epei au, h̄rak kertei h̄rak k̄r̄iak menmen yap̄rwe epei au kerek n̄paa m̄t̄ profet newis̄m mau t̄wei. Menmen miut̄p keremem mau t̄wei. H̄rak hanhan h̄ram mamnen mam̄r n̄paa m̄t̄ newis̄m, te h̄rak kat̄p, “Hi h̄m niu enuk (o mar kewenk̄ka h̄m) eh̄m t̄par mei.” 29 *M̄n kiut̄p kepu t̄par si enum mekrerek. M̄t̄ en neit mosong n̄k̄iam newenem mekre t̄par nesenekim mentar nu heneik ke nu hisop (h̄ram m̄re map̄k) h̄r neriuwetem men h̄m m̄rak. 30 Jisas kaam t̄par si enum. Epei au, h̄rak kat̄p kar ik: “Menmen God kat̄p hi h̄r̄iakem h̄ram epei au.” H̄rak kat̄p epei au, h̄rak kiteh̄r kaa keriuwet h̄m̄n k̄rak ken.

M̄t̄ik ke ami kan kew̄r yipo keneper h̄repit me Jisas

31 *M̄t̄ iuwe ne Isrel nen nitehi Paillet h̄rak kaksiuwe m̄t̄ n̄rak nanwen h̄t̄ n̄an ne m̄t̄ nau nu tentarak̄it h̄r nani waswas nentar ik ek w̄ kerek m̄t̄ nemani menmen me w̄ Sabat. H̄r n̄napen m̄t̄ en wen nanu nan̄t̄ nan̄ntar nu tentarak̄it ne w̄ Sabat nentar Sabat im h̄ram

* 19:25 Mt 27:55-56 * 19:26 Jo 13:23 * 19:28 Sam 22:15

* 19:29 Sam 69:21 * 19:31 Diu 21:22-23

wi Pasova mekrit, hiram wi yaaim holi iuwe. ³² Hir nitehi Pailat epei au, hirak keriuwet mit hir nen newen hit me mitik ke his yaaim, mitik ke his henkik kerek hir newenkekikit tau nu tentarakit tetike Jisas. ³³ Hir nan nir Jisas hirak epei kaa, te hir ap newen hit mirak. ³⁴ Mitik kiutip ke mit ne ami hirak kewir yipo kirak kakip keneper hirepit me Jisas te tipar metike hemkre mewen. ³⁵ *(Hi mitik kerek hi hir menmen im hi hewisim mau tiwei te yi eiyartei Jisas hirak Nikan ke God. Menmen hi hewisim hiram yaaim. Hi ap hemipin au. Hi atip werek.) ³⁶ *Menmen epei man mire him me God mau tiwei nipaa mit profet newisim hiram matip. Him im matip mar im:

“Mit ap nanwen hemik mei mirak miutip au.”

³⁷ *Him ham mau tiwei matip mar im:

“Mit nanir mitik kerek nipaa hirnewir yipo nankip neneper hirepit.”

Mitikit tewis Jisas herwe yink mirak mekre han kewen kinik

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ *Mit nirak menmen im epei au, mitik Josep ke wit Arimatia kitehi Pailat hirak kakinke Jisas herwe yink kirak keit nu tentarakit. Josep hirak kises him me Jisas, te hirak kepakinem kentar hirak kinaain mit iuwe ne Isrel. Pailat kewenhi, te hirak ken keit yink kirak keiyik ken. ³⁹ *Mitik Nikodimas kerek nipaa ken kir Jisas ke witaan ken ketike Josep, hirak keit 50 kilo me tipar

* **19:35** Jo 21:24 * **19:36** Eks 12:46; Nam 9:12; Sam 34:20

* **19:37** Sek 12:10; Rev 1:7 * **19:38** Jo 7:13, 12:42 * **19:39**

Jo 3:1-2

me nu wik m+in+in yaaim. ⁴⁰ H+irak+it teit Jisas herwe y+ink k+irak, h+ir nesenkekik mekre laplap yaaim metike nu t+ipar. Mar im m+it ne Isrel nemani herwe y+ink ke m+it, h+ir newis+ik kekre han. ⁴¹ Wit kerek m+it newenkek Jisas kau nu tentarak+it, ni mepu menep han kewen k+in+ik kepu kerek herwe ap mei m+awaai mekrerek ap n+ipaa ein au. ⁴² Te h+irak+it tewis Jisas herwe y+ink k+irak kekrerek tentar w+i im h+iram w+i kerek m+it nemani menmen me w+i Sabat. W+i ham mepeit te h+irak+it t+intat+in wit hak tewis+ik kekrerek au.

20

Jisas p+ike kekrit kepu

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ W+i Sande hekrit enum h+irkiwo, Maria pe Magdala h+ire wan han kerek m+it+ik+it tewis Jisas kekrerek. H+ire wan w+irek, h+ire w+ir nan kerek n+ipaa keiyepet h+im ke han eik, m+it nenkerek kenp+in kekeip+in hei eik. ² *H+ire w+irek epei au, h+ire w+ir+ir wen w+ir Saimon Pita ketike hi m+it+ik disaipel hak kerek Jisas hanhana. H+ire wetpaw+ir war ik: “H+ir m+it epei neit y+ink ke M+it+ik Kaiu luwe kekre han eik, h+ir neiy+ik nen newis+ik k+iwaai nein te haw+ir miyap+ir ap w+inap+inek au.”

³ Hire wat+ip epei au, Pita ketikewa haw+ir w+inaiw+iri wen han eik e. ⁴ Haw+ir wesiuknen te hi m+it+ik hak eik hin+in Pita hen h+ir han eik. ⁵ Hi hiteh+ir herenaan h+ir laplap m+awaai te hi ap hen n+im+in en au. ⁶ Saimon Pita k+ikaru kan kewenayip+ir. H+irak ken kekre han eik k+ir laplap yaaim m+awaai en. ⁷ *H+irak k+ir laplap n+ipaa

* **20:2** Jo 13:23 * **20:7** Jo 11:44

h̄irakit̄ m̄it̄ikit̄ wik̄ tewis̄im̄ teiȳim̄ teweik̄in̄ paan ke Jisas keriuwerem. H̄iram ap̄ m̄iwaai metike laplap ham au. H̄iram miut̄ipen̄ m̄iwaai ham, h̄irak̄ Jisas keweik̄nenim̄ m̄iwaai meit. ⁸ Pita ken̄ n̄im̄in̄ en̄ epei au, hi m̄it̄ik̄ disaipel hak kerek hi hin̄in̄ han̄ hiun̄ han̄ kewen̄ k̄in̄k̄ eik, hi hisesik̄ h̄ir̄ menmen̄ te hi hertei Jisas p̄ike kekrit. ⁹ *N̄ipaa ere w̄i im̄ em, m̄it̄ wen̄ nep̄itari h̄im̄ me God mekre t̄iwei h̄iram mat̄ip̄ mar im̄: “H̄irak̄ p̄ike kak̄ikrit̄ kaku kak̄it̄.” ¹⁰ Haw̄ir̄ w̄irek̄ epei au, haw̄ir̄ p̄ike wen̄ naw̄ir̄ en̄.

Jisas h̄irak̄ kewepyap̄ir̄ Maria pe Magdala h̄irekes
(Mk 16:9-11)

¹¹ Maria wan werp han werp witeik witeh̄ir̄ w̄iwaainaan̄ wik̄itek. H̄ire wik̄itek, h̄ire witeh̄ir̄ werenaan. ¹² Te h̄ire w̄ir̄ m̄it̄ikit̄ ensel wik̄ teriuwet laplap me h̄ike tau yeno kerek n̄ipaa Jisas herwe ȳink̄ k̄irak̄ k̄iwaairi, kiut̄ip̄ kau yeno paan, kiut̄ip̄ kau yeno me hit̄. ¹³ H̄irakit̄ tit̄iwehi tar̄ ik̄: “M̄ite, ti henmak te ti h̄ikit̄?”

H̄ire wetp̄iwek̄it̄, “M̄it̄ epei neit herwe ȳink̄ ke M̄it̄ik̄ luwe kai neiȳik̄ nen̄ wit̄ hak, te hi hep̄itari h̄ir̄ newis̄ik̄ keit̄ nein̄.” ¹⁴ *H̄ire wat̄ip̄ epei au, h̄ire weweik̄in̄ w̄ir̄ Jisas kerp̄ menep̄ te h̄ire wep̄itari h̄irak̄ Jisas.

¹⁵ Jisas kit̄iwehi kar̄ ik̄: “M̄ite ti henmak te ti h̄ikit̄? Ti h̄in̄hat̄in̄ keim̄in̄?”

H̄ire han̄ kitet̄ h̄irak̄ m̄it̄ik̄ kerek naanm̄ipre ni, te h̄ire wetp̄iwek̄, “M̄it̄ik̄, ti heit̄ ȳink̄ k̄irak̄ hewis̄ik̄ k̄iwaai wit̄ hak ti etpau te hi ano et̄iwek̄.”

* **20:9** Ap 2:24-32; 1Ko 15:4 * **20:14** Lu 24:16; Jo 21:4

16 Jisas ketp*+*we, “Maria.”

Hire weweik*+*n wik*+*amnaa*+*n w*+*rek, te hire wenke h*+*m me Isrel wetp*+*wek war ik: “Rabonai.” Hiram mat*+*p tisa.

17 *Jisas ketp*+*we kar ik: “Ti ap eten*+*na au emit. Hi ap han h*+*r Haai kai wen au. Ti eno at*+*p nai yinan m*+*t disaipel har ik: ‘Hi ano ah*+*rek kerek h*+*irak Haai kai, Haai ki, God kai, God ki.’ ”

18 H*+*irak kat*+*p epei au, Maria pe Magdala p*+*ike wen wat*+*p m*+*t disaipel me menmen h*+*ire wat*+*p, “Hi epei h*+*r M*+*t*+*k Iuwe.” Te h*+*ire wetpor h*+*m kerek h*+*irak nepei ketp*+*werem.

Jisas kewepyap+*r haiu m*+*t disaipel n*+*irak h*+*irekes*

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

19 *Witaan me w*+*i Sande, haiu m*+*t disaipel haiu mererik meiyepet weip*+*r, te m*+*t ap n*+*irai mentar haiu m*+*naain m*+*t iuwe ne Isrel nantaihis naniwep. Haiu wen mepeit en, Jisas kan kokn*+*nai kerp n*+*m*+*n ketpai, “Yi han yaaik eiyu.” 20 *H*+*irak ketpai epei au, h*+*irak keteikn*+*ai his m*+*irak n*+*paa m*+*t nekenpet nil mekre his m*+*irak, keteikn*+*ai h*+*irepit kerek m*+*t*+*k ke ami kak*+*p keneper keriuwe yipo. Haiu m*+*t disaipel m*+*irem, haiu han yaaik iuwe mentar haiu mertei M*+*t*+*k kiau Iuwe p*+*ike kekrit. 21 *Jisas p*+*ike ketpai, “Yi han yaaik eiyu. Hi heriuweti yi yepno y*+*r*+*ak menmen mai yar ke Haai kai keriuweta hi han t*+*i ik e.”

22 H*+*irak ketpai epei au, h*+*irak ketenw*+*wai ketpai kar ik: “Yi eiy*+*t God H*+*m*+*n Yaaik. 23 *Yi yesiuwe

* 20:17 Ro 8:29; Hi 2:11-12 * 20:19 Jo 19:38 * 20:20 Jo 19:34, 16:22; 1Jo 1:1 * 20:21 Jo 17:18 * 20:23 Mt 18:18

menmen enum mau mekre han ke mit ap han kitetim, hiram mamno, o au en, hiram mamu han kir mamu mamit.”

Jisas kewepyapir Tomas hirekes

²⁴ *Wi kerek Jisas kan kewepyapir haiu mit disaipel narak hirekes, mitik kiutip Tomas kepu ketikewai au. Niuk mirak ham Didimas.

²⁵ Maain, haiu mit disaipel haiu mirek haiu metp+wek mar ik: “Haiu epei mir Mitik Iuwe Jisas.” Au, Tomas ketpai, “Hi ap hir pap mekre his o heriuwet his mai mamno mitet pap me hirepit mirak, hi ap han kitet hirak kepu au.”

²⁶ *Maain wi hispinak wikak (8) epei au, haiu mererik meit nimin hir neiyepet wepir, Tomas kau ketikewai. Haiu meiyepet wepir te Jisas hirak kan kokninai kerp nimin ke haiu mit miyapir ketpai kar ik: “Yi han yaaik eiyu.” ²⁷ Epei au, hirak katip Tomas kar ik: “Ti ewis histuwak kit eknen in ehir his mai. Epei au ti eriuwet his mamnen mitet hirepit mai. Ti ap eweik+n sip eweto au. Ti eis+sa!”

²⁸ Tomas ketp+wek kar ik: “Ti Mitik Iuwe kai, ti God kai!”

²⁹ *Jisas ketp+wek, “Ti han kitet hi pike hekrit hentar ti hira a? Neimin ap nira te hir han kitet hi pike hekrit, hir nin+nit.”

Jon katip kenmak hirak kewis tiwei ik.

³⁰ *Jisas kir+ak menmen yapirwe yaaim ham k+kaap mit han. Haiu mit disaipel epei mirem

* **20:24** Jo 11:16, 14:5, 21:2 * **20:26** Jo 20:19-20 * **20:29** 1Pi 1:8 * **20:30** Jo 21:25

te hi ap hewisim mekre tiwei ik. ³¹ *Menmen hi hewisim im hi hewisim, te yi mit kerek yekine tiwei ik, yi yertei Jisas hirak mitik Krai kerek God keruwetek kan ti ik kikaap haiu mit ne ti. Hirak nikan ke God yi eiyisesik yi yayit himin yaaik eiyu eitikerek eiyintar hirak Mitik Iuwe ik kerek nipaa God ketpaiyem.

21

Jisas kewepyapir haiu mit disaipel mar hispinak wik hirekes

¹ *Maain wi ham Jisas kewepyapir haiu mit disaipel narak hirekes keit wan Taibirias. Hirak kirakem kar ik. ² *Saimon Pita, Tomas (kerek niuk mirak ham Didimas), Nataniel ke wit Kena ke provins Galili, hawir nikerek hirakit wik te mitik Sebedi, haiu metike disaipel wik hakit te Jisas. Haiu mererik mau meit. ³ Haiu mererik mau meit, Saimon ketpai kar ik: “Hi are ano hahu bot ewir hepin ehit saauk mei.” Hirak katip, te haiu metp+wek, “Haiu mamno mamtikewit.” Haiu men mau bot men mewir hepin witaan ere wanewik, te haiu meit saauk mei miutip au.

⁴ *Wepni kewep kan, Jisas kerp tenhaan menep tipar, te haiu mit disaipel ap mertei hirak Jisas au. Haiu han kitet hirak mitik hak. ⁵ *Hirak ketpai kar ik: “Yi pipep, yi yeit menmen o au?” Haiu matip, “Ap saauk mei au.” ⁶ *Hirak katip kar ik: “Yi eiwir hepin mi emno his yaaim mekre

* **20:31** Jo 3:15; Ro 1:17; 1Jo 5:13 * **21:1** Jo 6:1 * **21:2** Jo 1:45-51, 20:24 * **21:4** Jo 20:14 * **21:5** Lu 24:41 * **21:6** Lu 5:4-7

tɪpar te yi eiyɪt saauk mei.” Hɪrak katɪp epei au, haiu mewɪr hepin mekre tɪpar, te haiu ap pɪke meriyaam meriuwe saauk yapɪrwe mɪwaai mekrerem.

⁷ *Hi mɪtɪk disaipel kerek Jisas hanhana hi hatɪp Pita, “Mɪtɪk Iuwe Jisas eik e.” Pita kementewek, te hɪrak keriuwet saket iuwe mɪwapɪn yɪnk kɪrak. (Hɪrak keriuwet saket kentar hɪrak kenke klos mɪrak te kakɪt saauk.) Hɪrak keriuwetem epei au, hɪrak kehɪn kamɪn tɪpar kari wan ken kiun Jisas. ⁸ Haiu mɪt disaipel han nau bot man tenhaan mari hepin saauk mekrerem mau niu. Haiu meit yanɪmɪn au. Haiu menep tenhaan mɪre 90 mita keriyen.

⁹ Haiu man merp tenhaan, haiu mɪr si mɪwaai meit ein, saauk mekre si metike bret mei. ¹⁰ Haiu epei man merp ein, te Jisas ketpai, “Yi eiyɪt saauk mei mekre hepin yi epei yetɪwem eiyɪm einen.”

¹¹ *Hɪrak katɪp, te Saimon Pita ken kerp kekere bot kari hepin keiyɪm kan tenhaan. Saauk iuwe mar 153 mɪwaai mekre hepin, te hɪram mewep saauk mɪrɪr au.

¹² Epei au, Jisas ketpai kar ik: “Yi einen eiyɪm.” Keiyak ke haiu mɪt en ap kitɪwekhi hɪrak keimɪn kentar haiu yapɪrwe mertei hɪrak Mɪtɪk Iuwe Jisas. ¹³ *Haiu merp, te Jisas kan keit bret keiyɪm kan kewetaiyem.

¹⁴ *In ek haiu mɪt haiu mɪr Jisas meteipim wikak me wɪ nɪpaa Jisas kaa pɪke kekrit kepu ere in.

* **21:7** Jo 13:23; Mt 14:29 * **21:11** Lu 5:6 * **21:13** Jo 6:11

* **21:14** Jo 20:19, 26

Jisas kitehi Pita menmen

15 *Haiu mīt maam menmen epei au, Jisas katip Saimon Pita, “Saimon ti nīkan ke Jon, ti hinin mīt in hanhana hi o au?” Pita ketpīwek kar ik: “O Mītīk Iuwe, ti hertei hi hanhan ti.” Jisas ketpīwek, “Te ti naanmampre mīt nanisīsa ti har ke mītīk naanmīpre sipsip mai.”

16 *Jisas kitīwekhi keteipim, “Saimon ti nīkan ke Jon, ti hanhana hi o au?” Pita ketpīwek keteipim, “O Mītīk Iuwe, ti hertei hi hanhan ti.” Jisas ketpīwek, “Ti naanmamre mīt nanisīsa ti har ke mītīk naanmīpre sipsip mai.”

17 *Jisas pīke kitīwekhi keteipim, “Pita, nīkan ke Jon, ti hanhan hi o au?” Pita yīnk enuk kentar Jisas pīke kitīwekhiyem wikak, te hīrak pīke ketpīwek kar ik: “Mītīk Iuwe ti hertei menmen yapīrwe. Ti hertei hi hanhan ti.” Jisas ketpīwek keteipim kar ik: “Ti naanmamre mīt nanisīsa ti har ke mītīk naanmīpre sipsip mai.”

18 *“Hi hetput werek. Nīpaa ti pipīak ti heit tanīk kit ti hises han kit hen in hen ein. Maain ti he mītīk, ti eriuwet his mit, mītīk hak kak-senkekim kakriuwe waai keiyīk kakīryit ti eno wit kerek ti hīnapen enori.” 19 (Jisas katip menmen im kewepyapīr karkeik te maain Pita kaki kakwenīpi niuk me God.) Epei au, Jisas ketpīwek kar ik. “Ti ehisīsa.”

Jisas katip ke hi mītīk disaipel kerek hīrak hanhana iuwe

* **21:15** Jo 1:42; Mt 26:33 * **21:16** Ap 20:28; 1Pi 5:2 * **21:17** Jo 13:38, 16:30 * **21:18** 2Pi 1:14; Mt 16:24-25; Mk 1:17; Jo 13:36

²⁰ *Pita keweik'in kerenaan kira hi mit'ik disaipel kiut'ip herp sip kirak kerek Jisas hanhana. Hi mit'ik disaipel kerek n'ipaa hepu yeno hetike Jisas wirap'itak'it hi hit'iwekhi har ik: 'Mit'ik Iuwe, keim'in kewepityap'ir ti eno mit' enun?' ²¹ Pita kira hirak kitehi Jisas kar ik: "Mit'ik Iuwe, mekam mamnen mit'ik ik?"

²² *Jisas ketp'iwek, "Hi hanhan hirak kaku ere hi p'ike anen, h'iram menmen mit au. Ti ehis'isa."

²³ Te h'im epei mekrit te mit' nises h'im me Kraiss nat'ip hi mit'ik disaipel ik ek hahi au. Te Jisas ap kat'ip hi ap hahi au. Hirak kat'ip, "Hi hanhan mit'ik ik kaku ere hi p'ike anen, h'iram menmen mit au."

²⁴ *Hi kerekek hi disaipel hi at'ip me menmen im, hi ewis'im mau tiwei. Yi yertei menmen hi hetp'im, h'iram h'im yaaim, hi ap emip'in au.

²⁵ *Jisas kir'ak menmen yap'irwe ham. Mit' hir nanwis'im mamu tiwei ham, hi han kitet ti im hiau mit' mewim ap ketenen tiwei yap'irwe mar im taau.

Mep'ir keremem

* **21:20** Jo 13:23-25 * **21:22** Mt 16:28 * **21:24** Jo 19:35

* **21:25** Jo 20:30

Him Yaaim Me God
The New Testament in the Au language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Au long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Au

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

4e85f348-3df4-5add-b32a-49bcafe3752a